

JAARBOEK
VAN DE
KONINKLIJKE ACADEMIE
VOOR NEDERLANDSE TAAL- EN LETTERKUNDE

2018

Vlaanderen
verbeelding werkt

Te bestellen bij het
Secretariaat van de Koninklijke Academie voor Nederlandse
Taal- en Letterkunde
Koningstraat 18
B-9000 Gent (België)
secretariaat@kantl.be

ISSN 0770-7762

JAARBOEK

VAN DE
KONINKLIJKE ACADEMIE
VOOR NEDERLANDSE TAAL- EN LETTERKUNDE

2018

REDACTIE: MARIJKE DE WIT

Gent, Koninklijke Academie voor
Nederlandse Taal- en Letterkunde, 2018

Hoofdstuk 1:

Administratieve gegevens

1.1 WETTEN, DECRETEN EN REGLEMENTEN

1.1.1 INSTELLING VAN DE ACADEMIE

De Academie werd onder de naam Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde opgericht bij K.B. van 8 juli 1886. Bij K.B. van 20 april 1972 werd de naam gewijzigd tot Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (zie Belgisch Staatsblad 14 november 1972, p. 12.596). Het bestaan van de Academie werd bekrachtigd bij decreet van 13 februari 1980 van de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap (zie Belgisch Staatsblad van 18 maart 1980, p. 3455-3457, met een rechtzetting in het Staatsblad van 3 april 1980, p. 4148). De tekst van het K.B. van 8 juli 1886 is voor het laatst gepubliceerd in *Jaarboek* 1966, p. 5-10. De tekst van het Decreet van 13 februari 1980 betreffende de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde is het meest recent afgedrukt in *Jaarboek* 1997, p. 7-11. De tekst zoals in 2006 aangepast door het Decreet houdende aanpassing van diverse decreten aan de nieuwe benaming van de wetgevende vergaderingen van de gemeenschappen en gewesten (B.S.20/11/2006) kan geraadpleegd worden op de website van de Vlaamse Codex (<https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1007217¶m=inhoud>).

1.1.2 RECHTSPERSOONLIJKHEID VAN DE ACADEMIE

De tekst van de Wet van 2 augustus 1924, houdende toekenning van rechtspersoonlijkheid aan de Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde, is het meest recent gepubliceerd in *Jaarboek* 1997, p. 11-12. De tekst van het K.B. van 12 mei 1925 houdende de maatregelen van toepassing van die wet, is te vinden in hetzelfde *Jaarboek* 1997, p. 13-14.

1.1.3 HUISHOUDELIJK REGLEMENT VAN DE ACADEMIE

De tekst van het Huishoudelijk Reglement (HR) werd op 17 juni 1998 door de Algemene Vergadering goedgekeurd, en werd bevestigd bij M.B. van 26 oktober 1998 (zie *Jaarboek* 1999, p. 2-24).

In het werkjaar 2014 is een aanvang gemaakt met een grondige vereenvoudiging en actualisering van het Huishoudelijk Reglement. Die operatie werd in 2016 opgenomen in een ruimere context van reorganisatie, die verder liep in 2017.

1.1.4 REGLEMENT LITERAIRE EN WETENSCHAPPELIJKE PRIJZEN

ART. 1. MET INGANG VAN 2016 LOOFT DE KONINKLIJKE ACADEMIE VOOR NEDERLANDSE TAAL- EN LETTERKUNDE VOLGENDE PRIJZEN UIT:

1.1. *Litteraire prijzen*

1. Prijs van de KANTL voor proza
2. Prijs van de KANTL voor podiumteksten
3. Prijs van de KANTL voor essay
4. Prijs van de KANTL voor poëzie.

Elk jaar wordt één van deze vier prijzen uitgereikt. De vierjaarlijkse cyclus start in 2016.

1.2. *Wetenschappelijke prijzen.*

1. Leon Elautprijs, voor een studie over de geschiedenis van de culturele Vlaamse Beweging
2. Prijs van de KANTL voor taalkunde
3. Leonard Willemsprijs, voor een studie op het gebied van oudere taal, literatuur en cultuur in de Nederlanden
4. Prijs van de KANTL voor literatuurstudie.

Elk jaar wordt één van deze prijzen uitgereikt. De vierjaarlijkse cyclus start in 2016 met de Leon Elautprijs.

ART. 2. BEDRAG VAN DE PRIJZEN

Met ingang van 2016 wordt het bedrag van de literaire en wetenschappelijke prijzen van de KANTL vastgelegd op 5.000 euro. Het bedrag kan op voorstel van de Bestuurscommissie aangepast worden door de Algemene Vergadering.

ART. 3. DE JURY'S

- 3.1. Voor elk van de prijzen stelt de Algemene Vergadering van de Academie een jury samen. De jury's bestaan uit minimum 3 en maximum 5 leden. Bij de jury kunnen ook externen die geen academielid zijn betrokken worden.
- 3.2. De jury's worden samengesteld in de Algemene Vergadering van november van het eerste jaar van de periode waarop de prijs betrekking heeft;

deze jury blijft aan gedurende de volledige cyclus van vier jaar. Over occasionele wijzigingen in de samenstelling van de jury wordt beslist in de novembervergadering van de daarop volgende jaren van de cyclus.

- 3.3. De vast secretaris voegt een voorstel van samenstelling van de jury's bij de agenda van de novembervergadering.
- 3.4. De juryleden kiezen in onderling overleg een voorzitter die de jurywerkzaamheden regelt gedurende de volledige vierjaarlijkse cyclus.
- 3.5. De jaarlijkse nominaties voor de literaire prijzen worden toegekend in de Algemene Vergadering van april. De jury's formuleren hun beslissing ten laatste in de ochtendvergadering voorafgaand aan deze Algemene Vergadering.
- 3.6. De jury's formuleren hun beslissing over de toekenning van de prijzen ten laatste in de ochtendvergadering voorafgaand aan de Algemene Vergadering van juni. In deze vergadering geeft de voorzitter van de jury een gemotiveerd verslag, de Algemene Vergadering beslist over het voorstel tot bekroning.
- 3.7. Alle juryverslagen, zowel van de nominaties als van de toekenning van de prijzen, worden door de juryvoorzitter tegen het eind van de maand van de betreffende Algemene Vergadering aan de vast secretaris bezorgd.

ART. 4. BEOORDELING

- 4.1. De jury's van alle prijzen van de KANTL selecteren uit de productie binnen het genre of de discipline gedurende de periode waarop de prijs betrekking heeft.
- 4.2. De literaire prijzen bekronen oorspronkelijk Nederlandstalig werk. Het bekroonde werk wordt gekozen uit een shortlist die tot stand komt door een jaarlijkse nominatie over de literaire productie van het voorafgaande jaar.
- 4.3. Voor de wetenschappelijke prijzen komt werk in aanmerking over de Nederlandse taal, de Nederlandse letterkunde en de cultuur in de Nederlanden, dat in de betrokken periode gepubliceerd werd. Proefschriften die in de betrokken periode verdedigd werden komen eveneens in aanmerking. De Academie geeft de voorkeur aan publicaties in het Nederlands, maar de jury kan beslissen om ook publicaties in een andere taal dan het Nederlands te bekronen.
- 4.4. De nationaliteit van de auteur speelt geen rol. Academieleden komen niet in aanmerking voor bekroning.

ART. 5. TOEKENNING, BEKENDMAKING EN UITREIKING

- 5.1. De prijzen worden toegekend in de Algemene Vergadering van juni, als de meerderheid van de aanwezige leden zich gunstig uitspreekt.

- 5.2. De laureaten van de literaire en van de wetenschappelijke prijs worden bekendgemaakt een maand voor de uitreiking van de prijs. Tot zo lang wordt een embargo gerespecteerd. De nominaties worden niet bekendgemaakt.
- 5.3. De prijzen worden uitgereikt in een openbare vergadering, in principe die van oktober.

ART. 6. WIJZIGING REGLEMENT.

- 6.1. Het reglement kan gewijzigd worden op initiatief van het Bestuur of op vraag van een der leden.
- 6.2. Bij wijziging formuleert de Bestuurscommissie tegen de Algemene Vergadering van maart een voorstel. De amendementen die goedgekeurd werden tijdens deze vergadering, of die schriftelijk aan de vast secretaris werden bezorgd tegen uiterlijk 1 april worden door de Bestuurscommissie in een nieuwe tekst verwerkt die in de volgende vergadering ter goedkeuring wordt voorgelegd.

ART. 7. OVERGANGSBEPALINGEN.

- 7.1. Voor de literaire prijzen voor proza 2016, podiumteksten 2017 en essay 2018 wordt bij wijze van overgangsmaatregel nog de periode van vijf jaar voorafgaand aan het jaar van uitreiking in aanmerking genomen. De jury's die voor deze prijzen werden samengesteld, blijven in functie.
- 7.2. In de Algemene Vergadering van november 2015 worden de jury's samengesteld voor de wetenschappelijke prijzen die in 2016, 2017 en 2018 worden uitgereikt. Zij beoordelen de productie van de periode van 4 jaar die aan de uitreiking van elke prijs voorafgaat.
- 7.3. De eerder uitgeschreven prijsvragen worden opgeheven.

1.2 STAAT VAN DE ACADEMIE OP 1 JANUARI 2018

1.2.1 BESCHERMHEER

Zijne Majesteit de Koning.

1.2.2 BESTUUR EN BESTUURSCOMMISSIE

1.2.2.1 *Bestuur en Bestuurscommissie 2017*

Het **Bestuur** vertegenwoordigt de Academie, en is verantwoordelijk voor het algemene beleid ervan. Het bestaat uit een jaarlijks verkozen voorzitter en ondervoorzitter, en de vast secretaris. Personeelsbeleid valt onder de bevoegdheid van het Bestuur.

De **Bestuurscommissie** bestaat uit het Bestuur en twee extra academieleden. De Bestuurscommissie is verantwoordelijk voor de financiën en het publicatiebeleid van de Academie. Tot haar decretaal bepaalde bevoegdheid behoort ook het beheer van het vermogen van de Academie.

De Bestuurscommissie heeft met de vast secretaris op 6 maart 2014 een **lastgevingsovereenkomst** afgesloten (Zie *Jaarboek 2015*, p. 2).

Het mandaat van **Erik Vlamincx** als voorzitter van de Academie werd met een jaar verlengd. **Frank Willaert** werd ondervoorzitter. Zij vormden in 2017 met de vast secretaris het Bestuur van de Academie.

Behalve uit de leden van het Bestuur bestond de Bestuurscommissie in 2017 ook nog uit de bijkomende leden **Leen van Dijck** en **Wim Vandenbussche**.

Bestuur en Bestuurscommissie kwamen bijeen op de volgende data in 2017: 9 maart, 9 juni, 5 juli, 29 september, 18 oktober en 7 november. Het Bestuur vergaderde ook op 10 januari en 15 november en had op 30 november een vergadering met minister Sven Gatz.

Een aantal taken van de Bestuurscommissie werden in 2017 gedelegeerd aan de nieuw opgerichte **Werkingscommissie**. Deze commissie adviseert de Algemene Vergadering voor programmering van activiteiten en andere aspecten die de werking betreffen, zoals herdenkingen, publicaties, website en externe communicatie. Leden waren in 2017: Piet Couttenier, Patrick Lateur, Willy Vandeweghe, Jef van Loon en Erik Vlamincx. De personeelsleden die instaan voor de algemene werking, de canonwerking en de communicatie (Bert van Raemdonck, Nicolas Leus) worden uitgenodigd om de vergadering bij te wonen. De Werkingscommissie vergaderde op 22 februari, 30 mei en 9 november.

1.2.2.2 Bestuursverkiezingen voor 2018

In de algemene vergadering van 15 november 2017 werden voor 2018 Frank Willaert tot voorzitter en Leen van Dijck tot ondervoorzitter verkozen. Als bijkomende leden in de Bestuurscommissie voor 2018 werden Wim Vandenbussche en Erik Vlamincx verkozen. De vast secretaris is ambtshalve lid.

1.2.3 GEWONE LEDEN, NAAR ANCIËNNITEIT

Op 1 januari 2018 telde de Academie de volgende leden (tussen haakjes: jaar van intrede):

1. Roland Willemyns (1983), 2. Frank Willaert (1996), 3. Jozef van Loon (1997), 4. Anne Marie Musschoot (1999), 5. Anne Provoost (2002), 6. Dirk

Geeraerts (2002), 7. Patrick Lateur (2004), 8. Willy Vandeweghe (2005), 9. Hugo Brems (2005), 10. Geert van Istendael (2006), 11. Luc Devoldere (2008), 12. Ann Marynissen (2009), 13. Marcel de Smedt (2010), 14. Hans Smessaert (2010), 15. Piet Couttenier (2010), 16. Miriam Van hee (2010), 17. Jan Nuyts (2011), 18. Erik Vlaminck (2011), 19. Geert Buelens (2012), 20. Stefan Hertmans (2012), 21. Leen van Dijck (2013), 22. Walter Daelemans (2013), 23. Kris Humbeeck (2013), 24. Leen Huet (2015), 25. Wim Vandenbussche (2015), 26. Annelies Verbeke (2016), 27. Marc van Vaeck (2016), 28. Peter Theunynck (2016), 29. Reinhild Vandekerckhove (2016), 30. N.N.

1.2.4 BUITENGEWONE LEDEN, NAAR ANCIËNNITEIT

Op 1 januari 2018 telde de Academie de volgende buitengewone leden (dat zijn werkende leden die gerekruteerd zijn uit de Franse of Duitstalige Gemeenschap van België:

1. Michel Dupuis (1999), 2. Frans de Haes (2000), 3. Jacques de Decker (2006), 4. Philippe Hiligsmann (2006), 5. N.N.

1.2.5 BINNENLANDSE ERELEDEN, NAAR DATUM VAN BENOEMING ALS ERELID

*Op 31 oktober overleed binnenlands erelid **Johan Taeldeman** (1943-2017). Hij was gewoon lid tussen 15 mei 1995 en 15 juni 2016.*

*Aan **Bart Vervaeck** werd in de algemene vergadering van 19 april het erelidmaatschap verleend.*

Op 1 januari 2018 telde de Academie de volgende binnenlandse ereleden. (De twee jaartallen na de naam slaan op de periode van lidmaatschap, het tweede jaartal markeert dus het begin van het erelidmaatschap):

1. Odon Leys 1970-2002, 2. Jan Veulemans 1987-2003, 3. Sera de Vriendt 1998-2005, 4. Rudolf van de Perre 1988-2006, 5. Willy Spillebeen 1988-2008, 6. Paul Hadermann 1975-2008, 7. Luc van Durme 1995-2008, 8. Hendrik van Gorp 1999-2010, 9. Mark Donckers (ps. Mark Insingel) 2003-2010, 10. Georges de Schutter 1991-2010, 11. Ludo Abicht 2004-2011, 12. Guido Haerynck (ps. Gwy Mandelinck) 1999-2012, 13. Willy van Langendonck 2004-2013, 14. Karel Porteman 1992-2013, 15. Jan Goossens 1976-2014, 16. Monika van Paemel 1999-2014, 17. Siegfried Theissen, 2000-2015, 18. Walter van den Broeck, 2008-2016, 19. Werner Waterschoot, 2000-2016, 20. Stefaan van den Bremt, 2000-2016, 21. Bart Vervaeck, 2014-2017.

1.2.6 BUITENLANDSE ERELEDEN, NAAR ANCIËNNITEIT

*Op 23 november overleed buitenlands erelid **Maarten van den Toorn** (1929-2017). Hij was buitenlands erelid sedert 20 mei 1987.*

Op 1 januari 2018 telde de KANTL de volgende buitenlandse ereleden (tussen haakjes: datum van intrede):

1. Dirk (Dick) P. Blok (Nederland) (1981), 2. Willem (Wim) P. Gerritsen (Nederland) (1983), 3. Margaretha H. Schenkeveld (Nederland) (1984), 4. Norbert Morciniec (Polen) (1985), 5. Willy Sanders (Zwitserland) (1986), 6. Martien J.G. de Jong (Nederland) (1992), 7. Piet J. Buijnsters (Nederland) (1992), 8. Edith H. Raidt (Zuid-Afrika) (1993), 9. Maria (Riet) Schenkeveld-van der Dussen (Nederland) (1998), 10. Jaap L. Goedegebuure (Nederland) (1999), 11. Robert S. Kirsner (Verenigde Staten) (2001), 12. Frits van Oostrom (Nederland) (2003), 13. Gillis Dorleijn (Nederland) (2003), 14. Philippe Noble (Frankrijk) (2005), 15. Dieter Stellmacher (Duitsland) (2007), 16. Hans Ben- nis (Nederland) (2007), 17. Franco Paris (Italië) (2008), 18. Theo Hermans (Groot-Brittannië) (2008), 19. Herman Pleij (Nederland) (2009), 20. Peter Auer (Duitsland) (2009), 21. Marlene van Niekerk (Zuid-Afrika) (2011), 22. Charlotte Mutsaers (Nederland) (2012), 23. Arie Jan Gelderblom (2014), 24. Irina Michajlova (Rusland) (2015), 25. N.N.

1.2.7 COMMISSIES

1.2.7.1 Vaste commissies bibliotheek, archief en publicatiebeleid

Bibliotheek- en archiefcommissie

Samenstelling in 2017: Willy Vandeweghe (voorzitter); Georges de Schutter, Marcel de Smedt, Patrick Lateur, Ann Marynissen, Anne Marie Musschoot, Leen van Dijck en Werner Waterschoot.

Redactieraad Verslagen & Mededelingen

Het tijdschrift *Verslagen & Mededelingen van de KANTL (V&M)* verschijnt onder de hoofdredactie van de vast secretaris. Het redactiesecretariaat werd in 2017 waargenomen door Georges de Schutter, erelid van de KANTL. De kernredactie bestond voorts uit: Marcel de Smedt (literatuur), Dirk Geeraerts (taalkunde), Bert van Raemdonck (wetenschappelijke medewerker KANTL), Jozef van Loon (taalkunde), Werner Waterschoot (literatuur), Frank Willaert (literatuur).

1.2.7.2 Canoncommissie

De Canoncommissie begeleidde in 2017 verder het project “Dynamische Canon van de Nederlandstalige literatuur vanuit Vlaams perspectief” (zie Hoofdstuk 4). De leden zijn: Erik Vlaminck (voorzitter), Hugo Brems, Luc Devoldere, Leen van Dijck, Frank Willaert en vast secretaris Willy Vandeweghe (allen KANTL-leden); Samuel Mareel, lid van de Jonge Academie; van de KANTL-personeelsleden is Bert van Raemdonck inhoudelijk verantwoordelijke, en Nicolas Leus operationeel verantwoordelijke.

De commissie kwam op 21 december 2017 samen.

1.2.7.3 Externe commissies

NBW. Werner Waterschoot is voorzitter van de commissie voor het *Nationaal Biografisch Woordenboek (NBW)*, waarvan Hans Rombaut (KVAB) de redactiesecretaris is. Andere KANTL-leden die deel uitmaken van de commissie zijn Karel Porteman, Anne Marie Musschoot en Frank Willaert.

Raad van Bestuur VLAST. Op 1 januari 2017 zetelden namens de KANTL behalve de vast secretaris Willy Vandeweghe, academieleden Werner Waterschoot, Anne Marie Musschoot en Hugo Brems in de raad van bestuur van de *Vlaamse Academische Stem (VLAST)*.

Commissie ACF (Academisch Cultureel Forum). De Commissie van het Academisch Cultureel Forum bestaat hoofdzakelijk uit KVAB-leden, en behandelt in hoofdzaak KVAB-gebonden aangelegenheden. Van de KANTL worden de voorzitter, de vast secretaris en de directeur op de vergaderingen uitgenodigd.

1.3 FONDSSEN, LEGATEN EN PRIJZEN

Legaten en schenkingen leidden in de loop der jaren tot het instellen van diverse fondsen, waaruit geput kan worden voor het toekennen van prijzen.

1.3.1 HISTORISCH OVERZICHT FONDSSEN

Een overzicht van de fondsen tot 1965 is opgenomen in *Jaarboek 1966*, p. 90-98. Een overzicht van de overige fondsen is het meest recent opgenomen in *Jaarboek 1997*, p. 57.

Het overzicht van de huidige situatie, en het procentuele aandeel van elk onderdeel in het totale fondsenbedrag: zie *Jaarboek 2015*, p. 7.

1.3.2 AANPASSING VAN HET PRIJZENSTELSEL

Aangezien de vaak heel specifiek geformuleerde doelstellingen de zinvolheid van een aantal prijzen aan het begin van de eenentwintigste eeuw sterk gereduceerd heeft, en het kapitaal van een aantal afzonderlijke prijzen door de opeenvolgende devaluaties sterk was aangetast, werd de formule in 2003 geactualiseerd.

Vanaf 2003 reikte de KANTL op basis van de bestaande fondsen 5 vijfjaarlijkse prijzen uit, voor resp. essay, poëzie, proza, podiumteksten en de studie van oudere taal, literatuur en cultuur in de Nederlanden. De vijfjaarlijkse cyclus startte in 2003 met de vijfjaarlijkse prijs van de KANTL voor Essay. Daarnaast werden nog een aantal afzonderlijke fondsprijzen toegekend.

Daarnaast reikte de KANTL elk jaar ook een wetenschappelijke prijs uit, afwisselend voor taalkunde en literatuurstudie. De reglementering voor de fondsprijzen en voor de wetenschappelijke prijzen, zoals die geldig was tot en met 2015, is te vinden op de website van de KANTL: <http://old.kantl.be>. De nieuwe regeling vanaf 2016, waarbij het prijzenstelsel verder werd gestroomlijnd, is weergegeven in § 1.1.4 van dit Jaarboek. Vanaf 2016 worden elk jaar twee prijzen uitgereikt, een literaire en een wetenschappelijke.

Overzicht van de literaire en wetenschappelijke prijzen van de KANTL vanaf 2016:

Eerste jaar van uitreiking	Literaire prijs	Wetenschappelijke prijs
2016	Prijs van de KANTL voor Proza	Leon Elautprijs voor een studie over de geschiedenis van de culturele Vlaamse Beweging
2017	Prijs van de KANTL voor Podiumteksten	Prijs van de KANTL voor Taalkunde
2018	Prijs van de KANTL voor Essay	Leonard Willemsprijs voor de studie van de oudere taal, literatuur en cultuur in de Nederlanden
2019	Prijs van de KANTL voor Poëzie	Prijs van de KANTL voor Literatuurstudie

1.3.3 BEDRAG VAN DE PRIJZEN UITGELOOFD IN 2017

- Prijs van de KANTL voor Podiumteksten: 5.000 €.
- Prijs van de KANTL voor Taalkunde: 5.000 €

1.3.4 JURY'S VOOR DE PRIJZEN IN 2017

1.3.4.1 Literaire prijzen

- Proza: Hugo Brems (voorzitter), Piet Couttenier, Leen Huet, Kris Humbeeck en Bart Vervaeck.
- Podiumteksten (toegekend in 2017): Patrick Lateur (voorzitter), Geert van Istendael, Anne Marie Musschoot en Erik Vlamincx.
- Essay: Frans de Haes (voorzitter), Ludo Abicht, Anne Marie Musschoot, Stefaan van den Breemt en Hendrik van Gorp.
- Poëzie: Miriam Van hee (voorzitter), Geert Buelens, Mark Insingel, Gwy Mandelincx en Willy Spillebeen.

1.3.4.2 Wetenschappelijke prijzen

- Leon Elautprijs: Anne Marie Musschoot (voorzitter), Piet Couttenier, Wim Vandenbussche, Leen van Dijck.
- Taalkunde (toegekend in 2017): Willy Vandeweghe (voorzitter), Hans Smeesaert, Ann Marynissen, Wim Vandenbussche.
- Leonard Willemsprijs: Frank Willaert (voorzitter), Ann Marynissen, Karel Porteman, Jozef van Loon, Werner Waterschoot.
- Literatuurstudie: Hugo Brems, Piet Couttenier, Arie J. Gelderblom, Anne Marie Musschoot.

1.4 PERSONEEL

1.4.1 PERSONEELSFORMATIE

In 2017 had de KANTL 8 contractuele personeelsleden in dienst. Daarnaast werd 1 personeelslid door het Departement Cultuur, Jeugd en Media ter beschikking gesteld van de Academie.

Beleidsadvies vast secretaris

Marijke de Wit, directeur (100%)

Aansturing personeel

Bert van Raemdonck, coördinator onderzoek en publicaties (80%)

Cindy Holtyzer, verantwoordelijke personeelsadministratie en financiën,

teamcoördinator (100%)

Teamleden

Ron van den Branden, senior onderzoeker (90%)

Wim de Waegeneer, medewerker secretariaat en logistiek (80%)

Annick Florin, medewerkster bibliotheek en gebouw (100%)

Nicolas Leus, medewerker communicatie, archief en bibliotheek, met speciale opdracht voor het Canonproject (65%)

Sofie D'hoore, medewerkster secretariaat (60%)

Amina Bouchentouf, schoonmaakster (50%)

Wetenschappelijk medewerker Edward Vanhoutte is sinds begin 2014 in loopbaanonderbreking.

1.4.2 OVERZICHT EN PERSONEELSBEWEGINGEN

In 2017 waren 9 personeelsleden werkzaam bij de KANTL, goed voor 7,25 vte. Reëel werden 6,98 vte gepresteerd, rekening houdend met verloven en langdurige ziektes.

Hoofdstuk 2: Verslag van de ledenwerking in 2017

2.1 HET ACADEMIEVERHAAL IN 2017

2018 kende een primeur met een jaarverslag in posterformaat, samengesteld door Bert van Raemdonck. Daarin kwamen de volgende krachtlijnen van de werking van 2017 aan bod.

Onderzoek

Het Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie (CTB) voerde in 2017 projecten uit rond Guido Gezelle, Maurice Gilliams, Mark Insingel, toponymie en de literaire canon. Dat leidde tot de publicatie van Mark Insingels verzamelde gedichten en de online publicatie van een woordenboek van Oost- en Zeeuws-Vlaamse toponiemen, samengesteld door het cultuurdepartement van de Provincie Oost-Vlaanderen.

In maart 2017 organiseerde het CTB samen met Poëziecentrum en de Letterenfaculteit van de Universiteit Gent een studiedag over poëzie en muziek. Het CTB treedt sinds 2017 ook op als *host* van de MOOC Middelnederlands, een online lessenreeks over literatuur uit de middeleeuwen. Meer informatie is te vinden op ctb.kantl.be.

Publicaties

De KANTL publiceerde in 2017 een monografie van Jozef van Loon over toponymie: *Lo, Donk, Horst. Taalkunde als sleutel tot de vroege middeleeuwen*. Er verscheen ook een nieuw nummer van *Verkenningen*. Nummer 4 van dit tijdschrift kreeg de titel *Door de mazen van het net*. Het bevat teksten van Marcel de Smedt, Kris Humbeek, Patrick Lateur, Samuel Mareel, Anne Provoost, Walter van den Broeck, Leen van Dijck en Geert van Istendael. *V&M* is ons wetenschappelijke tijdschrift met *peer review*. In de edities die in 2017 verschenen, publiceerden we artikelen over het gedicht ‘In Flanders Fields’ en Guido Gezelle, maar ook over Zuid-Vlaamse dialecten en een middeleeuwse druk van *Helias*. Meer informatie is te vinden op kantl.be/publicaties.

Bibliotheek

De bibliotheekwerking van de KANTL kende in 2017 een periode van transitie. Omdat het souterrain van het Academiegebouw voor werkzaamheden moest worden leeggemaakt, viel de werking van de bibliotheek in 2017 nagenoeg stil. Bovendien werd in 2017 begonnen met een reductie van de collectie.

Dat gebeurt o.m. door een belangrijk deel van de boeken aan de Universiteitsbibliotheek Gent over te dragen, die deze boeken in een beter aangepaste omgeving kan beheren. Meer informatie is te vinden op kantl.be/bibliotheek.

Leden

Op de vergadering van 21 juni werden Reinhild Vandekerckhove en Peter Theunynck officieel ‘geïnstalleerd’ als leden van de Academie. Ze traden daarmee in de voetsporen van Johan Taeldeman en Stefaan van den Bremt, die tijdens die plechtigheid als nieuwe ereleden werden gevierd. De installatieplechtigheid van Marc van Vaeck en Annelies Verbeke vond plaats op 18 oktober. Ze zijn de opvolgers van Werner Waterschoot en Walter van den Broeck, die zich voortaan ereleden van de Academie mogen noemen.

Kort daarna moest de Academie onverwacht afscheid nemen van erelid Johan Taeldeman. Hij overleed op 31 oktober 2017. Zij had ook het verlies te betreuren van buitenlands erelid Maarten van den Toorn, die overleed op 23 november 2017. Meer informatie is te vinden op kantl.be/over-kantl/huidige-leden.

Prijzen

Tijdens de openbare vergadering van 18 oktober namen Anne-Sophie Ghysselen en Eline Zenner de vierjaarlijkse KANTL-prijs voor taalkunde in ontvangst. De prijs van 5.000 euro werd verdeeld onder beide laureaten. De Academie feliciteert beide laureaten met hun waardevolle bijdrage aan de studie van de Nederlandse taal. Op 24 oktober reikte de KANTL haar prijs voor podiumteksten uit aan Stijn Devillé. De Academie bekroonde daarmee de trilogie *Hebzucht*, *Angst* en *Hoop*. De KANTL-prijs voor podiumkunsten heeft eveneens een waarde van 5.000 euro. Meer informatie is te vinden op kantl.be/prijzen/de-academie-looft-prijzen-uit.

Activiteiten

In 2017 organiseerde de KANTL 21 publieke evenementen in het eigen Academiegebouw. Daar kwamen meer dan 1.000 bezoekers op af. Daarnaast werden in het gebouw nog 76 activiteiten door gastorganisaties op het getouw gezet. Die evenementen brachten 3.500 bezoekers op de been. De KANTL was ook betrokken bij enkele activiteiten buiten de Academie. We ontvingen 180 bezoekers op ons festival in kasteel Beauvoorde en zagen de zaal van Kunstenfestival Watou helemaal vol lopen. Voor Hadewijch ontvingen we niet alleen bezoekers in Gent, maar ook in Brussel en Antwerpen. En in het najaar konden belangstellenden in boekencafé Le Bal Infernal terecht voor een intieme voorleessessie. Meer informatie is te vinden op kantl.be/agenda.

Literaire canon

Ook in 2017 organiseerde de KANTL heel wat activiteiten om de 50+1 essentiële werken uit de literaire canon te promoten. Daaronder een programma rond Hadewijch, het zomerfestival in Beauvoorde rond Guido Gezelle (en Bob Dylan), de voorlezing van klassiekers als Nescio en andere groten. Dat alles in nauwe samenwerking met het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL), en onder het goedkeurend oog van de rose cartoonfiguur Daniël (van cartoonist MAT). Meer informatie is te vinden op literairecanon.be.

2017 was nog veel meer voor de KANTL

Een aantal auteurs maakte gebruik van het schrijversverblijf in het inspirerende torenpaviljoen van het Academiegebouw. De KANTL werd lid van Green-track, de duurzame denk- en doetank van de Gentse cultuursector, die alle actoren binnen de stadsmuren wil helpen om bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen. De KANTL trad toe tot het Netwerk Open Monumenten van Herita. Tijdens de Gentse Feesten waren er muzikale optredens binnen het kader van de Gentse Festspiele. Tijdens Literair Zomerlief werden schrijvers gekoppeld aan een bekende lezer van hun werk, waarover ze in debat gingen. Gentse Feesten in de KANTL, dat waren in 2017 dertig activiteiten in 10 dagen tijd. Meer informatie is te vinden op <http://kantl.be/nieuws>.

2.2. DE LEDENVERGADERINGEN IN 2017

2.2.1 AANVAARDING VOORZITTERSCHAP

In 2017 volgde Erik Vlamincx zichzelf op als voorzitter. Deze afwijking van de decretaal bepaalde mandaatduur werd toegestaan door voogdijminister Sven Gatz. In de algemene vergadering van 18 januari 2017 blikte hij terug op het voorbije jaar, waarbij hij stilstond bij de werking van de transitiecommissie en de reorganisatie van de personeelsstructuur. Hij overliep de plannen en uitdagingen voor het komende jaar en lanceerde een project dat de KANTL in de toekomst nog meer vaart moet geven. De tekst van zijn toespraak is terug te vinden onder 7.2.

2.2.2 HERDENKINGEN EN IN MEMORIAMS

Op 15 november herdacht de Academie in de ochtendvergadering haar erelid **Johan Taeldeman**, overleden op 31 oktober 2017. Georges de Schutter sprak het in memoriam uit (zie 7.1).

2.2.3 LEZINGEN EN LITERAIRE SALONS TIJDENS DE MAANDELIJKE VERGADERINGEN IN 2017

De Academie vergaderde in 2017 tien keer in besloten algemene vergadering, acht keer in ochtendvergadering (de vroegere gezamenlijke commissievergadering), en drie keer in openbare vergadering. De gemeenschappelijke septembervergadering met de afdeling van de Menswetenschappen van de Koninklijke Vlaamse Academie van België vond plaats in het *Huis van Oombergen* te Gent, het Gentse Academiegebouw.

2.2.3.1 Chronologisch overzicht

18 januari 2017

10.45 u. *Ochtendvergadering* : Patrick Lateur, ‘*Goden. 150 epigrammen uit de Anthologia Graeca* (Damon, maart 2017). Een paar exempla.’ [literair salon]

14.00 u. *Algemene vergadering* : geen lezing

15 februari 2017

10.45 u. *Ochtendvergadering* : Jozef van Loon, ‘Wat is een donk?’

14.00 u. *Algemene vergadering* : Karel Porteman, ‘De monsters onzer eeuw.’

15 maart 2017

10.45 u. *Ochtendvergadering* : Annelies Verbeke, ‘Recent werk: *Dertig dagen en Hallelujah*.’ [literair salon]

14.00 u. *Algemene vergadering* : Willy Vandeweghe, ‘Vertaling als toe-eigening. ‘In Flanders Fields’ van Tom Lanoye.’

19 april 2017

10.45 u. *Ochtendvergadering* : Wim Vandenbussche, ‘U.G. Lauts, een vergeten vader van de neerlandistiek in België.’

14.00 u. *Algemene vergadering* : Peter Theunynck, “‘De Slembroucks dat is De Buddenbrooks in het klein” zegt Gust.’ [literair salon]

17 mei 2017

10.45 u. *Ochtendvergadering* : Walter Daelemans, ‘Mechanische creativiteit?’

14.00 u. *Algemene vergadering* : Anne Marie Musschoot / Arie J. Gelderblom, ‘Ongeziene blikken. Bij het afronden van de Geschiedenis van de Nederlandse Literatuur.’

21 juni 2017

10.45 u. *Ochtendvergadering* : Hennie van Coller, ‘Reisiger in ’n ander land: In memoriam Karel Schoeman.’

Geert van Istendaal, ‘Wat komt die dichter zoeken in een politiekantoor?’

14.00 u. *Algemene vergadering* : geen lezing

23 september 2017

11.30 u. Gezamenlijke vergadering KANTL-KVAB in het Huis van Oombergen te Gent

Marcel de Smedt (KANTL), ‘Het oorlogsdagboek van Streuvels.’

Ludo Simons (KVAB), ‘Het oorlogsdagboek van Jozef Simons 1914-1918.’

15 november 2017

10.45 u. *Ochtendvergadering* : geen lezing

14.00 u. *Algemene vergadering* : Frank Willaert, ‘Ridder en vos. Arturroman en dierenepiek in de Franse en Vlaamse literatuur (12^e – 13^e eeuw).’

20 december 2017

10.45 u. *Ochtendvergadering* : Hein Willemse, ‘Die Afrikaanstalige uitdrukking van die magtelose en die onderdrukte.’

14.00 u. *Algemene vergadering* : Luc Devoldere, ‘Een fort in de woestijn.’ [literair salon]

2.2.3.2 Alfabetisch overzicht met abstracts van lezingen

1. Daelemans, Walter: ‘Mechanische creativiteit?’

De ontwikkelingen in de Kunstmatige Intelligentie (Artificial Intelligence, AI) gaan op dit moment erg snel, ook op het gebied van het begrijpen en produceren van tekst. Software is nu in staat om bruikbare kennis uit tekstboeken en wetenschappelijke artikelen te halen door ze te ‘lezen’ en Google Translate is de laatste weken tot 60% beter geworden en haalt bijna een menselijk niveau voor sommige taalparen. Creatief taalgebruik (als onderdeel van “computational creativity”) blijft tot nu toe buiten schot, maar ook dat zou snel kunnen veranderen. De diepe neurale netwerken die domineren in de AI vertonen al creatief gedrag bij beeldverwerking en muziek, en kunnen in principe ook ingezet worden bij tekstproductie. De spreker geeft een overzicht van hoe deze methodes werken en wat de stand van zaken is bij tekstonderzoek.

2. De Smedt, Marcel: ‘Het oorlogsdagboek van Streuvels.’

Het tweede deel van Streuvels’ oorlogsdagboek over de periode 1915-1918 staat op het punt te verschijnen, in een uitgave bezorgd door M. de Smedt. In Streuvels’ oorlogsdagboek vinden we geen historisch feitenrelaas over de Eerste Wereldoorlog als dusdanig. Maar het dagboek is uiterst waardevol als tijdsdocument over het leven van alledag in Ingooigem en onmiddellijke omgeving, met af en toe een uitstap naar Kortrijk, of een soms risicovolle tocht met de fiets. Streuvels registreert en becommentarieert, scherpzinnig, soms humoristisch, soms bitter, maar altijd als een meester in de beschrijf- en vertelkunst.

3. **Musschoot, Anne Marie / Gelderblom, Arie J.:** ‘Ongeziene blikken. Bij het afronden van de Geschiedenis van de Nederlandse Literatuur.’

In deze ‘nabeschouwingen’ bij de *Geschiedenis van de Nederlandse literatuur* (eerder aangekondigd als ‘algemene verantwoording’) hebben de auteurs een samenvattend overzicht gebracht van de theoretische aanloop tot het project, met een uiteenzetting van de nieuwe methodologische inzichten en de gevolgen daarvan in de praktijk (zoals de canonvorming en het veranderende literatuurbegrip). Zij gaan ook in op de discussie rond de gezamenlijke behandeling van de literatuur in het Noorden en in het Zuiden.

4. **Porteman, Karel:** ‘De monsters onze eeuw.’

De Monsters onze eeuw is Vondels felste pamflet tegen de aanslag op Amsterdam door stadhouder Willem II (1650). Een onderzoek van de ferme inzet laat toe het gedicht in te bedden in een in de Nederlandse literatuurgeschiedschrijving nagenoeg onbekend gebleven verteltraditie, ingeluid door een Franse bestseller van François de Rosset. Deze inzet luidt:

*Men hoeft om Monsters niet te reizen
Naer Afrika,
Europe broetze in haer palaizen
Vol ongena.*

5. **Simons, Ludo (KVAB):** ‘Het oorlogsdagboek van Jozef Simons 1914-1918.’

L. Simons brengt een getuigenis over de oorlogsbelevissen van zijn vader, en de neerslag daarvan in het dagboek dat hij bijhield.

6. **Van Coller, Hennie:** ‘Reisiger in ’n ander land: In memoriam Karel Schoeman.’

De spreker geeft een korte karakterisering van het oeuvre van Schoeman. Thema’s zijn verder: de fasen in zijn werk, de aard van zijn literair-historische werken, zijn aansluiting bij de literaire traditie en vernieuwende ingreep erop met toespitsing op zijn persiflage van de traditionele Afrikaanse boerenroman.

7. **Vandenbussche, Wim:** ‘U.G. Lauts, een vergeten vader van de neerlandistiek in België.’

Ulrich Lauts kan als een van de vergeten vaders van de Nederlandse filologie beschouwd worden. Als allereerste professor in de Nederlandse taal- en letterkunde aan het Brusselse Museum voor Wetenschappen en Letteren schreef hij een reeks referentiewerken over het Nederlands in de jaren 1820, waaron-

der een grammatica en een aantal woordenboeken. Daarnaast stelde hij een aantal lezingenreeksen samen over de geschiedenis van het Nederlands en de Nederlandse literatuur. Ondanks zijn solide academische achtergrond is zijn werk doordeesemd met een expliciete nationalistische en politieke ondertoon. Net als veel van zijn tijdgenoten gebruikte hij zijn wetenschappelijke werk om expliciete steun te verlenen aan het natievormingsexperiment van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Op basis van zowel primaire bronnen als (tot dusver nooit geraadpleegd) archiefmateriaal tracht de spreker te tonen hoe Lauts de nationalistische filoloog van zijn tijd verpersoonlijkte.

8. **Vandeweghe, Willy:** ‘Vertaling als toe-eigening. ‘In Flanders Fields’ van Tom Lanoye.’

In 2001-2002 was er heel wat te doen rond de vertaling van de oorlogsgedichten door Tom Lanoye, eerst als reeks in *De Standaard* en vervolgens gebundeld in *Niemandland. Gedichten uit de Grootte Oorlog*. Prometheus, Amsterdam 2002. ‘In Flanders Fields’ werd neergesabeld door Christine D’haen in dezelfde krant. De spreker herbekijkt de versie van Lanoye vanuit een vertaalkundig oogpunt, en vergelijkt ze met andere vertalingen. Aandacht gaat daarbij naar de spanning vorm/inhoud die poëzie, en zeker de vertaling ervan, kenmerkt.

9. **Van Istendael, Geert:** ‘Wat komt die dichter zoeken in een politiekantoor?’

Naar aanleiding van zijn recente politieroman, *Het lijkt in de boomgaard*, spreekt de auteur over de totstandkoming. Wat gaf hem het idee? / Wat zijn de invloeden (Dürrenmatt, Simenon, Izzo, Sciascia, e.a.)? / Verloop van het productieproces.

Inhoudelijk bevat het werk vier basisgegevens: 1 Het kwaad in elk van ons / 2 Politieroman als tijdsdocument / 3 Wat Albert Camus schrijft over de verhouding werkelijkheid/kunstwerk: “Ce rapport est bon lorsque l’oeuvre n’est qu’un morceau taillé dans l’expérience ...” (*Le mythe de Sisyphe*, in: *Essais*, Paris, Gallimard, Pléiade, 1965, p. 176). / 4 Een betreurenswaardig gebrek aan ernst.

10. **Van Loon, Jozef:** ‘Wat is een donk?’

Over de betekenis van het toponymische grondwoord ‘donk’ breekt men zich al sinds de zestiende eeuw het hoofd. Voor de enen is het een hoogte, voor anderen een laagte. De misvatting is dat men ervan uitgaat dat donk een natuurverschijnsel aanduidt, terwijl het in feite een cultuurnaam is. Het woord onderging in de zevende eeuw bovendien een abrupte betekeniswijziging. Sommige hagiografische verhalen, die tot nu als half-legendarisch werden beschouwd, zijn vanuit die inzichten plots heel anders te lezen en werpen een nieuw licht

op de oudste geschiedenis van sommige steden.

11. **Willaert, Frank:** ‘Ridder en vos. Arturroman en dierenepiek in de Franse en Vlaamse literatuur (12^e – 13^e eeuw).’

Bij eerdere gelegenheden heeft de spreker betoogd dat tijdens de middeleeuwen en met name van de twaalfde tot en met de veertiende eeuw een literaire grens verticaal door de Nederlanden loopt, die grotendeels samenvalt met de grens tussen *regnum* (en dus Kroon-Vlaanderen, Artesië, Doornik...) en *imperium* (Lotharingen, de regio tussen Schelde en Rijn). Deze grens, zo luidde zijn thesis, geldt zowel voor de Nederlandstalige als de Franstalige literatuur. In zijn lezing gaat hij eerst na of deze thesis ook geldt voor de productie en de receptie van de dierenepiek. Vervolgens wil hij proberen aannemelijk te maken dat de vos zowel in de Nederlandstalige als de Franstalige literatuur van de regio's ten westen van de Schelde gebruikt werd om vraagtekens te plaatsen bij de ethische superioriteit van de ridders van de Ronde Tafel. Als casussen behandelt hij het handschrift Chantilly, Bibliothèque et Archives du Château 472 en de *Roman van Walewein*.

12. **Willemse, Hein:** ‘Die Afrikaanstalige uitdrukking van die magtelose en die onderdrukte.’

De lezing biedt een inkijk in de “black history” van het Afrikaans. Het gaat om de geschreven en culturele uitdrukking van een Afrikaans sprekende bevolkingsgroep die vanouds, sinds de Nederlandse vestiging van Kaap de Goede Hoop in 1652, werden uitgesloten van sociale, politieke en economische macht. Deze inheemse mensen waren tot slaaf gemaakt of anderszins onderworpen, en werden op diverse manieren aangeduid: ‘*Boschjesmannen*’, ‘*Hot-tentotten*’, ‘*kleurlingen*’, ‘*Coloureds*’, ‘*Kaffirs*’, ‘*natives*’, ‘*Bantu's*’, ‘*black*’, ‘*Indians*’, ‘*non-European*’ of ‘*non-whites*’. Over de geschreven uitdrukking van deze cultuur is verhoudingsgewijs weinig bekend, mede door de historische verwaarlozing, onderdrukking of toe-eigening van de versplinterde ervaringen en culturele expressievormen bij deze sprekers van het Afrikaans. Veel van de vroegere en latere culturele uitdrukkingvormen bleven in de marginaliteit hangen en kregen onvoldoende geschreven neerslag, met als resultaat vrijwel ontoegankelijke tradities.

Voor dit overzicht doet collega Willemse een beroep op een waaier van verspreide mondelinge, muzikale en geschreven bronnen.

2.2.3.3 *Littéraire salons*

1. **Devoldere, Luc:** ‘Een fort in de woestijn.’

“Net voor de Toyota 4x4 stilvalt voor het fort, strijkt een arend neer boven de poort. Laat het de adelaar zijn van een cavalerie-eenheid die Arabische nomaden in bedwang moest houden aan de oostgrens van het Imperium. Soms is de werkelijkheid sterker dan de verwachting. Dit Romeinse castellum uit 300 na Christus ligt zo’n tachtig kilometer ten zuiden van Amman en een vijftiental ten noord-westen van Qatrana. Verder naar het oosten kom ik niet op deze reis langs de Limes Arabicus. Irak ligt ver achter de horizon. Overal rondom ons lege, droge steppe.”

2. **Lateur, Patrick:** ‘*Goden. 150 epigrammen uit de Anthologia Graeca.* Een paar exempla.’

P. Lateur wijdt enkele beschouwingen aan het vertalen als vormprobleem. Hij doet dat aan de hand van exempla uit zijn binnenkort te verschijnen boek *Goden. 150 epigrammen uit de Anthologia Graeca* (Damon, maart 2017). Hij gaat uit van Ricoeurs gedachte over vertaling als ‘Une équivalence sans identité’, en de Quasimodiane afwijzing van het vasthouden aan het oorspronkelijke metrum, als men een poëtische tekst in de doeltaal wil bereiken.

3. **Theunynck, Peter:** “De Slembroucks dat is De Buddenbrooks in het klein” zegt Gust.’

Peter Theunynck leest voor uit zijn debuutroman en heeft het over de vele literaire referenties in zijn boek, van Thomas Mann tot Hugo Claus, van de Bijbel tot de *Decamerone*.

4. **Verbeke, Annelies:** ‘Recent werk: *Dertig dagen* en *Hallelujah*.’

De auteur gaat in op een aantal aspecten van haar recente werk. Zij gaat in op de kwestie van intercultureel bepaalde misverstanden, het personage dat het ‘goede’ representeert (de auteur verwijst naar Walschap, *Een mens van goede wil*), de stijlsprongen voor de verschillende figuren die de ‘parade’ van de auteur uitmaken.

2.3 OPENBARE VERGADERINGEN VAN DE ACADEMIE IN 2017

2.3.1. KANTELING 2017: KASTEEL BEAUVOORDE, 5 JULI 2017

In 2015 werd de traditionele openbare julivergadering in het Kasteel Beauvoorde uitgebreid tot een literair festival, n.a.v. de lancering van de literaire canon. In 2017 werd op de ingeslagen weg verdergegaan. Onder de noemer

KANTeLing wil de Academie voortaan jaarlijks een literair en/of wetenschappelijk publieksevenement organiseren in en om het Kasteel Beauvoorde.

In de editie 2017 van het KANTeLing-festival stonden een zingende dichter en een dichtende zanger centraal: Bob Dylan en Guido Gezelle

Delphine Lecompte confronteerde gedichten van Guido Gezelle met haar eigen werk. Dichter des Vaderlands Els Moors deed hetzelfde, maar dan helemaal anders. Academielid en Dylan-fan Luc Devoldere draaide vinyl en belichtte onbekende facetten van *his bobness*. Academielied Piet Couttenier deed ons lezen, herlezen en lezen nóg van het schrijverke Guido Gezelle. Vertalers en podiumdieren Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes overtuigden ons voor eens en voor altijd van de literaire waarde en kracht van Bob Dylan. En dan was er uiteraard nog muziek. Rijnbaart, producer van hip-hop en elektronische muziek, liet zijn liefde voor poëzie en computerklanken los op de *rhymes* van Bob Dylan en Guido Gezelle.

Tijdens het slotfeest namen de Slovaakse Gentenaars Martin Balogh & The Gypsy Devils ons mee langs diverse tradities van de Romamuziek. Hongaarse *czárdás*, Andalusische flamenco en composities van Django Reinhardt besloten deze gevarieerde namiddag.

2.3.2 PLECHTIGE OPENINGSVERGADERING, 18 OKTOBER 2017

In deze vergadering werden 2 nieuwe leden geïnstalleerd (zie 2.3.3), en werd de Wetenschappelijke Prijs van de KANTL voor Taalkunde ex aequo uitgereikt aan Anne-Sophie Ghyselen en Eline Zenner (zie 2.6.1).

2.3.3 INSTALLATIEVERGADERINGEN

In 2017 werden vier nieuwe academieleden geïnstalleerd. Op 21 juni werden Peter Theunynck en Reinhild Vandekerckhove geïnstalleerd als leden van de Academie. De installatie van Marc van Vaeck en Annelies Verbeke vond plaats tijdens de plechtige openingsvergadering van 19 oktober 2017. Voor de teksten van de toespraken bij de installaties zie 7.3.

2.3.4 UITREIKING LITERAIRE PRIJS VAN DE KANTL VOOR PODIUMTEKSTEN

Stijn Devillé ontving op 25 oktober de KANTL-prijs voor podiumteksten. Devillé, die directeur is van Het Nieuwstedelijk, kreeg de prijs voor zijn trilogie *Hebzucht, Angst en Hoop*. Dat drieluik was volgens de jury “een huzarenstuk waarmee Stijn Devillé tegelijk ontmaskert en een weg aanwijst”.

Lena Devillé en Michaël Pas brachten fragmenten uit de bekroonde trilogie, Wouter Hillaert lichtte op vraag van de jury het bijzondere werk van Devillé toe en juryvoorzitter Patrick Lateur bracht hulde aan de laureaat. Tussendoor zorgden Bert Hornikx en Geert Waegeman voor pittige muzikale intermezzo's.

Voor de teksten van Wouter Hillaert en Patrick Lateur, evenals het dankwoord van Stijn Devillé, zie 7.4.

2.4 LEZINGEN

2.4.1 KANTL-LEZINGEN 2017

Eind 2016 verkoos de KANTL 4 nieuwe leden. Zij stelden zich in de reeks “KANTL-lezingen 2017” aan het publiek voor.

Woensdag 15 maart

Annelies Verbeke : Over genres, voorkeuren en de markt: een pleidooi voor het korte verhaal

Woensdag 19 april

Peter Theunynck : ‘De Buddenbrooks’, zegt Gust, ‘dat zijn de Slembroucks in het groot.’ Dichter Peter Theunynck vertelt over zijn eerste roman

Woensdag 15 november

Marc van Vaecck : Het nieuwe circus van de geest. Enkele moderne embleemboeken in het licht van de embleemtraditie

Woensdag 20 december

Reinhild Vandekerckhove : Sociale en geografische variatie in de chattaal van Vlaamse jongeren.

2.5. STUDIEDAGEN

2.5.1 STUDIEDAG “POËZIE EN MUZIEK” – 23 MAART 2017

Na vijf succesvolle studiedagen organiseerden de onderzoeksgroep Teksteditie Literatuur in Vlaanderen (TLiV) van de Universiteit Gent, het Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie (CTB) van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde en Poëziecentrum op 23 maart in de KANTL de studiebijeenkomst *Poëzie en muziek*. Dit thema werd benaderd vanuit verschillende disciplines: poëtica, filosofie, musicologie en neurowetenschap.

PROGRAMMA

- Bert Van Raemdonck (coördinator CTB/KANTL): Verwelkoming
- Peter Ghysaert (dichter-muzikant): De Nobelprijs literatuur voor Bob Dylan, een prijs tussen twee stoelen?
- Emmanuel Overbeeke (musicoloog): De relatie tussen tekst en muziek in modernistische muziek
- Peter Hagoort (hoogleraar cognitieve neurowetenschappen): Singing in the brain: over hersenen, poëzie en muziek
- Henk Ester (dichter): Gedichten zijn bijgeluiden
- Yves T'Sjoen (hoogleraar Nederlandse literatuur): Slotbeschouwing.

De moderatie van de dag was in handen van Carl De Strycker, directeur van Poëziecentrum.

2.5.2 WORKSHOP “TOPONYMIE EN SOCIALE TOPOGRAFIE VAN DE PRE-INDUSTRIËLE STEDEN IN VLAANDEREN EN BRABANT” – 23 NOVEMBER 2017

De VUB, de UGent, het Henri Pirenne Institute for Medieval Studies en de KANTL organiseerden op 23 november een workshop over toponymie.

De bedoeling van de bijeenkomst was dat onderzoekers – zowel historici, taalkundigen als archeologen – vanuit hun eigen onderzoek vragen in verband met plaatsnamen en/of sociale topografie in de steden van middeleeuwen en vroegmodern Vlaanderen en Brabant zouden voorleggen aan een groep van experts, of zelf expertise ter beschikking stellen.

Deze studiedag beoogde specialisten ter zake bijeen te brengen, expertise te delen en methodologieën uit te werken die kunnen dienen als vertrekpunt en stimulans voor toekomstig onderzoek.

Op het einde van de workshop werd de recente KANTL-publicatie *Lo, Donk, Horst. Taalkunde als sleutel tot de vroege middeleeuwen* van Jozef van Loon aan het publiek gepresenteerd.

Programma

OCHTENDSESSIE (VOORZITTER: JAN DUMOLYN)

- Magda Devos – De interpretatie van toponiemen
- Bram Vannieuwenhuyze (keynote) – Stadstopografie en stadstoponymie: enkele reflecties op basis van laatmiddeleeuwse Brusselse plaatsnamen
- Georges Declercq – Vierweegscheede: een prestedelijk toponiem in het centrum van Gent?
- Jan Trachet – Tussen stad & zee: toponiemen langs het middeleeuwse Zwin
- Ward Leloup – “Lammins vliet que on appelle Lescluze.” Het ontstaan van Sluis en de bijdrage van de toponymie (1280-1330).

NAMIDDAGSESSIE (VOORZITTER: BRAM VANNIEUWENHUYZE)

- Leen Bervoets en Mathijs Speecke – Microtoponymie in laatmiddeleeuwse Vlaamse textielsteden. Enkele casestudies
- Wim van Hout – Het verhaal van de Turnhoutse (c)singel.

RONDETAfelGESPREK

BOEKVOORSTELLING

Jef van Loon – *Lo, Donk, Horst. Taalkunde als sleutel tot de vroege middeleeuwen*. Een taalkundige kijk op Gents oudste geschiedenis.

2.6. WETENSCHAPPELIJKE EN LITERAIRE PRIJZEN: VERSLAGEN

2.6.1 WETENSCHAPPELIJKE PRIJS VAN DE KANTL

In 2017 werd de Prijs van de KANTL voor Taalkunde uitgereikt. De jury oordeelde over de productie in dit domein in de periode 2013-2016.

De jury van de Prijs voor Taalkunde 2017 vergaderde op 21 juni en bestond uit de KANTL-leden Willy Vandeweghe (voorzitter), Hans Smessaert, Ann Marynissen en Wim Vandenbussche.

Na beraad stelde de jury voor de Prijs voor Taalkunde van de KANTL 2017 ex aequo toe te kennen aan Eline Zenner, voor haar proefschrift *Cognitive Contact Linguistics: The macro, meso and micro influence of English on Dutch* (2013), en aan Anne-Sophie Ghyselen, voor haar proefschrift *Verticale structuur en dynamiek van het gesproken Nederlands in Vlaanderen: een empirische studie in Ieper, Gent en Antwerpen* (2016). De Academie volgde het advies van de jury in haar algemene vergadering van 21 juni 2017.

Bij de uitreiking van de prijs tijdens de plechtige openingsvergadering van oktober, werd het juryverslag voorgelezen door de juryvoorzitter, Willy Vandeweghe.

Juryverslag

Wat er verschijnt in een bepaald vakgebied, is voor een stuk onderhevig aan trends en cyclussen. Op dit ogenblik is er opvallend veel onderzoek naar taalgebruik, eerder dan taalsysteem, met de daarbij horende kwantitatieve methodologie in de vorm van statistische modellen. In het aanbod van de jongste vier jaar dat de jury Taalkunde selecteerde, waren er twee werken die er duidelijk bovenuit staken. Zij heeft dan ook beslist beide werken voor te dragen voor de prijs voor Taalkunde van de Academie, en de ledenvergadering is haar daarin gevolgd.

Het gaat om twee proefschriften, het ene van Eline Zenner, in 2013 verdedigd aan de KU Leuven, het andere van Anne-Sophie Ghyselen, in 2016 verdedigd aan de UGent.

Het werk van Eline Zenner draagt de titel *Cognitive Contact Linguistics: The macro, meso and micro influence of English on Dutch*. Dat van Anne-Sophie Ghyselen heet *Verticale structuur en dynamiek van het gesproken Nederlands in Vlaanderen: een empirische studie in Ieper, Gent en Antwerpen*.

Beide werken betreffen actuele thema's: (1) de impact van het Engels op het Nederlands (Eline Zenner) en (2) de relatie tussen dialect, tussentaal en standaardtaal (Anne-Sophie Ghyselen). Het zijn studies met een sterk empirische inslag, met een daarbij horende methodologie, die ook de statistiek als hulpmiddel aanwendt. Zenner doet in haar studie een beroep op omvangrijke tekstcorpora, terwijl Ghyselen het materiaal voor haar onderzoek verzamelt aan de hand van een brede waaier van interviews. De auteurs geven blijk van een erg kritische reflectie op de eigen resultaten en methode, en hebben oog voor de bredere toepasbaarheid en relevantie van hun werk.

Over beide werken had de jury achtereenvolgens het volgende te zeggen.

Eline Zenner (2013), *Cognitive Contact Linguistics: The macro, meso and micro influence of English on Dutch*. Proefschrift KU Leuven. 420 pp.

Dit is een intelligent opgezette studie naar de invloed van het Engels op het Belgisch-Nederlands en Nederlands-Nederlands, en dat op drie niveaus: macro-niveau, het microniveau en het daartussenin liggende mesoniveau. De studie bestaat uit een aantal opeenvolgende, coherent samenhangende en meestal ook zeer substantiële deelonderzoeken, waarbij elke volgende deelstudie inspeelt op de resultaten van de vorige. De context voor het onderzoek wordt uitvoerig besproken, de gemaakte keuzes (voor het theoretische kader, de vooropgezette doelen, de methodologie, enz.) worden goed gemotiveerd, de analyses zijn genuanceerd en goed onderbouwd met gesofistikeerde statistische methoden. De studie stelt zich ten doel nieuw materiaal te leveren in de beschrijving van de Nederlands-Engelse contactsituatie. Ze is in die zin ambitieus, dat ze wil laten zien hoe taalcontactonderzoek tegelijk ontwikkeld kan worden op de drie genoemde niveaus. Op het eerste niveau, het macroniveau, wordt de verspreiding nagegaan van Engels als internationale communicatietaal, de auteur spreekt van het Lingua Franca paradigma (LFP). Op microniveau wordt onderzoek gedaan naar patronen in (de variatie in) het gebruik van ontleende lexemen, wat aansluit bij het klassieke onderzoek naar anglicismen. Ergens daartussenin, op mesoniveau, wordt aandacht besteed aan code-switching en geleende fraseologie.

De deelstudies in hun onderlinge samenhang moeten de basis vormen voor de cognitieve dimensie in de contactlinguïstiek, een belangrijke vernieuwing. Die cognitieve contactlinguïstiek vormt dan een nieuw inter- en cross-disciplinair

paradigma dat zich voedt met kernconcepten en theorieën uit de Cognitieve Linguïstiek en de Cognitieve Sociolinguïstiek. Op die manier worden nieuwe perspectieven geopend op variatie en verandering voor zover die samenhangen met contact tussen talen. Het werk is dus vernieuwend, maar ook geschreven met veel respect voor – en kennis van – de klassieke standaardreferenties in het veld.

Methodologisch is gewerkt met drie corpora. Er is het krantencorpus van meer dan 1 miljard woorden, synchroon, gelemmatiseerd en syntactisch geparset, er zijn de meer dan 16.000 vacatureberichten uit de bladen *Vacature* voor het Belgisch Nederlands, en *Intermediair* voor het Nederlands van Nederland. Voorts is er een gesproken taalcorpus dat is samengesteld op basis van de reality-tv show *Expeditie Robinson*, met behulp van manuele transcriptie. Die corpora vormen het voorwerp van verschillende casestudies, waarbij het materiaal bewerkt wordt met nieuwe geavanceerde statistische technieken, die o.a. rekening houden met de veelheid aan factoren die in het spel zijn, in tegenstelling tot bv. het vroegere leenwoordenonderzoek dat zich beperkte tot de monofactoriële analyse van structurele, taalinterne fenomenen, en moest steunen op beperkte corpora van bestaande woordenboeken.

De cognitieve benadering kenmerkt zich door een onomasiologische benadering, dat wil zeggen dat men van het concept naar het woord gaat en niet omgekeerd. Interessant is dat hierbij de mate van het succes van leenwoorden bepaald wordt aan de hand van bestaande alternatieve lexicalisaties voor het concept in kwestie. Dankzij de multifactoriële analysemethode komt de auteur tot de bevinding dat het succes van ontleningsprocessen gelijktijdig bepaald wordt door verwerkingsfactoren als de relatieve lengte van het leenwoord, gebruiksfactoren als de frequentie van het concept, conceptuele factoren als de aanwezigheid van een lexicale leemte, en culturele factoren zoals de band die de gebruikers hebben met de globalistische Anglo-Amerikaanse cultuur.

Algemeen oordeel

We krijgen een duidelijke verdieping van het discours over – en onderzoek naar – de invloed van het Engels op het Nederlands. De grote verdienste van dit werk is dat de invloed van het Engels op het Nederlands op de drie genoemde niveaus (van micro- tot macroniveau) wordt onderzocht, waardoor een omvattend en genuanceerd beeld ontstaat van de invloed die het Engels momenteel op diverse domeinen van het Nederlands uitoefent. Zo wordt een empirische fundering gelegd voor het nieuwe domein van de cognitieve contactlinguïstiek.

Anne-Sophie Ghyselen (2016), *Verticale structuur en dynamiek van het gesproken Nederlands in Vlaanderen: een empirische studie in Ieper, Gent en Antwerpen*. Doctorale dissertatie, UGent, 535 pp.

Het werk van Anne-Sophie Ghyselen, tot vreugde van de jury in het Nederlands gesteld, is een zeer substantiële en breed opgezette studie over een duidelijk omschreven thematiek. De methode is over het algemeen uitstekend bedeneerd en uitgewerkt, met inbegrip van gesofistikeerde statistische toetsing. Het bevat een studie van taalrepertoria d.w.z. het geheel aan taalvormen beschikbaar in de taalgemeenschap, en dat in drie Vlaamse steden, Ieper, Gent en Antwerpen. Toevoeging van een Limburgse plaats had het beeld completer gemaakt, maar in elk geval is de Brabants-Vlaamse waaier goed afgedekt. De auteur wil een beeld krijgen van structuur en dynamiek van die taalrepertoria, waarover straks meer, en doet daarvoor empirisch onderzoek naar een groot aantal taalkenmerken in spontaan gesproken taal, waarvan de veranderingsgevoeligheid vastgesteld en verklaard wordt.

Voor dat onderzoek stelde ze een corpus samen van in totaal zo'n 45 uur spontane spraak, met het taalgebruik van 30 hoogopgeleide vrouwen, afkomstig uit de genoemde steden en geboren tussen 1979 en 1987 of tussen 1946 en 1973. Opnames werden in vijf spreesituaties gemaakt: (1) een dialecttest, (2) een gesprek met een vriend(in) uit de eigen regio, (3) een gesprek met een vriend(in) uit een ander dialectgebied, (4) een sociolinguïstisch interview met een onbekende interviewer en (5) een standaardtaaltest. De auteur geeft zelf aan dat voortgezet onderzoek ook andere sociale groepen bij de studie moet betrekken om het totale beeld representatiever te maken.

Het gaat hier om een overtuigende, verhelderende en vernieuwende synthese van al het werk dat rond dialectverlies, destandaardisering en demotie gebeurde. Met demotisering wordt bedoeld dat sprekers nog steeds de bedoeling hebben om standaardtaal te spreken, maar een andere invulling geven aan dat begrip, terwijl bij destandaardisering het ideaal van de standaard aan terrein verliest en steeds minder mensen dus in steeds minder situaties standaardtaal willen spreken.

Het geheel is gekenmerkt door een heldere en evenwichtige architectuur, die ruimte biedt voor antwoorden op drie onderzoeksvragen. Een eerste theoretische vraag focust op de structuur van het Vlaamse taalrepertorium: de afbakening op de verticale as van variëteiten zoals dialect, tussentaal en standaardtaal in de heterogeniteit van de dagelijkse spraak. Ten tweede tracht deze studie ook te achterhalen welke diachrone dynamiek het Vlaamse taalrepertorium typeert. Meer specifiek slaagt ze erin, door sprekers uit verschillende leeftijdsgroepen te bestuderen, taalveranderingsprocessen op het spoor komen, en te bestuderen hoe die zich tot elkaar verhouden. Een derde vraag ten slotte is van taalinterne aard. Als we stilistische of diachrone dynamiek observeren in Vlaanderen, welke taalvarianten zijn daarbij dan het meest gevoelig/

resistent, en wat zijn de verklarende factoren voor de variatie? De lezer wordt geconfronteerd met een zeer kritische behandeling/literatuurstudie van zowat alle toonaangevende analyses over die thema's uit de voorbije jaren, waarbij beleefd maar erg trefzeker en onderbouwd kritiek geleverd wordt.

Methodologisch wordt gewerkt met data uit gesproken Nederlands taalmateriaal, dat stilistisch, geografisch en sociolinguïstisch gevarieerd is. Nieuw voor Vlaanderen is dat het taalrepertorium bestudeerd wordt in vijf gecontroleerde spreesituaties, met uit Antwerpen, Gent en Ieper telkens 30 hoogopgeleide vrouwen als informanten, die in twee spreesituaties zichzelf opnemen. Vernieuwend is de geïntegreerde methodologie, waarbij productie, perceptie en evaluatie in hun samenhang bestudeerd worden, en waarbij individuele taalgebruikers in meerdere spreesituaties geobserveerd worden.

Voor de analyse worden vier contemporaine statistische technieken gecombineerd. Die worden gecombineerd met kwalitatieve analyses van de interviewdata, aangezien die inzicht kunnen bieden in het waarom van de gekwantificeerde structuren en correlaties. Die combinatie van methodes maakt het mogelijk om op een objectieve manier eventuele structuren te kwantificeren in de heterogeniteit van spontane spraak en die te verklaren aan de hand van factoren zoals situatie, leeftijd, attitude en sprekerintentie.

Algemeen oordeel

De jury acht dit een voortreffelijke studie met een vergelijkende analyse van de repertoria in drie verschillende provincies. De auteur geeft blijk van een uitstekende beheersing van actuele moderne variatielinguïstische analysetechnieken, de sociolinguïstische interpretatie van de onderzochte taalkenmerken is voorbeeldig. Opmerkelijk is de grote vertrouwdheid met zowel de synchrone dialectkenmerken als met de historisch-taalkundige achtergrond ervan. Bieden de deelstudies op zichzelf al een duidelijke meerwaarde, in vergelijkend perspectief leiden ze tot onmiskenbaar nieuwe inzichten. Met deze studie krijgt het actuele debat omtrent de gelaagdheid van het Vlaamse taalrepertorium een solide, empirische onderbouw.

Op grond van dit jury-oordeel kent de Academie dan ook met veel genoegen de gedeelde vierjaarlijkse prijs voor Taalkunde toe aan beide jonge onderzoekers.

2.6.2 LITERAIRE PRIJS VAN DE KANTL

Voor de prijs voor podiumteksten 2017 van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde kwamen alle originele Nederlandstalige podiumteksten gepubliceerd of geproduceerd in de periode 2012-2016, in aanmerking.

De jury, die bestond uit Patrick Lateur (voorzitter), Anne Marie Musschoot, Geert van Istendael en Erik Vlaeminck, stelde voor om de prijs toe te kennen aan Stijn Devillé, voor zijn stuk *Hoop* (2015), en hiermee tegelijk zijn hele trilogie *Hebzucht – Angst – Hoop* te bekronen. De Academie volgde het advies van de jury in haar algemene vergadering van 21 juni 2017.

Juryverslag

De jury van de KANTL-prijs voor podiumteksten 2017 adviseert de Algemene Vergadering van de KANTL om *Hoop* van Stijn Devillé (2015) te bekronen met de KANTL-Prijs voor Podiumkunsten 2017.

Tegelijk met *Hoop* bekroont de jury de hele trilogie waarvan het (samen met *Hebzucht* en *Angst*) deel uitmaakt, een huzarenstuk waarmee Stijn Devillé tegelijk onmaskert en een weg aanwijst. Dit is relevant theater.

Met *Hoop* sluit Stijn Devillé een merkwaardige trilogie af, een politieke thriller die met *Hebzucht* en *Angst* terugkijkt op een woelig decennium.

Hebzucht evoceerde opkomst en val van de financiële wereld, *Angst* wierp een blik op de bange mens in de straat en in politieke middens als gevolg van de crisis. *Hoop* probeert tegen elk doemdenken in alternatieven aan te reiken zonder te vervallen in ouderwets vormingstheater waarin het publiek dingen hoort die het reeds via de media vernam.

Devéillé zet personages neer die geloofwaardig zijn in hun scherpe dialogen en hun ironische analyse van de hun omringende wereld. De kronkels van hun redeneringen, hun excuses en zelfbedrog, hun angsten zijn ook deze van de lezer/toeschouwer, die evenzeer geraakt wordt door de problemen die de auteur aan de orde stelt.

Devéillé doet dat op basis van degelijk onderzoekswerk, hij verwoordt alles helder en verhoogt de dramatische kracht door een goede balans tussen visie en verontwaardiging. Met *Hebzucht* en *Angst* zet *Hoop* aan tot denken.

Voor de laudatio van de juryvoorzitter: zie 7.4.

2.7. INTER-ACADEMISCHE PARTNERSCHAPPEN

2.7.1 JONGE ACADEMIE (JA)

In de adviesraad van de JA zetelen voor de KANTL Willy Vandeweghe (lid) en Frank Willaert (plaatsvervanger). Frank Willaert woonde op 20 december de vergadering van de adviesraad bij.

2.7.2 ALL EUROPEAN ACADEMIES (ALLEA)

De KANTL is net als haar Franstalige tegenhanger ARLLF sinds 2014 lid van de overkoepelende vereniging van Europese academies, genaamd ALL European Academies of ALLEA (zie: www.allea.org). De vast secretaris nam deel aan het jaarlijks congres en de jaarlijkse business meeting in Boedapest (4 september 2017). Daar werd ook de ALL European Academies Madame de Staël Price for Cultural Values uitgereikt aan Koen Lenaerts, hoogleraar Europees recht aan de KU Leuven en president van het Europees Hof van Justitie, voor zijn uitgebreide wetenschappelijke werk over Europees recht en zijn reflecties op Europese jurisdictie. De laudatio werd uitgesproken door Sir David Edward, voormalig rechter bij het European Court of Justice en Fellow of the Royal Society of Edinburgh. Lenaerts zelf gaf een lezing met de titel ‘The European Court of Justice in times of societal changes’.

Hoofdstuk 3:

Resultaten van de wetenschappelijke werking in 2017

De KANTL is een cultureel-wetenschappelijke overheidsinstelling, een onafhankelijk en multidisciplinair genootschap, met rechtspersoonlijkheid. De Academie heeft als doel de studie, beoefening en bevordering van de Nederlandse taal en de Nederlandse letterkunde. Deze missie is decretaal vastgelegd.

3.1 PERIODIEKE PUBLICATIES VAN DE ACADEMIE

3.1.1 JAARBOEK VAN DE KANTL

In juni 2017 verscheen *Jaarboek 2017*, onder redacteurschap van Marijke de Wit.

Het *Jaarboek* beschrijft de stand van zaken in verband met de Academie op 1 januari van het genoemde jaar; de informatie over de werking betreft het voorafgaande kalenderjaar.

De prijs per deel bedraagt €15,00. Nog verkrijgbaar: 1991 en de volgende, voor €11,00.

3.1.2 VERSLAGEN EN MEDEDELINGEN

Dankzij het gewaardeerde werk van redactiesecretaris Georges de Schutter werd de historisch gegroeide achterstand in het publicatieritme van dit tijdschrift in 2017 bijna helemaal weggewerkt.

In 2017 verschenen twee nummers met ‘losse’ teksten (2016/3 en 2017/1). De daarin gepubliceerde artikelen handelen o.a. over de Middelnederlandse ‘Helias’, Guido Gezelle, de vertalingen van ‘In Flanders Fields’ en de klinkerfoneemsystemen in de Brabantse dialecten.

Een jaarabonnement op V&M kost €36,00 en kan worden besteld via het secretariaat van de KANTL of voortaan ook via SKRIBIS, het publicatieplatform van Nevelland Graphics: <https://www.skribis.be/>

De online en *open access* publicatie van V&M werd geactiveerd bij de levering van het eerste nummer van jaargang 2011. Sedert dat moment verschijnen alle nummers van het tijdschrift integraal online via deze URL: <http://www.verslagenmededelingen.be/>

Voor het online tijdschrift waren er op 1 januari 2017 216 geregistreerde gebruikers. Dat is hetzelfde aantal als in 2016.

3.1.3 VERKENNINGEN

In 2017 verscheen het vierde nummer van *Verkenningen: Door de mazen van het net*.

Het bevat 8 prikkelende teksten over literaire werken die veel te weinig worden gelezen. Wat vindt Geert van Istendael zo geweldig aan Tom Poes? Wie is toch die illustere Bob Willems voor wie Walter van den Broeck een zwak heeft? En waarom blijft Anne Provoost zo graag Streuvels herlezen? Het zijn maar enkele van de vragen die in dit nummer worden beantwoord.

Verkenningen is een onregelmatig verschijnende uitgave van de KANTL. Het wordt te koop aangeboden via het secretariaat van de Academie. De prijs van elk nummer bedraagt €10,00.

3.2 MONOGRAFIEËN EN VERZAMELWERKEN

Een overzicht van alle publicaties van de KANTL is raadpleegbaar op kantl.be/publicaties/publicaties.

Publicaties bestellen kan via de boekhandel of (voor nieuwe publicaties) via de website van de Universitaire Pers Leuven: <http://upers.KU.Leuven.be/nl>. De KANTL geeft wetenschappelijk en essayistisch werk uit op het gebied van de Nederlandse taal- en letterkunde. Daarnaast publiceren we ook studies in verband met de bredere cultuur en geschiedenis van het Nederlandse taalgebied. Onze publicaties vormen zo een waardevolle aanvulling op de schaarse taal- en letterkundige uitgaven die binnen het commerciële circuit kunnen verschijnen.

Om bepaalde aspecten van onze wetenschappelijke uitgeverij beter te stroomlijnen werken we vanaf september 2016 samen met Universitaire Pers Leuven. Daardoor kunnen we ons nog beter op de acquisitie en evaluatie van manuscripten en de redactionele begeleiding van auteurs concentreren.

De KANTL publiceerde in 2017 slechts één nieuwe titel.

3.2.1 JOZEF VAN LOON: LO, DONK, HORST. TAALKUNDE ALS SLEUTEL TOT DE VROEGE MIDDELEEUWEN

Over het boek

Taalkunde is een van de meest veronachtzaamde hulpwetenschappen voor de studie van de vroegste middeleeuwen. Dit boek probeert daar verandering in te brengen.

In het eerste deel wordt de precieze betekenis bepaald van drie welbekende grondwoorden (lo, donk en horst) in de Nederlandse toponymie. Door die inzichten komen sommige teksten die tot nu historisch weinig geloofwaardig werden geacht, in een onverwacht nieuw licht te staan. Het wordt aldus moge-

lijk met verrassende scherpheid door te dringen tot de geschiedenis van de Franse en Merovingische periode, waarbij in het bijzonder wordt ingegaan op de oudste geschiedenis van Oudenburg, Gent, St.-Ghislain en Lier.

Dit boek is niet alleen een pleidooi voor de herwaardering van de filologische taalkunde, maar ook voor een vernieuwde studie van de rijke hagiografische literatuur van de middeleeuwen.

De presentatie

Academiëlid Jozef van Loon stelde het boek voor in de KANTL op 23 november 2017. Die presentatie was het sluitstuk van een workshop over toponymie (zie 2.5.2). Naar aanleiding daarvan gaf de auteur een lezing met als titel “Taalkunde als sleutel tot de vroege middeleeuwen. Een taalkundige kijk op Gents oudste geschiedenis”.

3.3 DE WERKING VAN HET KANTL-ONDERZOEKSCENTRUM CTB IN 2017

3.3.1 ALGEMEEN OVERZICHT

Aangezien algemeen coördinator Bert van Raemdonck ook (en vooral) bij andere aspecten van de KANTL-werking is betrokken, wijdt nog slechts één medewerker zich vrijwel volledig aan onderzoek, m.n. Ron van den Branden (0,9 fte).

Daarnaast hebben Michiel Dumarey en Rafaël Adriaen in de context van hun masteropleiding een maand stage gelopen bij het CTB. Vanuit het *Digital Scholarly Editing Initial Training Network* (DiXiT) was Anna-Maria Sichani gedurende enkele weken bij het CTB te gast.

3.3.2 TEKSTEDITIE

Maurice Gilliams – Elias of het gevecht met de nachtegalen

Het bekendste werk van Maurice Gilliams is ongetwijfeld *Elias of het gevecht met de nachtegalen*. Die korte roman is opgenomen in de literaire canon die in 2015 door de KANTL en het VFL werd bekendgemaakt. In 2015 publiceerde de KANTL een historisch-kritische editie van *Elias*.

Om vergelijkend wetenschappelijk onderzoek tussen de verschillende versies van deze roman makkelijker te maken, is het CTB in 2016 begonnen met de voorbereiding van een digitale (en uitgebreide) editie van *Elias*. De publicatie van die editie werd uitgesteld tot 2018.

Mark Insingel – Het doel is wit. Verzamelde gedichten

Mark Insingel, erelid van de KANTL, is een unieke stem in de naoorlogse poëzie. Samen met de Universiteit Gent en Poëziecentrum werkte het CTB in 2017 aan een verzameling van zijn poëzie.

Bert van Raemdonck was verantwoordelijk voor de editiewetenschappelijke begeleiding van het project. Hij werd door stagiairs Rafaël Adriaen en Michiel Dumarey bijgestaan om alle gepubliceerde gedichten op te zoeken en de varianten te vergelijken en te beoordelen. Lars Bernaerts schreef een nawoord om de ontwikkelingen in Insingels dichtwerk te schetsen tegen de achtergrond van diens volledige oeuvre.

De verzamelde gedichten van Mark Insingel stellen oude en nieuwe lezers in de gelegenheid om zich met diens poëtische oeuvre vertrouwd te maken. De wetenschappelijk gefundeerde editie van Insingels werk is ook belangrijk voor professionele lezers (zoals critici en onderzoekers), die hun beeld van de Vlaamse avant-gardepoëzie met dit werk kunnen vervolledigen.

Het doel is wit verscheen in mei 2017 bij Poëziecentrum. Het boek werd op 6 mei 2017 gepresenteerd in het Letterenhuis (Antwerpen).

Guido Gezelle – Digitale brieveneditie

In het voorjaar van 2017 werd het startschot gegeven voor een nieuw participatieproject in verband met de brieven van Guido Gezelle. Het CTB is een van de partners in dit project.

Een tiental vrijwilligers van het Brugse Guido Gezellevereniging kwam in april 2017 samen in de Brugse hoofdbibliotheek Biekorf om met de briefwisseling van Guido Gezelle aan de slag te gaan. In een eerste fase ontcijferen ze 400 brieven met correspondenten die verbonden waren aan het Sint-Lodewijkscollege in Brugge, onder wie Hugo Verriest en Leonard De Bo. Het uiteindelijke doel van het project is een wetenschappelijke online teksteditie van de volledige brievenverzameling (7700 stuks) die in het Gezellearchief van de Openbare Bibliotheek Brugge bewaard wordt.

Voor dit project delen diverse wetenschappers, vrijwilligers en andere partners hun kennis. De digitale editie van deze brieven is een project van het Guido Gezellearchief (Openbare Bibliotheek Brugge), het Guido Gezellevereniging, het Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie (KANTL) en het Instituut voor de Studie van de Letterkunde in de Nederlanden (Universiteit Antwerpen).

Het project zal gedurende enkele jaren lopen. De eerste resultaten worden voorgesteld in het najaar van 2019 op de studiedag van het Guido Gezellevereniging.

3.3.3 BRONNENSTUDIE

MOOC

MOOC Middelnederlands is een ‘Massive Open Online Course’ met educatieve filmpjes over de hoogtepunten uit de middeleeuwse literatuur. De website werd gemaakt door de Universiteit Antwerpen en wordt gehost door het CTB. *MOOC Middelnederlands* bevat een online lessenreeks waarin de middeleeuwse literatuur tot leven komt in twaalf gefilmde colleges die bestaan uit een reeks dynamische kennisclips. Daarin worden de belangrijkste onderwerpen uit de Middelnederlandse literatuurgeschiedenis aangesneden.

MOOC Middelnederlands werd aan de Universiteit Antwerpen gemaakt naar aanleiding van het emeritaat van Frank Willaert, hoogleraar Middelnederlandse letterkunde en in 2017 ondervoorzitter van de KANTL. Aan de onderneming werkten meer dan 35 experts uit Vlaanderen en Nederland mee.

<https://moocmnl.kantl.be/>

Toponymisch woordenboek

In opdracht van het provinciebestuur van Oost-Vlaanderen verzamelde Luc Van Durme, erelid van de KANTL, tussen 2003 en 2007 grote hoeveelheden Oost- en Zeeuws-Vlaams toponymisch materiaal. Hij ging daarvoor op zoek naar bronnen van vóór 1500 in archiefdepots in België, Noord-Frankrijk en Zuid-Nederland.

In de loop van 2014 werd het verzamelen en ordenen van het materiaal afgerond. Het gaat om ca. 650.000 handgeschreven fiches, waarvan het materiaal-Gysseling (eigendom van de KANTL) ongeveer 1/3 beslaat en het materiaal-Van Durme (eigendom van de Provincie) ongeveer 2/3.

Omdat dat wetenschappelijk zeer interessante maar vrij kwetsbare materiaal op korte termijn verduurzaamd diende te worden, besloot de deputatie in mei 2015 om de fiches door een gespecialiseerde firma te laten inscannen. De gescande fiches zijn digitaal geordend in aparte mappen per gemeente (bv. Dendermonde), met in elke map aparte bestanden per deelgemeente (bv. Appels, Baasrode, enz.). Binnen elk bestand worden de verschillende plaatsnamen (bv. Appelsbroek, Appelsveer, Beekveld, Biesbocht, enz.) telkens voorafgegaan door een lemmafiche. Sinds eind 2015 worden die handgeschreven lemmafiches beetje bij beetje vervangen door getypte exemplaren, zodat de bestanden tot op het niveau van de afzonderlijke plaatsnamen doorzoekbaar worden met OCR (*optical character recognition*).

Ron van den Branden zorgde voor de ontsluiting van de gedigitaliseerde steekkaarten door ze in een zoekinterface te integreren en de collectie op te nemen in de verzameling van Digitale Bouwstoffen, die door het CTB wordt beheerd. Op 20 december 2017 werd het Toponymisch Woordenboek van Oost- en Zeeuws-Vlaanderen online gepubliceerd. Zie voor de presentatie ervan: 7.6.2. <http://bouwstoffen.kantl.be/tw-ozvl/index.htm>

3.3.4 STUDIEDAGEN

In een jaarlijkse reeks studiedagen organiseerden Poëziecentrum, onderzoeksgroep Teksteditie Literatuur in Vlaanderen (vakgroep Letterkunde, afdeling Nederlands, UGent) en het CTB op 23 maart 2017 een onderzoeksnamiddag rond het thema ‘poëzie en muziek’.

Het thema werd vanuit diverse invalshoeken belicht door dichter-muzikant Peter Ghysaert, musicoloog Emanuel Ooverbeke, hoogleraar cognitieve neurowetenschappen Peter Hagoort, dichter Henk Ester en Carl de Strycker, directeur van Poëziecentrum.

De studiedag werd gevolgd door een avondprogramma met pianist Marcel Worms en dichter K. Schippers (zie ook 2.5.1.)

3.3.5 INTERNE DIENSTVERLENING

Ron van den Branden beheerde de Academieserver en was betrokken bij alle ICT-gerelateerde aspecten die met de werking van de KANTL gepaard gaan.

Bert van Raemdonck en Nicolas Leus waren nauw betrokken bij het KANTL-project i.v.m. de literaire canon. (zie Hoofdstuk 4).

Bert van Raemdonck zorgde ook voor de communicatie van de Academie, o.m. door het beheer van de websites, Facebook- en twitteraccounts van de KANTL, het CTB en de literaire canon.

3.3.6 MEDEWERKING AAN WETENSCHAPPELIJKE TIJDSCHRIFTEN

Ron van den Branden is technisch redacteur van de *Journal of the Text Encoding Initiative (JTEI)*, een internationaal tijdschrift met *peer reviewing*. [<http://journal.tei-c.org/>]

3.3.7 MEDEWERKING AAN ANDERE PUBLICATIES

Bert van Raemdonck was betrokken bij de productie van *Verkenningen* (nr. 4): *Door de mazen van het net* (zie 3.1.3).

3.4 BIBLIOTHEEKWERKING

3.4.1 BIBLIOGRAFIE VAN DE LITERAIRE TIJDSCHRIFTEN IN VLAANDEREN EN NEDERLAND

Vanwege het Letterenhuis, het Centrum voor de Studie van het Vlaams Cultuurleven en het Centrum voor de Bibliografie van de Neerlandistiek kwam in 2011 de vraag of er vanuit de KANTL ondersteuning kon worden geboden voor het project *Bibliografie van de Literaire Tijdschriften in Vlaanderen en*

Nederland (BLTVN). De digitale versie van deze BLTVN is een voortzetting van de reeks die in boekvorm verscheen van 1972 tot en met 2000. De huidige online-versie werd tot 2009 samengesteld door de Koninklijke Bibliotheek (Den Haag) en het Centrum voor de Bibliografie van de Neerlandistiek (Koninklijke Bibliotheek van België), respectievelijk verantwoordelijk voor de Nederlandse en de Vlaamse tijdschriften. Database en website worden onderhouden door de Nederlandse Koninklijke Bibliotheek.

In het werkjaar 2011 besliste de Bestuurscommissie om dit project wat de invoer van de Vlaamse literaire tijdschriften betreft, te integreren in de werking van de KANTL-bibliotheek, in nauwe samenwerking met de Haagse KB. Daarbij zou de lacune 2009-2011 eveneens worden aangevuld. In de laatste maanden van 2011 is hiermee een aanvang gemaakt. De bijkomende inzet van bibliotheekpersoneel bleek haalbaar omdat eind 2011 de retrocatalogisering voor 95 % was voltooid, en de lopende catalogisering sneller kan gebeuren door nieuwe mogelijkheden van het bibliotheekstelsel. Medewerking aan dit project is een vorm van structurele dienstverlening aan het werkveld die past binnen de decretale opdracht van de KANTL en binnen het door de Overheid gewenste geïntegreerd letterenbeleid.

Men kan dit zoekinstrument voor de literaire tijdschriften raadplegen op <http://bltvn.kb.nl/>.

Verwerking 2017

Volgens plan werd de jaargang 2017 van de tijdschriften *DW&B*, *NY*, *Het Liegend Konijn*, *Gierik NVT*, *Deus ex Machina*, *Oostland*, *Poëziekrant* en *Kluger Hans* onmiddellijk ingevoerd bij ontvangst.

Tussendoor worden de lacunes voor de *Poëziekrant* (2010-2013) verder weg-gewerkt.

De tijdschriften *Schoon Schip*, *Weirdo's* en *WeL* worden niet meer ingevoerd. Deze tijdschriften staan niet op de gezamenlijke lijst van de Nederlandse Taalunie, Het Vlaams Fonds voor de Letteren en het Nederlands Letterenfonds. (<http://www.literairetijdschriften.org/>)

3.4.2 REORGANISATIE ARCHIEF EN BIBLIOTHEEK

De bibliotheek en het archief van de KANTL verkeren in een periode van transitie.

In overeenstemming met het beleid van de subsidiërende overheid werd in 2016 beslist om de functie van wetenschappelijke bewaarbibliotheek gericht op onderzoekers en een publiek van leden en andere geïnteresseerden af te stoten en het archief en de bibliotheek van de KANTL te herstructureren tot een informatie- en documentatiecentrum dat ten dienste staat van de uitvoering van de kerntaken van de KANTL.

Het overgrote deel van de collectie moest dus herbestemd worden. Bij het zoeken naar een nieuwe bestemming werd rekening gehouden met de publieke toegankelijkheid en duurzame bewaring van het materiaal.

Op 9 maart 2017 werd een overeenkomst gesloten met de Universiteit Gent, waarbij grote delen van de bibliotheek van de KANTL worden overgedragen aan de Universiteitsbibliotheek Gent. Bij de verwerking in de catalogus van de UB wordt de herkomst uit de KANTL-bibliotheek gedocumenteerd in de metadata. Conform haar collectiebeleid zal de UB eventuele dubbels in overleg met de KANTL aanbieden aan haar partners van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek dan wel afvoeren.

De overdracht gebeurt in verschillende fasen. In het voorjaar van 2017 werden alle oude drukken tot en met 1877 overgebracht naar de UBGent. Zo konden deze boeken binnen het Google Books project – waarin de UGent partner is – integraal gedigitaliseerd en online ontsloten worden.

Twee fondsen uit het KANTL-archief werden overgedragen aan het Letterenhuis, nl. de ‘Literaire nalatenschap Prudens van Duyse’, door diens zoon Florimond aan de toenmalige Koninklijke Vlaamsche Academie geschonken, en het archief van de Nederlandstalige afdeling van het Nationaal Fonds voor de Letterkunde (NFL). De Nederlandstalige afdeling werd opgeheven bij de oprichting van het Vlaams Fonds voor de Letteren in 2000.

3.4.3 WERKING BIBLIOTHEEK 2017

Als gevolg van de reorganisatie was de bibliotheek in 2017 gesloten voor raadpleging door externen. De dienstverlening aan leden van de KANTL bleef gehandhaafd. Voor raadpleging van het archief konden onderzoekers – na afspraak – terecht in de leeszaal.

In 2017 moest ook het boekendepot in het souterrain van het Academieggebouw leeggemaakt worden voor herstellingen. Door deze verhuizing en door de voorbereiding van het transport naar de Gentse Universiteitsbibliotheek en naar het Letterenhuis en de werkzaamheden voor de verdere selectie i.f.v. het toekomstige informatie- en documentatiecentrum viel de reguliere bibliotheekwerking nagenoeg stil.

Hoofdstuk 4:

Het Canonproject

4.1. INLEIDING

Op 1 juli 2015 presenteerden de KANTL en het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL) een dynamische canon van de Nederlandstalige literatuur vanuit Vlaams perspectief. Deze verzameling van hoogtepunten uit de Nederlandstalige literatuur is een belangrijke schakel in een beleid van leesbevordering en fungeert als leidraad voor leraren, leesclubs, bibliothecarissen, uitgevers, theatermakers, cultuurministers, televisiemakers en andere lezers. De canon toont welke boeken er in Vlaanderen als essentiële werken uit de Nederlandstalige literatuur worden beschouwd.

Ook in 2017 bleef de KANTL grote inspanningen leveren om de 50(+1) werken uit canonlijst op zoveel mogelijk manieren te promoten. In overleg met het VFL concentreert het canonproject zich tijdens de periode van 2017 tot 2019 op deze vier thema's:

- Publieksparticipatie
- Doorwerking in het (secundair) onderwijs
- Duurzaamheid
- Diversiteit

4.2 CANONWERKING GERICHT OP PUBLIEKSPARTICIPATIE

In 2017 was de KANTL betrokken bij de volgende publieksactiviteiten.

4.2.1 HADEWIJCH FESTIVAL

De KANTL participeerde in het voorjaar van 2017 aan een festival rond de 13de-eeuwse mystica Hadewijch, naar aanleiding van *Revelations*, een nieuwe wereldcreatie door Wim Henderickx, gebaseerd op de visioenen van Hadewijch. Het festival was een samenwerking van de KANTL met Muziektheater Transparant, deSingel, Operadagen Rotterdam, HERMESensemble, Cappella Amsterdam, Letterenhuis, Ruusbroecgenootschap (Universiteit Antwerpen), onderzoeksgroep ISLN (Universiteit Antwerpen), Poëziecentrum en Psallentes Ensemble.

Tot het festival behoorden o.m. deze initiatieven:

- Een evenement in de KANTL op 27 april 2017, met Veerle Fraeters en Joris Note.
- Een poëtisch avondprogramma in het Letterenhuis op 28 april 2017, met Lucienne Stassaert, Hélène Gelens, Lies Van Gasse en Veerle Fraeters.
- Een evenement in Poëziecentrum op 4 mei 2017, met Charlotte Van den Broeck, Annemarie Estor en Fatena Al-Ghorra.
- Een concert van Psallentes in de Universiteit Antwerpen op 12 mei, en een herneming daarvan in de KANTL op 18 mei 2017.

4.2.2 KANTELING 2017

Guido Gezelle was de centrale figuur tijdens het zomerfestival van de KANTL, op 5 juli 2017 in kasteel Beauvoorde (Wulveringem). Allerlei facetten van Gezelle werden er belicht en geconfronteerd met het werk van Bob Dylan. Deze keuze had te maken met de toekenning van de Nobelprijs Literatuur aan de zanger, wat een kritische heroverweging van het begrip ‘literatuur’ meebracht. Voor dit festival werkte de KANTL logistiek en organisatorisch nauw samen met Herita, de Vlaamse Erfgoedorganisatie.

4.2.3 KUNSTENFESTIVAL WATOU

Op 5 augustus 2017 stond de canon centraal tijdens het Kunstenfestival van Watou. Wim Helsen en Jelle van Riet gingen er in gesprek over ‘100 jaar eenzaamheid in de literaire canon’.

4.2.4 DE CANON IN DE SLEGTE

Op 18 november 2017 kwam Europees kampioene *slam poetry* Carmien Michels in De Slegte in Gent haar favoriete fragmenten uit de canon voordragen, en ze daagde klanten ook uit om hetzelfde te doen.

4.2.5 VOORLEESWEEK

Op 23 november 2017 las Geert van Istendael *Titaantjes* (Nescio) integraal voor in het ‘used book café’ Bal Infernal (Gent).

4.3 CANONWERKING GERICHT OP (SECUNDAIR) ONDERWIJS

De eerder al aangekondigde selectie van audiovisuele fragmenten i.v.m. de literaire canon voor leerkrachten (die in 2016 was begonnen) is in 2017 eveneens voltooid. Die selectie is voor leerkrachten toegankelijk via Archief voor Onderwijs (VIAA).

Na de lancering van de canonlijst verschenen er her en der reacties, zowel positief als negatief, en zowel in brede publieksmedia als in gespecialiseerde vaktijdschriften. De KANTL wil de receptie van de literaire canon in kaart brengen, met als doel een grondige interne evaluatie en een duurzame revisie van de lijst in 2020 voor te bereiden.

4.4 CANONWERKING GERICHT OP DIVERSITEIT

Een geplande activiteit i.s.m. De Centrale werd uitgesteld tot het voorjaar van 2018.

4.5 CANONWERKING GERICHT OP DUURZAAMHEID

4.5.1 UITBREIDING VAN DE WEBSITE

Dankzij de voortdurende aanvulling van de website is het aantal bezoekers in 2017 duidelijk toegenomen.

www.litterairecanon.be werd in 2017 bezocht door 35.846 individuele gebruikers, die de website samen 45.389 keer hebben bekeken. De website werd in 2017 dus gemiddeld 124 keer per dag geraadpleegd. Ter vergelijking: in 2016 bezochten 29.688 individuele gebruikers de website 37.700 keer. Dagelijks werd de website toen zowat 103 keer geraadpleegd.

De website lijkt steeds meer een plek te worden waar leerkrachten, leerlingen, schrijvers en andere lezers terecht kunnen voor basisinformatie i.v.m. de klassieke werken uit de Nederlandstalige literatuur. Ze vinden er ook permanent informatie over allerlei activiteiten in Vlaanderen en Nederland die met de canonwerken (en hun auteurs) verband houden, over nieuwe publicaties enz.

4.5.2 ONDERZOEK

Masterstudent Michiel Dumarey heeft in het voorjaar van 2017 voor de KANTL onderzocht wat de receptie van de canon tot nu toe is geweest. Dat leverde een erg boeiend en inzichtrijk rapport op dat ten grondslag zal liggen aan het 'groot onderhoud' dat tegen 2020 gepland is.

Het CTB (i.e. het onderzoekscentrum van de KANTL) werkte vanaf 2017 mee aan een editieproject dat een wetenschappelijk betrouwbare, grondig doorzoekbare en gratis (online) beschikbare editie van de correspondentie van Guido Gezelle beoogt. Het CTB werkt daarvoor samen met een handvol betrouwbare partners, die garant staan voor een duurzame editie van de correspondentie (zie 3.3.2).

Hoofdstuk 5: Culturele werking en dienstverlening voor derden

5.1 BOEKPRESENTATIES

In 2017 werden 3 nieuwe KANTL-publicaties aan het publiek voorgesteld, twee ervan in boekvorm, en één online publicatie.

- 5.1.1 LUCAS D'HEERE: *TABLEAU POETIQUE. VERZEN VAN EEN VLAAMSE MIGRANT-KUNSTENAAR VOOR DE ENTOURAGE VAN DE SEYMOURS OP WOLF-HALL* – FREDERICA VAN DAM EN WERNER WATERSCHOOT (ED.)

Over het boek

Tableau Poetique is een tot voor kort onbekende tekst van de Gentse schilder-dichter Lucas d'Heere (1534–1584). Recent werd hij echter in een Engelse adellijke bibliotheek herontdekt door Frederica Van Dam. Het unieke handschrift bevat een reeks Franse gedichten, hoofdzakelijk sonnetten, gericht tot leden van de Engelse politieke elite in de periode 1569–1572. De collectie is zowel historisch als literair uiterst belangrijk. D'Heere blijkt in de hoogste Engelse kringen veel nadrukkelijker werkzaam geweest te zijn dan tot nu toe werd vermoed. Zijn politieke rol in de Nederlandse Opstand moet dan ook geherwaardeerd worden.

In deze uitgave situeert Frederica Van Dam de dichtende schilder Lucas d'Heere in het zestiende-eeuwse Engeland, daarna volgt een geannoteerde teksteditie van het volledige handschrift door Werner Waterschoot. *Tableau Poetique*, dat een onmisbare schakel vormt in de evolutie van het sonnet als dichtvorm binnen de Nederlandse literatuur, wordt met deze uitgave voor het eerst beschikbaar gemaakt.

Tableau poetique werd in 2016 gepubliceerd door de KANTL i.s.m. Leuven University Press.

Boekpresentatie op 20 april 2017

Na het welkomstwoord door de vast secretaris van de KANTL (zie 7.6.1.1), belichtte Anne Laure van Bruaene de figuur van Lucas d'Heere vanuit cultuurhistorisch perspectief. Karel Porteman sprak over het fenomeen van de *Exilliteratur* in de zestiende eeuw (zie 7.6.1.2). Tot slot werd het boek ingeleid door Frederica van Dam en Werner Waterschoot.

5.1.2 JOZEF VAN LOON, LO, DONK, HORST. TAALKUNDE ALS SLEUTEL TOT DE
VROEGE MIDDELEEUWEN

Over het boek zie 3.2.1

Lo, Donk, Horst is publicatie van de KANTL i.s.m. Leuven University Press.

Boekpresentatie op 23 november 2017

De boekvoorstelling vormde de afsluiting van de workshop *Toponymie en sociale topografie van de pre-industriële steden in Vlaanderen en Brabant* (zie: 2.5.2).

5.1.3 LUC VAN DURME, TOPONYMISCH WOORDENBOEK VAN OOST- EN
ZEEUWS-VLAANDEREN

Over de online-publicatie zie 3.2.1

Het Toponymisch woordenboek van Oost- en Zeeuws-Vlaanderen kan geraadpleegd worden via de portaalsite digitalebouwstoffen.be, waarin het Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie (CTB), de onderzoeksafdeling van de KANTL, digitale ‘bouwstoffen’ of talige corpora opbouwt, verzamelt, beheert en toegankelijk maakt (bouwstoffen.kantl.be/tw-ozvl/).

Presentatie op 20 december 2017

Na een welkomstwoord door voorzitter Erik Vlaminck en een inleiding van vast secretaris Willy Vandeweghe gaf Jozef Dauwe, gedeputeerde van de provincie Oost-Vlaanderen, toelichting bij de collectie. De auteur Luc van Durme, erelid van de KANTL, gaf een inhoudelijke toelichting van het toponymisch woordenboek. Tenslotte werd de online tool gedemonstreerd door Tjeu Delanote, bibliotheekmedewerker van de Provincie Oost-Vlaanderen. De tekst van de toespraken is opgenomen in §7.6.2.

5.2 DE SCHRIJVERSWERKPLEK IN HET “TORENPAVILJOEN”

Vanaf 1 januari 2015 kunnen schrijvers gebruik maken van een werkplek in de koepel van het Academiegebouw. In 2014 werden twee sfeervolle kamers, met een mooi uitzicht op de historische binnenstad, hiervoor ingericht. Voor het project werkt de KANTL samen met Passa Porta vzw, in het kader van het geïntegreerd letterenbeleid.

In 2017 waren Antoon Van den Braembussche (24-29 juli) en Isabelle Bambust (11-15 december) te gast in het Torenpaviljoen.

5.3 APERITIEFGESPREKKEN ‘LITERAIR ZOMERLIEF’

Tijdens de Gentse Feesten 2017 had in het KANTL-gebouw de tweede editie van ‘Literair Zomerlief’ plaats, een reeks aperitiefgesprekken waarbij telkens een auteur en een ‘bekende lezer’ in dialoog gingen over teksten die hen bijzonder geraakt hadden. Dit evenement is een co-productie van de KANTL, Trefpunt vzw en het Vermeeylenfonds.

Programma:

- 16/07 Christophe Vekeman (auteur) en Ann De Bie (journalist)
- 17/07 Koen Peeters (auteur) en Bambi Ceuppens (antropoloog)
- 18/07 Lara Taveirne (auteur) en Joris Hessels (acteur)
- 19/07 Heleen Debruyne (auteur) en Maarten Boudry (filosoof)
- 20/07 Stefan Hertmans (auteur) en Kadir Balci (regisseur)
- 21/07 Joke van Leeuwen (auteur) en Wouter van Bellingen (politicus)
- 22/07 Kader Abdolah (auteur) en Meyrem Almaci (politicus)
- 23/07 Jeroen Olyslaegers (auteur) en Willem Wallyn (scenarist)

5.4 CONCERTREEKSEN GENTSE FEESTEN 2017

Tijdens de Gentse Feesten opende de KANTL zoals elk jaar haar deuren voor verschillende concertreeksen. Tussen 16 en 23 juli vond overdag het pianofestival ‘*Gentse Vleugels*’ plaats, en ’s avonds het ‘*Internationaal Kamermusiekfestival*’, een initiatief van pianist en dirigent Timur Sergeyenya. Op 16 en 17 juli waren er de Deneys&Denysconcerten, waarin jong muzikaal talent uit Oost-Vlaanderen een podium krijgt. Deze traditie werd ingezet door vioolbouwer Luc Deneys en wijlen provinciegouverneur André Denys, en wordt voortgezet door provinciegouverneur Jan Briers, met een aperitiefconcert in het KANTL-gebouw, gevolgd door een receptie in de ambtswoning van de gouverneur. Tussen 21 en 23 juli bracht het ensemble Arsis (Denijs en Ruth van Killegem, Guy Penson en Jona Kesteleyn) het poëtisch-muzikaal programma “*Ik hoor het zonlicht pizzicato*”. Een overzicht is te vinden in de volgende sectie, nrs. 26 tot 46.

5.5 ZAALWERKING VOOR DERDEN

Een belangrijk aspect van de KANTL-werking is de “zaalwerking voor derden”, wat inhoudt dat de KANTL haar zalen ter beschikking stelt voor culturele en wetenschappelijke organisaties waarvan de werking aansluit bij de KANTL-werking. In 2017 stelde de KANTL 87 keer haar zalen ter beschik-

king. Samengeteld met de door de Academie zelf ge(co-)organiseerde activiteiten, betekent dit dat er in 2017 gemiddeld 8 à 9 publieksactiviteiten per maand plaatsvonden in het Academiegebouw. In totaal woonden 5991 personen de publieksactiviteiten in de KANTL bij.

Onder de regelmatig weerkerende activiteiten noemen we de bijeenkomst van Rederijderskamer De Fontaine, de vergaderingen van de Contactgroep 19de eeuw. Dr. F.A. Snellaertcomité, het jaarlijkse ‘Taal & Tongval’-colloquium, de voor- en najaarbijeenkomst van de Koninklijke Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis (KZM) en de lezingenreeksen van het Nederlands Klassiek Verbond en de Vakgroep Talen en Culturen.

	2017	Zaalgebruik door derden	
Nr.	Datum	Organisator	Activiteit
1	25 januari	Nederlands Klassiek Verbond (NKV)	<i>Ken Je Klassieken Quiz voor secundaire scholen – Regionale Voorronde</i>
2	2-3 februari	Vakgroep Geschiedenis, UGent	<i>Colloquium Het gebruik van aluin in de laatmiddeleeuwse samenleving: een interdisciplinaire benadering</i>
3	22 februari	Nederlands Klassiek Verbond (NKV) en Griekenlandcentrum	<i>Lezing “Stuur vis en olijven naar hem, zodat we hem kunnen gebruiken”: Over omkoping en corruptie in de oudheid, Sofie Waebens</i>
4	7 maart	Centrum voor de Studie van Boeddhisme – Ghent Centre for Buddhist Studies (GCBS), Vakgroep Talen en Culturen, UGent	<i>Lezing Japanese True Pure Land Buddhism, the Meiji Restoration (1868) and the First Japanese Buddhist Mission to Europe, Mick De-neckere (UGent)</i>
5	8 maart	Amarant	<i>Lessenreeks Paul Van Ostaijen en de beeldende avant-garde</i>
6	14 maart	Centrum voor de Studie van Boeddhisme – Ghent Centre for Buddhist Studies (GCBS), Vakgroep Talen en Culturen, UGent	<i>Lezing A Buddhist Theory of Relations, Tim Kragh (Adam Mickiewicz University Poznan)</i>
7	15 maart	Amarant	<i>Lessenreeks Paul Van Ostaijen en de beeldende avant-garde</i>

8	21 maart	Centrum voor de Studie van Boeddhisme – Ghent Centre for Buddhist Studies (GCBS), Vakgroep Talen en Culturen, UGent	Lezing <i>The Pairi Daiza Collection of Sanskrit Steles: Buddhism in the Medieval Kingdom of Dali</i> , Christophe Vielle (Louvain-la-Neuve)
9	22 maart	Amarant	Lessenreeks <i>Paul Van Ostaïen en de beeldende avant-garde</i>
10	22 maart	Nederlands Klassiek Verbond (NKV)	Lezing <i>Volkspolitiek en bedriegers in de late Romeinse Republiek</i> , Loonis Logghe
11	25 maart	Koninklijke Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis (KZM)	Lentevergadering 2017
12	28 maart	Centrum voor de Studie van Boeddhisme – Ghent Centre for Buddhist Studies (GCBS), Vakgroep Talen en Culturen, UGent	Lezing <i>Kinship, Kami, and Sacred Space at the Shingon Buddhist Monastic Complex Kōyasan in Medieval Japan</i> , Philip Garrett (Newcastle University)
13	29 maart	Amarant	Lessenreeks <i>Paul Van Ostaïen en de beeldende avant-garde</i>
14	29 maart	Contactgroep 19de eeuw. Dr. F.A. Snellaertcomité	Vergadering
15	8 april	Orde van den Prince	Lezing <i>De Vlaamse Primitieven</i>
16	18 april	Centrum voor de Studie van Boeddhisme – Ghent Centre for Buddhist Studies (GCBS), Vakgroep Talen en Culturen, UGent	Lezing <i>From Revelation to a Living Tradition. Daoxuan and His Design of the Platform and the Procedure for Higher Ordination</i> , Ang Zou (UGent)
17	21 april	Roman Society Research Center, Vakgroep Geschiedenis, UGent	Workshop <i>Warfare and Food-Supply in the Late Roman Empire</i>
18	25 april	Centrum voor de Studie van Boeddhisme – Ghent Centre for Buddhist Studies (GCBS), Vakgroep Talen en Culturen, UGent	Lezing <i>Is Lotus on the Ceiling of the Han and Wei Jin Tombs a Buddhist Motif? A Reinterpretation of the Lotus on the Tomb's Ceiling</i> , Natasa Vamelj Suhadonik (University of Ljubljana)
19	26 april	Nederlands Klassiek Verbond (NKV)	Lezing <i>De Griekse Boeddha. Boeddhisme in de Hellenistische wereld</i> , Dries De Crom

20	2 mei	Centrum voor de Studie van Boeddhisme – Ghent Centre for Buddhist Studies (GCBS), Vakgroep Talen en Culturen, UGent	Lezing <i>The Monastic Economy of Buddhism in Contemporary China</i> , Zhe Ji (Université Sorbonne Paris)
21	9 mei	Centrum voor de Studie van Boeddhisme – Ghent Centre for Buddhist Studies (GCBS), Vakgroep Talen en Culturen, UGent	Lezing <i>Exemplifying Secrecy: Incommunicability and Undecidability in Gong'an Diegesis</i> , Martin Lehnert (Ludwig-Maximilians-Universität München)
22	12 mei	Centrum voor Duurzame Ontwikkeling, Vakgroep Politieke Wetenschappen, UGent	Presentatie groepswerken <i>Discoursanalyses rond duurzaamheidskwesties</i>
23	18-19 mei	Centrum voor Logica en Wetenschapsfilosofie (Universiteit Gent) & Research Group for Non-Monotonic Logic and Formal Argumentation (Ruhr-Universität Bochum)	Workshop <i>Ampliative Reasoning in the Sciences</i>
24	1-2 juni	Nederlands-Afrikaanstalig Wijzgerig Genootschap	Symposium <i>Wijsbegeerte en haar relatie tot talen en culturen</i>
25	8 / 16 / 19 juni	HoGent, School of Arts – Conservatorium	Openbare examens
26	16 juli	Gentse Vleugels (Trefpunt vzw en School of Arts – HoGent)	Ward De Vleeschhouwer, piano, Bartók, Villa-Lobos, Benigno Bal-lón Farfán, Ian Dicke, Ward De Vleeschhouwer
27	16 juli	Internationaal Kamermuziek-festival (Trefpunt vzw en Ti-mur Sergeyenia)	Recital Timur Sergeyenia, piano
28	16 juli	Provinciegouverneur Briers, Provincie Oost-Vlaanderen, Trefpunt Festival en Luc Deneys	Deneys&Denys concert: Warped Time Ensemble: Anna Pardo Canedo (sopraan), Eline Duerinck (cello) en Lukas Huisman (piano)
29	17 juli	Gentse Vleugels (Trefpunt vzw en School of Arts – HoGent)	Tina Reynaert, piano
30	17 juli	Internationaal Kamermuziek-festival (Trefpunt vzw en Ti-mur Sergeyenia)	Farchod Yuldashev, Valeria Hrabliuk en Maria-Magdolna Boross (viool) & Timur Sergeyenia, piano, Brahms

31	17 juli	Provinciegouverneur Briers, Provincie Oost-Vlaanderen, Trefpunt Festival en Luc Deneys	Deneys&Denys concert: Rhune Dauwe (piano) en Hanna Van Hoyer (viool)
32	18 juli	Gentse Vleugels (Trefpunt vzw en School of Arts – HoGent)	Miroslav Beinhauer, piano, <i>Adams, Liszt, Vine</i>
33	18 juli	Internationaal Kamermuziekfestival (Trefpunt vzw en Timur Sergeyenia)	Sofie Goedertier, piano & Veera Voordeckers, piano, <i>Franck, Liszt, Medtner, Glinka-Balakirev, Chopin</i>
34	19 juli	Gentse Vleugels (Trefpunt vzw en School of Arts – HoGent)	Ensembl' Arenski: Claire Dassel (viool), Aurore Dassel (cello) & Stephanie Proot (piano), <i>Sjostakovitsj, Smetana</i>
35	19 juli	Internationaal Kamermuziekfestival (Trefpunt vzw en Timur Sergeyenia)	Emma Posman, sopraan & Timur Sergeyenia, piano, <i>Richard Strauss, Mozart, Lucien Posman, Rudi Tas (creatie), Fauré, Massenet, Duparc, Donizetti</i>
36	20 juli	Gentse Vleugels (Trefpunt vzw en School of Arts – HoGent)	Maya Dhondt, piano, <i>Mozart, Beethoven</i>
37	20 juli	Internationaal Kamermuziekfestival (Trefpunt vzw en Timur Sergeyenia)	Igor Pollet, viool & Timur Sergeyenia, piano, <i>Sjostakovitsj, Tsjajkovski, Isaye, Wieniawski</i>
38	21 juli	Arsis	<i>Ik hoor het zonlicht pizzicato</i> , poëtisch-muzikaal programma door Denijs van Killegem (woord), Ruth van Killegem (blokfluiten), Guy Penson (piano & klavecimbel) en Jona Kesteley (gitaar)
39	21 juli	Gentse Vleugels (Trefpunt vzw en School of Arts – HoGent)	Martijn van Sas, piano, <i>Schubert, Chopin</i>
40	21 juli	Internationaal Kamermuziekfestival (Trefpunt vzw en Timur Sergeyenia)	Berten D'Hollander, fluit & Timur Sergeyenia, piano, <i>Reinecke, Debussy-Lenski, Jongen</i>
41	22 juli	Arsis	<i>Ik hoor het zonlicht pizzicato</i> , poëtisch-muzikaal programma door Denijs van Killegem (woord), Ruth van Killegem (blokfluiten), Guy Penson (piano & klavecimbel) en Jona Kesteley (gitaar)

42	22 juli	Gentse Vleugels (Trefpunt vzw en School of Arts – HoGent)	Bert de Rycke, piano, <i>Debussy, Sciarrino, Crumb</i>
43	22 juli	Internationaal Kamermuziekfestival (Trefpunt vzw en Timur Sergeyenja)	Zeger Vandersteene, tenor & Timur Sergeyenja, piano, <i>Haydn, Mozart, Beethoven</i>
44	23 juli	Arsis	<i>Ik hoor het zonlicht pizzicato</i> , poëtisch-muzikaal programma door Denijs van Killegem (woord), Ruth van Killegem (blokfluiten), Guy Penson (piano & klavecimbel) en Jona Kesteleyn (gitaar)
45	23 juli	Gentse Vleugels (Trefpunt vzw en School of Arts – HoGent)	Mirek Coutigny, piano, <i>Albéniz, Debussy, Ives, Prokofjev</i>
46	23 juli	Internationaal Kamermuziekfestival (Trefpunt vzw en Timur Sergeyenja)	Timur Sergeyenja, piano, <i>Tsjajkovski</i>
47	6 oktober	Week van de Afrikaanse Roman, UGent en Suid-Afrikaanse Akademie vir Wetenskap en Kuns	Symposium van de Week van de Afrikaanse Roman
48	7 oktober	VIZIT	Lustrumviering promotiejaar 1975 UZ Leuven. Academische zitting
49	11 oktober	Nederlands Klassiek Verbond (NKV)	Lezing <i>Sterven in stijl. Leven met de dood in de Grieks-Romeinse oudheid</i> , Anton J.L. Van Hooff
50	15 oktober	Koninklijke Soevereine Hoofdkamer van Rhetorica “De Fontaine”	Lezing <i>De Fontaine In metaal ver-eeuwigd</i> , Huguette Taymans
51	21 oktober	Koninklijke Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis (KZM)	Herfstvergadering 2017
52	25 oktober	Contactgroep 19de eeuw. Dr. F.A. Snellaertcomité	Vergadering
53	9-10 november	Centrum voor Logica en Wetenschapsfilosofie (Universiteit Gent) & Department of Logic and Cognitive Science (Adam Mickiewicz University Poznan)	Workshop <i>Logic in the Wild</i>

54	23 november	UGent, VUB, Henri Pirenne Instituut voor Middeleeuwse Studies en KANTL	Workshop <i>Toponymie en sociale topografie van de pre-industriële steden in Vlaanderen en Brabant</i>
55	25 november	Bond van Gentse Germanisten	Jaarvergadering 2017
56	29-30 november	International Centre for Reproductive Health (ICRH) Universiteit Gent	Congres Academic Network for Sexual and Reproductive Health and Rights Policy (ANSER)
57	29 november	Nederlands Klassiek Verbond (NKV) en Griekenlandcentrum	Lezing <i>Alexandrië van Alexander tot Kavafis: van plaats tot topos</i> , Gunnar De Boel
58	1 december	Taal & Tongval	Taal & Tongval Colloquium 2017 <i>Monolingual histories – Multilingual practices Issues in historical language contact</i>
59	14-15 december	Interdisciplinary forum TAPAS/Thinking About The Past	Colloquium <i>(Dis)Claiming Pasts: Ownership, Responsibility and Contestation</i>
60	16 december	nY	Boekvoorstelling <i>Enerzijds/Anderzijds</i> van Pol Hoste
61	19 december	Uitgeverij P	Boekvoorstelling <i>Homerische miniaturen</i> van Patrick Lateur
62	door het jaar	diverse culturele en wetenschappelijke organisaties	5 vergaderingen en teamdagen
63	door het jaar	Litteraire Tafel Gent	8 bijeenkomsten
64	door het jaar	Universiteit Gent	5 doctoraarsverdedigingen

Hoofdstuk 6:

Lijst van individuele publicaties

De publicaties zijn in de regel verschenen in de loop van 2017. Uitzonderlijk zijn ook vroegere publicaties vermeld, als die niet eerder in het Jaarboek opgenomen waren.

6.1 PUBLICATIES VAN DE GEWONE EN BUITENGEWONE LEDEN

Couttenier, Piet

Piet Couttenier, 'Streuveld en het raadsel van de familie Gezelle'. In: *Verslagen & Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 126/3, 2016 [= 2017], p. 265-300.

Piet Couttenier, 'Rijmsnoer, een inleiding'. In: Patrick Lateur (red.), *Rijmsnoer. Twaalf dichters om en om Gezelle*. Brugge: Guido Gezellevereniging, 2017, p. 11-23.

Piet Couttenier, 'In memoriam René Felix Lissens (27 maart 1912-13 april 2016)'. In: *Jaarboek van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 2017, p. 77-80.

Paul Claes & Piet Couttenier, 'Van wie is Gezelle's 'enige Duitse gedicht'?'. In: *Verslagen & Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 127/1, 2017, p. 1-10.

[Piet Couttenier – Recensie]

Elisabeth Leijnse, *Cécile en Elsa, strijdbare vrouwen. Een biografie*. In: *Nederlandse Letterkunde* 22/3, 2017, p. 262-266.

Paul de Pessemier 's Gravendries, *Reimond Stijns. Van 'Arm Vlaanderen' tot 'Hard Labeur'*. Een biografie. In: *Spiegel der Letteren* 58/4, 2016 [= 2017], p. 512-513.

Daelemans, Walter

Walter Daelemans, Orphée De Clercq, Véronique Hoste, 'Stylene: an Environment for Stylometry and Readability Research for Dutch'. In: Jan Odijk et al. (eds), *CLARIN in the Low Countries*. London: Ubiquity Press, 2017, p. 195-209.

Enrique Manjavacas, Ewoud de Gussem, Walter Daelemans, and Mike Kestemont, 'Assessing the Stylistic Properties of Neurally Generated Text in Au-

thorship Attribution’. In: *Proceedings of the Workshop on Stylistic Variation*. Copenhagen: ACL, 2017, p. 116-125.

De Haes, Frans

[*Frans de Haes* – vertaling]

Marleen De Créé, *Erbarme dich*. Gedichten bij sculpturen van Berlinde de Bruyckere en foto’s van Mirjam Devriendt. Traductions françaises: F. De Haes. English translations: Willem Groenewegen. Leuven, Uitgeverij P, 2017. Vertaling van een gedicht van Eva Gerlach (“Voorste” / “Le plus avancé”), van een gedicht van Marijke Hanegraaf (“Niet alles hoeft te bestaan” / “Pas tout ne doit exister”) en van een gedicht van Elly de Waard (“Vlucht MH17” / “Vol MH17”). In: *Septentrion*, 1, 2017, p. 50-53 en p. 60.

[*Frans de Haes* – tekstuittgave]

Philippe Sollers, *Lettres à Dominique Rolin. 1958-1980*. Edition établie, présentée et annotée par Frans de Haes, Paris: Gallimard, 2017, 382 pp.

De Smedt, Marcel

Marcel De Smedt (red.), ‘*Jan Vindeveughel, peerdeknecht*’. *Stijn Streuvels*’ Langs de wegen. (*Jaarboek van het Stijn Streuvelsgenootschap* 22/2016). Kortrijk: Stijn Streuvelsgenootschap, 2017, 340 pp.

Marcel De Smedt, ‘*Old Jan* (1936). De Engelse vertaling van *Langs de wegen*’. In: ‘*Jan Vindeveughel, peerdeknecht*’. *Stijn Streuvels*’ Langs de wegen. (*Jaarboek van het Stijn Streuvelsgenootschap* 22/2016). Kortrijk: Stijn Streuvelsgenootschap, 2017, p. 221-235.

Stijn Streuvels, *In oorlogstijd. Uit het dagboek van Stijn Streuvels. Deel II. 1915-1918*. Bezorgd door Marcel De Smedt. Tielt: Lannoo, 2017, 628 pp.

Geeraerts, Dirk

Dirk Geeraerts, *Conceptual Structure and Conceptual Variation*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press, 2017.

Dirk Geeraerts, ‘Distributionalism, old and new’. In: Anastasia Makarova, Stephen M. Dickey and Dagmar Divjak (eds.), *Each Venture a New Beginning. Studies in Honor of Laura A. Janda* 29-38. Bloomington, Indiana: Slavica, 2017.

Dirk Geeraerts, ‘Het kegelspel der taal. De naoorlogse evolutie van de Standaardnederlandsen’. In: Gert de Sutter (ed.), *De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen. Een inleiding tot de variatietalkunde*. Leuven: Acco, 2017, p. 100-120.

Dirk Geeraerts, 'Lexical semantics'. In: *Oxford Research Encyclopedia of Linguistics*. DOI: 10.1093/acrefore/9780199384655.013.29.

Eline Zenner, Nane Mertens, Laura Rosseel and Dirk Geeraerts, 'The acquisition of loanword prestige: An exploration'. In: Rachel Giora and Michael Haugh (eds.), *Doing Pragmatics Interculturally. Cognitive, Philosophical, and Sociopragmatic Perspectives*. Berlin: De Gruyter Mouton, 2017, p. 212-134.

Lateur, Patrick

Patrick Lateur, *Efemeriden. Facebooknotities*. Leuven: Uitgeverij P, 2017, 64 pp.

Patrick Lateur, *Goden. 150 epigrammen uit de Anthologia Graeca*. Eindhoven: Damon, 2017, 200 pp.

Patrick Lateur (red.), *Rijmsnoer. Twaalf dichters om en om Gezelle*. Brugge: Guido Gezellegenootschap, 2017, 128 pp. (1ste en 2de druk).

Patrick Lateur, *Homerische miniatures. 150 vergelijkingen uit Ilias & Odyssee*. Met een nawoord door Kristoffel Demoen. Leuven: Uitgeverij P, 2017, 176 pp.

Patrick Lateur, 'Maria Rosseels: *Ik was een christen*'. In: Bert Van Raemdonck (red.), *Door de mazen van het net. Verkenningen 4*. Gent: KANTL, 2017, p. 27-35.

Patrick Lateur, 'De vertaler als pontifex. Lezing bij de nominatie voor de NKV-Homerusprijs 2017. Rijksmuseum van Oudheden, Leiden, 10 maart 2017'. In: *Hermeneus* 89/3, 2017, p. 115-118.

Patrick Lateur, 'Lof van de vertaling. Piet Gerbrandy doet antieke verzen dansen'. In: *Ons Erfdeel* 60/3, 2017, p. 88-91.

[Patrick Lateur – vertaling]

Patrick Lateur, 'Haat en liefde'. In: Patrick De Rynck (red.), *Gaius Valerius Catullus. Odi et amo. Carmen 85. Een collectie van 50 vertalingen*. Nijmegen: Carptim, 2017, p. 47.

Patrick Lateur, 'Pomponius Mela, *De chorographia libri tres* 2.115-120. Een beschrijving van Sicilië'. In: Rob Zweedijk (red.), *Fik Meijer. Leraar, reiziger, vriend, profeet*. Amsterdam, Athenaeum-Polak & Van Genneep, 2017, p. 32-35.

Patrick Lateur, 'De droom van Alcyone. Ovidius, *Metamorfosen* XI.633-685'. In: *Gierik-NVT* 35/3, 2017, p. 9-11.

Marynissen, Ann

Ann Marynissen, 'De lange weg naar een Nederlandse standaardtaal. Een beknopte geschiedenis van de standaardisering van het Nederlands'. In: Gert De Sutter (red.), *De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen. Een inlei-*

ding tot de variatietaalkunde. Leuven: Acco, 2017, p. 60-79.

Ann Marynissen, 'Toespraak bij de presentatie van het huldenummer voor Jan Goossens: *Een leven lang taal- en literatuurwetenschap*'. In: *Jaarboek van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde 2017*, p. 98-101.

Musschoot, Anne Marie

Arie Jan Gelderblom & Anne Marie Musschoot, *Ongeziene blikken. Nabeschouwing bij de Geschiedenis van de Nederlandse literatuur*. Amsterdam: Bert Bakker, 1ste en 2^e druk 2017, 96 pp.

Anne Marie Musschoot, 'De verbeelding aan de macht' [bespreking van Tom van de Voorde, *Zwembad de verbeelding*]. In: *Poëziekrant* 41/4, 2017, p. 14-15.

Anne Marie Musschoot, 'Juryverslag Prof. dr. Leon Elautprijz'. In: *Jaarboek van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde 2017*, red. Marijke de Wit. Gent: KANTL, 2017, p. 29-32.

[*Anne Marie Musschoot – Recensie*]

Louis Paul Boon, *Wapenbroeders. Verzameld werk deel 7*. Nawoord Kris Humbeeck. In: *Tiecelijn 30. Jaarboek 10 van het Reynaertgenootschap*, 2017, p. 342-345.

Nuyts, Jan

Jan Nuyts, 'Evidentiality reconsidered'. In: Juana I. Marin-Arrese, Gerda Haßler & Marta Carretero (red.), *Evidentiality revisited. Cognitive grammar, functional and discourse-pragmatic perspectives*. Amsterdam: Benjamins, 2017, p. 57-83. DOI 10.1075/pbns.271.03nuy.

Smessaert, Hans

Hans Smessaert & Wivine Decoster, *Basisbegrippen Fonetiek en Fonologie* (2^e editie). Leuven: Acco, 2017, 297 pp.

Hans Smessaert & Lorenz Demey, 'Duality Patterns in 2-PCD Fragments'. In: *South American Journal of Logic*, Online First Publication, 2017, 45 pp.

Lorenz Demey & Hans Smessaert, 'Combinatorial Bitstring Semantics for Arbitrary Logical Fragments'. In: *Journal of Philosophical Logic*, Online First Publication, 2017, 39 pp.

Hans Smessaert & Lorenz Demey, 'The Unreasonable Effectiveness of Bitstrings in Logical Geometry'. In: Jean-Yves Beziau & Gianfranco Basti (red.), *The Square of Opposition: A Cornerstone of Thought*, Basel: Springer,

2017, p. 197-214.

Lorenz Demey & Hans Smessaert, 'Logical and Geometrical Distance in Polyhedral Aristotelian Diagrams in Knowledge Representation'. In: *Symmetry* 9/10, Article 204, 2017, 22 pp.

Freek Van de Velde, Hans Smessaert & Joop van der Horst, 'Another look at the Germanic Sandwich: Dutch between German and English'. In: *Leuvense Bijdragen* 101, 2017, p. 77-81.

Freek Van de Velde, Joop van der Horst & Hans Smessaert (red.), *Proceedings of A Germanic Sandwich 2013: Dutch between English and German. A comparative linguistic conference*. Themanummer van *Leuvense Bijdragen* 101, 2017, p. 77-189.

Theunynck, Peter

Peter Theunynck, 'Rakvere', 'Hoog hout', 'Van god', 'Manu Militari', 'Arpeggio', 'Zachte buik', 'Tintelingen', 'Paardenhaar'. In: *Poëziekrant* 41/2, 2017, p. 47-53.

Vandekerckhove Reinhild

Benny De Decker & Reinhild Vandekerckhove, 'Global features of online communication in local Flemish: social and medium-related determinants'. In: *Folia Linguistica* 51/1, 2017, p. 253-281.

Eline Zenner & Reinhild Vandekerckhove, 'Talen geven en nemen: Nieuwe denkkaders, contexten en methodes in de studie van lexicale ontlening'. In: *Taal & Tongval* 69/1, 2017, p. 1-15.

Eline Zenner & Reinhild Vandekerckhove (red.), *Talen geven en nemen: Nieuwe denkkaders, contexten en methodes in de studie van lexicale ontlening / Lexical borrowing revisited: new frameworks, new contexts, new methods*. Verschenen als themanummer van *Taal & Tongval* 69/1, 317, 156 pp.

Reinhild Vandekerckhove, 'Dees is egt zooo nice! Oude en nieuwe vormen van substandaardtaal in online communicatie'. In: Gert De Sutter (red.), *De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen. Een inleiding tot de variatietaalkunde*. Leuven/Den Haag: Acco, 2017, p. 290-310.

Lisa Hilte, Reinhild Vandekerckhove & Walter Daelemans, 'Modeling non-standard language use in adolescents' CMC: The impact and interaction of age, gender and education'. In: Egon W. Stemle & Ciara R. Wigham (red.), *Proceedings of the 5th Conference on CMC and Social Media Corpora for the Humanities (cmccorpora17)*. Bolzano: Eurac Research, 2017, p. 11-15. Online beschikbaar: <https://cmc-corpora2017.eurac.edu/proceedings/cmccorpora17-proceedings.pdf>.

Vandenbussche, Wim

Gijsbert Rutten, Joseph Salmons, Wim Vandenbussche & Rik Vosters, 'Unraveling multilingualism in times past. The interplay of language contact, language use and language planning'. In: *Sociolinguistica* 31, 2017, p. 9-20.

Gijsbert Rutten, Joseph Salmons, Wim Vandenbussche & Rik Vosters (red.), *Historical multilingualism: language contact, use and planning*. Berlin/New York: De Gruyter, 2017, 276 pp. Verschenen als nummer 31 van *Sociolinguistica*.

Vandeweghe, Willy

Willy Vandeweghe, Lidia Rura, 'In Flanders Fields', vertaling, bewerking, toe-eigening'. In: *Verslagen & Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 127/1, 2017, p. 11-53.

Van Loon, Jozef

Jozef van Loon, *Lo, Donk, Horst. Taalkunde als sleutel tot de vroege middeleeuwen*. (KANTL-studies op het gebied van de Nederlandse Taalkunde 4), Gent: Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, 2017, 384 pp.

Van Vaeck, Marc

Samuel Mareel & Kila van der Starre (red.), Marc Van Vaeck (eindred.), *Buiten het boek*. Themanummer *Spiegel der Letteren*, 59/2-3. Leuven, Peeters, 2017.

Vervaeck, Bart

Bart Vervaeck, 'Willem Pieter Jacobus Brakman'. In: *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde Te Leiden* 15-16, 2017, p. 71-82.

Bart Vervaeck, 'Literair engagement in de fifties'. In: *Spiegel der Letteren* 58/4, p. 516-521.

Luc Herman & Bart Vervaeck, 'A Theory of Narrative in Culture'. In: *Poetics Today* 38/4, p. 605-634.

Bart Vervaeck, 'Een bibliotheek die verstuipt: het werk van Paul de Wispelare'. In: *Dietsche Warande en Belfort* 162/2, 2017, p. 111-118.

Bart Vervaeck, 'De postmoderne roman, een verkenning'. In: *Kunsttijdschrift Vlaanderen* 364/66, p. 42-45.

Dirk de Geest & Bart Vervaeck, 'Der 5de meridiaan (1968-1970): anders und auch wieder nicht'. In: Herbert van Uffelen, Dirk de Geest, Marlou de Bont, Christine Hermann (red.), *Literatur in Bewegung. Über die Dynamik von Texten in der niederländischen Literatur*. Wien: Praesens, 2017, p. 159-186.

Vlaminck, Erik

Erik Vlaminck, *Kleretijd, een litteken in proza* (novelle). Vlissingen: Uitgeverij den Boer/de Ruiter, 2017, 46 pp.

6.2 PUBLICATIES VAN DE BINNEN- EN BUITENLANDSE ERELEDEN

Ludo Abicht

Ludo Abicht, 'Nawoord'. In: Oscar Mandel, *Jood zijn of niet*. Brussel: VUB-Press, 2017, p. 57 – 64.

Ludo Abicht, 'Verantwoord radicalisme, antihumanistisch extremisme of kleinburgerlijke irrelevantie?' In: *Wijsgerig gezelschap. Mededelingen*, Jaargang 63, 2017, blz. 54 – 63.

Ludo Abicht, 'Autisme en authenticiteit. Appelen met citroenen?' In: *Buiten de context*, Kunstenhuis Harelbeke, april-mei 2017, blz. 3.

Ludo Abicht, 'Het woud der verwachting'. In: *Streven*, maart 2017, blz. 221-230.

Ludo Abicht, 'Idealistische wolven in materialistische schaapsvacht. Een eeuw na de Oktoberrevolutie'. In: *Streven*, september 2017, blz. 698 -706.

Ludo Abicht, 'Over jeugdhelden en rolmodellen'. In: *Streven*, april 2017, blz. 287 – 288.

Ludo Abicht, 'Papa, waarom doen mensen zoiets? Over terrorisme en angst voor de islam'. In: *Streven*, januari 2017, blz. 18-28.

Ludo Abicht, 'Vrijwilligers werken met migranten, migranten werken met vrijwilligers bij Elcker-ik'. In: *Streven*, oktober 2017, blz. 845-852.

Ludo Abicht, Bram Belaerts & Annemarie Estor, 'Ter inleiding'. In: *Streven*, oktober 2017, p. 767-772.

[*Ludo Abicht - Vertaling*]

Oscar Mandel, *Jood zijn of niet*, Brussel: VUBPress, 2017, 64 pp.

De Jong, Martien J.G.

Martien J.G. de Jong, *Twee vrienden en hun vrouwen. Schrijven, wrijven en vrijen in de pruikentijd*. Soesterberg: Aspekt, 2017, 216 pp.

De Schutter, Georges

Frans Hinskens & Georges de Schutter, 'In memoriam Johan Taeldeman'. In: *Neerlandistiek.nl*, 11 december 2017.

Georges de Schutter, 'Klinkerfoneemsystemen in Brabantse dialecten en hun interne motivering: Gespannen vocalen en diftongen'. In: *Verslagen & Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 127, 2017, p. 55-110.

Georges de Schutter, *Over Vos Reinaard – geïllustreerd met beelden van Firmin De Vos in een fotografie van Julie Vander Bauwede*. Gemeente Destelbergen, Heemkundige Kring De Oost-Oudburg, Erfgoedcel Viersprong, GeMuDes, IGP Land van Reynaert en Reynaertgenootschap, 2017, 112 pp. [hertaling in hedendaags Nederlands van *Van den Vos Reynaerde*].

Gelderblom, Arie Jan

Arie Jan Gelderblom & Anne Marie Musschoot, *Ongeziene blikken*. Nabeschouwing bij de Geschiedenis van de Nederlandse literatuur. Amsterdam: Bert Bakker, 2017.

Michajlova, Irina

Irina Michajlova, 'God 1917. Oktyabrskaya revolutsia v stihah gollandskih soratnikov Lenina'. [Het jaar 1917. Oktoberrevolutie in gedichten van Lenins Nederlandse bondgenoten]. In: *Scandinavskaya filologia (Scandinavian Philology)* 15/4, 2017, p. 85-97.

Irina Michajlova, 'O russkih perevodah Dnevnika Anny Frank' [Over Russische vertalingen van het Dagboek van Anne Frank]. In: Victor Schadrin (red.), *Fedorovskie Chtenia. Aktualnye problemy perevodovedenia*. St.-Petersburg: Izdatelstvo VVM, 2017, p. 89-97.

[*Irina Michajlova – Vertaling*]

Rutger Kopland. Gedichten. In: *Zvezda* 94/5, 2017, p. 34-40.

<http://magazines.russ.ru/zvezda/2017/5>

Gerbrand Bakker. *Boven is het stil* (fragmenten). In: *Zvezda* 94/5, 2017, p. 105-119. <http://magazines.russ.ru/zvezda/2017/5>

Morciniec, Norbert

Norbert Morciniec, *Historia języka niderlandzkiego* [Geschiedenis van de Nederlandse taal], Wrocław: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Filologicznej we Wrocławiu, 2017, 315 pp.

Mutsaers, Charlotte

Charlotte Mutsaers, *Harnas van Hansaplast*. Amsterdam: Das Mag, 2017.

Noble, Philippe

Philippe Noble, 'De vertaalsensatie'. In: *Filter, Tijdschrift over vertalen* 24/1, maart 2017, p. 3-6.

Philippe Noble, 'Een winter met Anne'. In: *Filter, Tijdschrift over vertalen* 24/2, juni 2017, p. 27-30.

Philippe Noble, 'Tussen Judas en *Invisible Man*'. In: *Filter, Tijdschrift over vertalen* 24/3, september 2017, p. 43-46.

Philippe Noble, 'Vertalen wat er niet staat'. In: *Filter, Tijdschrift over vertalen* 24/4, december 2017, p. 47-50.

Philippe Noble, 'De Bruxelles à Paris en passant par Arles: Françoise Nyssen, une éditrice au ministère de la culture'. In: *Septentrion* 46/3, p. 85-87.

[*Philippe Noble – vertaling*]

Anne Frank, *L'Intégrale*. Paris: Calmann-Lévy, 2017, 814 pp. [Vertaling van: Anne Frank, *Verzameld werk*. Amsterdam: Prometheus, 2013.]

Mohamed El Bachiri & David Van Reybrouck, *Un jihad de l'amour*. Paris: JC Lattès, 2017, 116 pp.

Alexander Münninghoff, *L'héritier du nom. Chronique familiale*. Paris: Payot et Rivages, 2017, 362 pp.

Paris, Franco

Franco Paris, 'De Griekse mythen in het oeuvre van Claus en Pasolini'. In: Herman van der Heide, Arie Pos, Marco Prandoni & Dolores Ross (red.), *Een ladder tegen de windroos. Nederlands tussen Noord- en Zuid-Europa. Contacten, confrontaties en bemiddelaars*. (Lage Landen Studies 7), Gent: Academia Press, p. 17-28.

Franco Paris, 'L'io nella saggistica letteraria fiamminga e olandese'. In: Marika Piva & Marco Prandoni (red.), *In-certi confini. Percorsi nelle letterature europee contemporanee*. Bologna: I libri di Emil, p. 41-51.

[*Franco Paris* – vertaling]

Frank Westerman, *I soldati delle parole (Een woord, een woord)*. Milano: Iperborea, 2017, 252 pp.

Porteman, Karel

Karel Porteman, 'Frans Godin. Nederlands en Neolatijs dichter': <http://www.schrijverskabinet.nl/artikel/frans-godin/>

Karel Porteman, 'De oude Leuvense universiteit en de Nederlandse letteren: Erycius Puteanus (Venlo 1574 – Leuven 1646)'. In: *Nieuwsbrief Orde van den Prince* 36, 2017, p. 11-13.

Schenkeveld-van der Dussen, M.A.

Riet Schenkeveld-van der Dussen, 'Goed te lezen, ongelezen, nauwelijks te lezen. Delille's *L'Homme des champs* vertaald door Brinkman-van Streek en haar concurrent Bilderdijk'. In: Wim van Anrooij en Paul Hoftijzer (eds.), *Lezen in de lage landen. Studies over tien eeuwen leescultuur*. Hilversum, 2017, p. 109-114.

[*Riet Schenkeveld* – Recensie]

Lieke van Deinsen, *The panpoëticon batavum*. Rijksmuseum Studies in History, vol. I. In: *Tijdschrift voor Nederlandse taal- en letterkunde*. Platform boekbesprekingen. <http://www.tntl.nl/boekbeoordelingen> 2017

Arie Jan Gelderblom & Anne Marie Musschoot, *Ongeziene blikken. Nabeschouwing bij de Geschiedenis van de Nederlandse literatuur*. In: *Vooys. Tijdschrift voor letteren* 35/4, 2017, p. 92-96.

Stellmacher, Dieter

Dieter Stellmacher, *Die niederdeutsche Sprachgeschichte und das Deutsch von heute*. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag, 2017, 91 pp.

Dieter Stellmacher, 'Warum und wozu gibt es (noch) Dialekte und wie kann mit ihnen umgegangen werden?'. In: *Neuphilologische Mitteilungen* 117, 2016, p. 436-441.

Dieter Stellmacher, 'Martin Luther in der Sprachgeschichtsschreibung der (Nieder-)Deutschen'. In: *De Kennung* 40/2, 2017, p.21-46.

Dieter Stellmacher, 'Dialektlexikographie und Etymologie – eine 'schwierige Partnerschaft''. In: *Jahrbuch für Germanistische Sprachgeschichte* 8, 2017, p. 242-252.

Dieter Stellmacher, *Sprache und Eigennamen*. In: Landschaftsverband Südniedersachsen und Arbeitsgemeinschaft für Südniedersächsische Heimatfor-

schung (red.), *Kleine Landeskunde Südniedersachsen*. Holzminden: Verlag Jörg Mitzkat, 2017, p. 244v.

[Dieter Stellmacher – Recensie]

Pommersches Wörterbuch, Band 2, 1.-7. Lieferung. In: *Zeitschrift für Dialektologie und Linguistik* 83, 2016, p. 235-237.

Nina Berend (ed.), *Hugo H. Jedig, Lepel, Laumtje, Losticheit. Gesammelte Beiträge zu deutschen Mundarten in der Sowjetunion*. In: *Zeitschrift für Mitteleuropäische Germanistik* 6, 2016, Heft 1, p. 61-63.

Michael Elmentaler, Peter Rosenberg (ed.), *Norddeutscher Sprachatlas (NOSA)*. In: *Dialectologia et Geolinguistica* 25, 2017, p. 158-160.

Taeldeman, Johan

Lieve De Swaef & Johan Taeldeman, 'De situeerbaarheid van familienamen in een bepaalde regio'. In: *Over Taal*, 2017, p. 16-18.

Johan Taeldeman, 'Onbeklemtoond -ie(s) in plaats van -ən(s) in enkele Zuid-Vlaamse dialecten' (Een postuum eresaluut aan Willem Pée). In: *Verslagen & Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 126, 2016 [2017], p. 301-315.

Johan Taeldeman, 'Diminutieven van basissen op een vocaal of glijder in de centraal-zuidelijke en de zuidwestelijke dialecten. Een precisering'. In: *Taal en Tongval* 69, p. 231-237.

Theissen, Siegfried

Siegfried Theissen, *Kontrastives Wörterbuch Deutsch-Englisch*. Louvain: UCL Presses Universitaires de Louvain, 2017, 299 pp.

Siegfried Theissen, *2500 Nederlandse voorzetsels met hun Engelse tegenhangers*. Louvain: UCL Presses Universitaires de Louvain, 2017, 147 pp.

Siegfried Theissen, 'Schmunzelnde Streifzüge durch die Muttersprache'. Website Belgischer Rundfunk, BRF (Elke 4de maandag van de maand. Begin: oktober 2017).

Siegfried Theissen, 'Wéist-ens gätt watt?' Maandelijkse bijdrage (30') op BRF2 over Eupens dialect. Begin: januari 2017.

Siegfried Theissen, Caroline Klein, 'Moors Nederlands-Frans Juridisch Woordenboek'. Elektronische uitgave: toevoeging van 500 nieuwe woorden. Brugge: Die Keure, 2017.

Siegfried Theissen, Caroline Klein, 'Moors Frans-Nederlands Juridisch Woordenboek'. Elektronische uitgave: toevoeging van 500 nieuwe woorden. Brugge: Die Keure, 2017.

Van den Brecht, Stefaan

Stefaan van den Bremt, 'Terug naar het jaagpad'. In: Laaglandse poëzie, aflevering 22: Rivieren, van het tijdschrift *Ballustrada* 31, 2017, 3-4, p. 89.

[*Stefaan van den Bremt* – Vertaling]

José Gorostiza, 'Over het verijdelde gedicht' [poëziecyclus, fragmenten]. Inleiding en vertaling: Stefaan van den Bremt. In de rubriek 'Taal Ver Taal' van *Ballustrada* 31, 2017, nr. 1-2, p. 41-57

Emile Verhaeren, *De zwarte trilogie: Avonden. Aftochten. Zwarte fakkels* [*Les Soirs. Les Débâcles. Les Flambeaux noirs*]. Vertaald door Stefaan van den Bremt met een nawoord van Christian Berg. [Met drie prenten van Odilon Redon. Tweetalige uitgave (Frans-Nederlands)]. Leuven: Uitgeverij P, 2017, 94 p.

Stefaan van den Bremt, 'Steden' [gedichten over steden van Jorge Luis Borges, Ida Vitale, Rosario Castellanos, Jaime Sabines, Juan Gelman, Juan Manuel Roca, Norberto de la Torre, Marco Antonio Campos, José Luis Sierra]. Inleiding en vertaling: Stefaan van den Bremt. In de rubriek 'Taal Ver Taal' van *Ballustrada* 31, 2017, nr. 3-4, p. 45-58.

Van den Broeck, Walter

Walter van den Broeck. *De babyboomboogie*. Kalmthout: Polis, 2017, 348 pp.

Van Durme, Luc

Luc van Durme, 'Een vleugje naamkunde'. In: *Handelingen van het Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde* 18, 2017, p. 323-328.

Luc van Durme, 'Egmonts onroerende eigendom in Oost- en Zeeuws-Vlaanderen'. In: *Handelingen van het Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde* 18, 2017, p. 359-376.

Luc van Durme, 'Lovers of Antiquity. Egmonts moeder Françoise van Luxemburg en haar entourage in de ban van de antieken en de plaatselijke oudheidkundige bodemrijkdom'. In: *Handelingen van het Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde* 18, 2017, p. 655-659.

Luc van Durme, 'De 'Romaanse enclave' tussen Aalst en Brussel'. In: *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Toponymie & Dialectologie* 89, 2017 (ter perse).

Van Oostrom, Frits

Frits van Oostrom, *Nobel streven. Het onwaarschijnlijke maar waargebeurde verhaal van ridder Jan van Brederode*. Amsterdam: Prometheus, 2017, 384 pp.

Waterschoot, Werner

Werner Waterschoot, 'Joannes David Editing *Duodecim Specula*'. In: John Manning & Marc van Vaecck (red.), *The Jesuits and the Emblem Tradition*. Turnhout: Brepols, 1999, p.353-360.

Werner Waterschoot, 'Veridicus Christianus and Christeliicken Waerseggher by Joannes David'. In: Ralph Dekoninck & Agnès Guiderdoni-Bruslé (red.), *Emblemata Sacra. Rhétorique et Herméneutique du Discours Sacré dans la Littérature en Images*. Turnhout: Brepols, 2007, p. 527-534.

Hoofdstuk 7:

Berichten, toespraken en standpunten

7.1 LEVENSBERICHTEN EN IN MEMORIAMS

In memoriam Johan Taeldeman (23 december 1943 – 31 oktober 2017)

Het in memoriam voor Johan Taeldeman, die Valeer Frits Vanacker op 15 mei 1995 als gewoon lid opvolgde, werd uitgesproken door Georges de Schutter, op de vergadering van 15 november 2017.

In memoriam voor Johan Taeldeman (23-12-1943 – 31-10-2017), mens van goede wil – schatbewaarder van de Nederlandse taal

Johan Taeldeman werd op 23 december 1943 geboren in het kerkdorpje Kleit, aan de Oost-Vlaamse kant van de provinciegrens tussen West- en Oost-Vlaanderen. Zijn vader was arbeider in een plaatselijk bedrijf, en zijn moeder was huisvrouw zoals het in die tijd betaamde. Hij had nog een broer en een zuster. Daarmee is een profiel geschetst dat zo ongeveer volledig past bij dat van mij; behalve dan dat ik twee zusters heb, en dat ik ook wel uit het noordwesten van een provincie kom, maar dan uit Antwerpen. Hij was dus drie en een half jaar jonger dan ik. Toen ik Johan als lid van dit genootschap mocht voorstellen heb ik erop gewezen dat die tijdsspanne van drie à vier jaar in onze hele academische carrière gerespecteerd is gebleven. Maar kennelijk is het ritme van het leven anders dan dat van de carrière, en dus sta ik hier nu om hem na zijn al te vroege dood te gedenken.

Ik heb Johan Taeldeman z'n achtergrond met opzet geschetst, omdat die hem als persoon én als academicus zo ingrijpend bepaald heeft. Zijn vader was ACV-militant, maar Johan heeft die keuze voor de katholieke zuil, die toen in plattelands-Vlaanderen de enig optie was, al heel vroeg verworpen, en heeft het engagement van zijn vader vertaald naar wat hij als het enige deugdelijke alternatief zag. Johan is zijn hele leven socialist geweest, en hij was er trots op dat hij die overtuiging aan zijn kinderen heeft kunnen doorgeven; tot zijn grote vreugde is zijn jongste, Sven, SPA-schepen geworden in Gent. Nog veel belangrijker voor het beeld van de 73 jaren die hem gegund zijn geweest, was zijn engagement voor de cultuur van de volksmens van het Oost-Vlaamse platteland, en voor zijn taal. Voor wie weet hoe bepalend dat geweest is, zal het wel als een verrassing komen dat Johan eigenlijk vroeg uit zijn geboortedorp weggegaan is, en er daarna nog alleen als gast vertoefd heeft: op z'n twaalfde

werd hij op internaat gestuurd naar Eeklo; dat was wel nog het Meetjesland waar ook Kleit toe behoorde, maar als half stedelijk centrum was het anders, veel minder intiem dan Kleit, en eigenlijk vijandig gebied. En daarna kwam de Gentse periode, eerst nog wat halfslachtig, in zijn studieperiode, toen hij buiten de lessen weer thuis verbleef, maar daarna absoluut en definitief: Johan heeft na zijn afstuderen even in Kapellen (in mijn geboortestreek dus) verbleven, en dan in Landegem (nu gemeente Nevele), kort in Gent zelf, daarna in Landskouter en uiteindelijk in Balegem (allebei gemeente Oosterzele). Wie het noorden en centrum van Oost-Vlaanderen kent, ziet een lijn van het noordwesten naar het centrale zuiden, steeds verder van zijn geboortedorp weg. Johan Taeldeman heeft dus niet zo verschrikkelijk lang in Kleit gewoond; maar de relatie tussen hem en zijn geboorteplaats is er niet minder hecht door, want Kleit en zijn bewoners en uiteraard zijn taal hadden bezit genomen van zijn geest: zij waren in Taeldeman gaan wonen, en ze zijn daar tot zijn dood gebleven.

Johan Taeldeman kennen was een belevenis. Hij was een karakter apart, maar hij was vooral een mens van goede wil. De studenten die hij gedurende 37 jaar heeft mogen begeleiden, eerst als wetenschappelijk medewerker (assistent heette dat toen), daarna als docent en hoogleraar, zijn eensgezind: hij was een toegewijd leraar, en veel méér dan dat: hij had de gave om geestdrift over te brengen. Voor een vak als taalkunde, en daarbinnen nog eens met een grote nadruk op klankleer, is dat een bijna bovenmenselijke prestatie. Ik heb ook gezien, bij mijn bezoeken aan zijn geliefde Blandijnberg, hoe hij onmiddellijk alles liet vallen als een student hem om een inlichting kwam vragen. Ook zijn beste vrienden liet hij daarvoor in de steek, voor de tijd dat de plicht riep dan toch: ik heb hem erom bewonderd. Wat ik bij die gelegenheden ook heb leren kennen, is de fabelachtige parate kennis van de wetenschappelijke literatuur over klank- en vormleer van de taal, en van alle domeinen van de dialectologie. Het gerucht ging dat hij terstond en ter plekke hele stukken uit de literatuur kon citeren als dat te pas kwam, en dat hij niet alleen de exacte titel wist van de werken waar die uitkwamen, maar ook de bladzijde waar die te vinden waren. Groot zijn de figuren over wie mythes ontstaan, en die mythes komen nooit zomaar even uit de lucht vallen. In elk geval heb ik vaak gezien hoe hij in de ruime bibliotheek van 'zijn seminarie' bij elke vraag naar een specifiek boek recht naar de juiste kast toe liep, en daar zonder aarzelen naar de juiste plaats op de juiste plank greep, ook als het boek zelf er dan toevallig niet bleek te staan. En in dat laatste geval kwam stevast de suggestie: ga eens naar X of ga eens naar Y, want die is daar of daar mee bezig, en dan heeft die dat boek nodig. Het klopte altijd. Geen wonder dat Taeldeman geen internet nodig had, en zich in alle rust tot de digibeet kon ontwikkelen die hij vol overtuiging gebleven is.

Taeldeman wist dus studenten enthousiast te maken voor de dialectstudie: voor

fonologische en morfologische aspecten daarvan, maar daarnaast (met nadruk weliswaar: ernaast!) ook voor het lexicon en voor syntactische problemen. Hij wist ook collega's warm te maken voor al die gebieden, en hij ging al even enthousiast in op voorstellen tot samenwerking in projecten die door anderen aangedragen werden. Het is onbegonnen werk om op al die samenwerkingsverbanden in te gaan, er worden er een paar vermeld in de introductiespeech waar ik het al over gehad heb. Die worden hier niet meer herhaald, ik probeer wel een paar andere voorbeelden te geven en kort toe te lichten.

- De redactie van het huistijdschrift van zijn instituut, **Taal en Tongval**, heeft vanaf 1987 met jaarlijkse regelmaat een colloquium over taalvariatie georganiseerd, meestal had dat plaats in de Vergaderzaal van dit gebouw. Als lid van de redactie bepaalde Johan mee de thema's van die colloquia; het ging er soms pittig aan toe in die redactievergaderingen, want Taeldeman had niet graag dat een voorstel van hemzelf het niet haalde; maar dat is nu even niet het punt. Wel belangrijk: de lezingen van die colloquia werden telkens gepubliceerd in een speciale aflevering van het tijdschrift, tezamen met een aantal artikelen die als illustraties van het thema gekozen waren. Al die bijdragen werden aangebracht en beoordeeld (ge-review-d) door een speciale redactie. In de periode tussen 1987 en 2009 zijn zo 22 nummers verschenen, en aan niet minder dan 7 daarvan heeft Johan Taeldeman zijn naam en zijn werkkraacht geleend. Geen enkel redactielid heeft hem dat nagedaan.
- De eerste grote onderneming waarin hij een echt bepalende rol heeft gespeeld, is het **Project-Goeman-Taeldeman**. De onderneming, die zwaar gesteund werd door de Belgisch-Nederlandse commissie voor neerlandistiek, waarin het Nederlandse en het Vlaamse Fonds voor wetenschappelijk onderzoek (resp. NWO en FWO-Vlaanderen) samenwerkten, heeft uiteindelijk geleid tot een majestueuze materiaalverzameling die het hele Nederlandse taalgebied, in Nederland, België en Frankrijk is gaan omvatten, en die naderhand ook voor het Fries is aangevuld (op initiatief van de Fryske Akademy). De verzameling is ook zijn naam gaan dragen: het Materiaal-Goeman-Taeldeman-Van Reenen. Een detail dat uiteindelijk geen detail gebleven is: de enquête was oorspronkelijk geconcipieerd om morfologische eigenschappen van de Nederlandse dialecten te documenteren. Maar Johan Taeldeman, daarin trouwens sterk gesteund door ons medelid Jan Goossens, is erin geslaagd dat concept uit te breiden naar de fonologie. Het resultaat van die uitbreiding is de imposante FAND, die hij samen met Jan Goossens geredigeerd heeft. Dat was een vervolgproject, ook weer zwaar gesubsidieerd door het Vlaams Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek. Ook ons genootschap heeft er behoorlijk in geïnvesteerd: de vier delen zijn in drie forse banden in ons fonds verschenen.

- Het derde samenwerkingsproject dat ik hier nog heel speciaal wil belichten, is dat met Frans Hinskens van het Amsterdamse Meertens Instituut, tussen 2007 en 2013: de redactie van het imposante en imponerende handboek **Language and Space: Dutch**. Imposant is het vanwege de omvang: 960 pagina's, en de opzet: 47 hoofdstukken, waarvan 8 van de hand van Taeldeman en/of Hinskens zelf (een paar nog in samenwerking met andere auteurs). Bij de onderneming waren meer dan 40 auteurs betrokken; 'faut le faire' om die allemaal in de pas te laten lopen, zo dat uiteindelijk een redelijke conceptuele homogeniteit bereikt wordt; die is in dit geval trouwens veel méér dan ' minimaal', de kwalificatie die wij gewoon zijn te vinden bij 'homogeniteit': het is echt een rigide gestructureerd en ook daardoor imponerend boek geworden! Ik ben zelf een bevoorrechte getuige, omdat ik twee van de veertig hoofdstukken heb mogen schrijven, en dan ook nog eens bij een derde betrokken ben geraakt, ik kom er dadelijk nog even op terug. Drie hoofdstukken heb ik dus onder de handen van beide redacteuren zien veranderen van onvoldragen probeersels tot werkstukken waar ik als auteur echt wel trots op ben. Er was trouwens niet de minste twijfel over van welke van de redacteuren een bepaalde opmerking kwam: die van Hinskens waren keurig verpakt in elektronische opmerkingen bij de aangeleverde tekst, die van de notoire 'digibeet' Taeldeman waren even keurig gepresenteerd, maar dan op een papieren versie, in het heel karakteristieke mooie handschrift waar hij bekend om was.

'Das Buch', zoals de twee redacteuren hun onderneming liefdevol noemden, biedt mij ook de gelegenheid om nog even in te gaan op de karakterisering die ik van Johan gegeven heb als een 'mens van goede wil', wat voor mij vooral betekent dat hij respect had voor de mensen met wie hij omging. En nu kan ik eindelijk een concreet voorbeeld geven van wat dat dan wel inhield. Helemaal op het einde van de 'das Buch'-onderneming kwamen de redacteuren tot de onaangename vaststelling dat één bepaald onderwerp, een van de 47 voorziene hoofdstukken dus, geen invulling zou krijgen: het hoofdstuk namelijk over grammaticale eigenschappen van de Limburgse dialecten. Dat is voor de redacteuren een lijdensweg geweest, met opeenvolgende kandidaat-auteurs die niet wensten af te haken, maar na maanden, en uiteindelijk na jaren zelfs geen concept aanleverden. Ik heb het proces van dichtbij meegemaakt, en de wanhoop bij Taeldeman zien groeien; in de eindfase van het werk kwam hij er bij elk bezoekje op terug, totdat uiteindelijk het verdict kwam: 'we moeten het hoofdstuk schrappen, jammer maar helaas'. Ik kende mijn vriend van altijd al goed genoeg om te weten dat dat voor hem niet kon, en ik had hem ook al maandenlang naar de enige mogelijkheid voelen toewerken die voor hem nog open was: dat ik het op me zou nemen om dat hoofdstuk ter hand te nemen. Let wel: hij heeft het op geen enkel moment gesuggereerd, maar de context

waarin ik niet anders meer kon dan deemoedig mijn diensten aan te bieden, die had hij heel zorgvuldig opgebouwd. Ook voor zulke dingen verdient hij onze bewondering. En vooral: het toont een heel ander beeld dan het courante, dat van de olifant in de porseleinkast. Dat was hij ook natuurlijk, bij gelegenheid. Ik heb het me trouwens niet beklagd dat ik het werk geaccepteerd heb: de Limburgse dialecten zijn een schitterende bron van informatie over syntactische problemen gebleken. En van de co-auteur die ik bedongen had – Ben Hermans was dat, een moedertaalspreker van het Limburgs, en erg beslagen in morfologische aspecten van de grammatica – heb ik heel veel geleerd.

Voor de redactie van ‘das Buch’ is Johan mentaal heel erg diep gegaan; zijn gezondheid begon ook sterk achteruit te gaan in die periode, en vooral onmiddellijk na afsluiting van het grootse project. Toch bleven de dialecten van Oost-Vlaanderen ook daarna zijn volle interesse wegdragen, maar die belangstelling werd nu gericht op een domein dat hij tijdens zijn actieve wetenschapsleven nooit intens beoefend heeft: het lexicon. Hij is de mentor geworden van een publicatie waarin de woordenschat van alle deelgemeenten van Oostervlaanderen opgetekend staat, waaronder dus ook die van zijn laatste verblijfplaatsen Landskouter en Balegem. En vrij recent is hij zich opnieuw gaan toeleggen op het systematische onderzoek van het dialect van zijn geboorteplaats Kleit. De allerlaatste keer dat ik opbelde om een afspraak te maken voor een bezoekje, kon dat niet doorgaan, omdat net toen iemand van Kleit in verband met dat lexicografische plan zou komen. Helaas dus, want even daarna ben ikzelf met de gezondheid gaan sukkelen, en werd mijn bewegingsvrijheid nogal beknut. Ik heb mijn goede vriend niet meer teruggezien. Maar ik troost mij met de overtuiging dat ik die dag mijn plaats voor het goede doel heb kunnen afstaan. Ik heb trouwens met heel veel plezier van de kinderen Taeldeman vernomen dat zij het plan verder willen gaan sponsoren. Het zou het mooiste eerbetoon zijn dat ze hun vader kunnen bieden. En zijn vrouw Lieve heeft al aangekondigd dat ze het vele materiaal dat bij hem thuis ligt, wil gaan bewerken. Ook zij verdient onze dankbaarheid.

Johan Taeldeman, ik heb hem bij het begin van dit praatje opgevoerd als een mens van goede wil. Ik herhaal die eretitel hier nog eens: een mens van goede wil, maar voeg eraan toe: ‘met een handicap’. Die handicap had een naam: Johan Taeldeman. Ik heb er al even op gewezen, n.a.v. het redactiewerk voor Taal en Tongval. Hij had het moeilijk om over zijn eigen schaduw heen te stappen. Dat heeft tot conflicten geleid, meer dan goed voor hem was. En meer ook dan hij na de redelijke bezinning die er stevast op volgde, zelf kon bevatten. Maar ik getuig hier: alle conflicten, op één enkel na, dat ik niet zal benoemen – de geschiedenis mag ook dat toedekken – zijn weggeëbd, of weggedeedsterd, uitgegumd. In ieder geval weg en uit. Johan had ook de gave om te laten bezinken, achteraf althans, en dat werkte. Zelfs iemand die hij n.a.v. een beslissing die hem niet zinde, en plein public een ‘Antwerpse jezuïeten-

tsjeef” genoemd had (en trouwens ook zo had aangesproken in een vlammeende protestbrief) behoorde een paar maanden later weer tot zijn meest geëerde vrienden. En geloof mij, collega’s, die verwensing bevatte twee van de ergste hoonkwalificaties die een mens kon krijgen: Antwerpenaar zijn was erg, maar daarbij ook nog eens een tsjeef (katholiek in de politieke zin van het woord)! Erger was ondenkbaar!

Ik wil tot slot nog heel even naar het onderwerp Johan Taeldeman en de KANTL. Hij is in 1995 lid geworden van de KANTL, dat was 4 jaar nadat ikzelf door de grote poort (letterlijk te nemen: de poort van dit gebouw) binnengetreden was; herinner u dat Taeldeman mij tijdens zijn carrière netjes drie à vier jaar heeft laten voorgaan. Net als bij de meeste leden zijn de eerste jaren van zijn lidmaatschap vrijwel ongemerkt voorbij gegaan, zonder prominente uitspraken of spectaculaire acties. Wel was het van het begin af duidelijk dat hij zich van het duffe orgaan dat de KANTL toen geworden was wilde distantiëren. Hij was niet alleen: samen met Karel Porteman en mezelf is hij met een subversieve actie begonnen die er uiteindelijk toe geleid heeft dat een nieuwe dynamiek in het genootschap gevaren is. Die dynamiek is in niet geringe mate opgestart met de verkiezing van uw dienaar als vast secretaris in 1997 en heeft uiteindelijk vooral geleid tot de oprichting van het CTB (Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie). De initiële beloftes van dat CTB zijn niet waargemaakt, en het proces van dat échec moeten wij vandaag niet maken. Maar vast staat dat er iets uit de grond gestampt is dat naast het Huygens-Instituut en het Meertens-Instituut had kunnen gaan staan, als de politieke wil er geweest was om Vlaanderen voor de studie van zijn taal en literatuur op het niveau van Nederland te tillen. En dat is voor een groot deel te danken aan de visie van de drie musketiers, van wie Taeldeman zeker in het begin de actiefste was.

Na zijn emeritaat is hij in ons genootschap een actievare rol gaan spelen met een aantal opgemerkte lezingen, met de organisatie van lezingenreeksen over de Vlaamse dialecten en over de volksmuziek in Vlaanderen. Dat laatste was in de tijd dat hij zijn oog had laten vallen op de imposante verzameling marktlieden die in het archief van onze instelling sluimert. Maar van het voorneemen om daar iets mee te (laten) doen is helaas niets in huis gekomen. In 2006 werd hij ondervoorzitter van het genootschap, en zoals dat toen de gewoonte was, werd hij in 2007 tot voorzitter gekozen. Van 2006 tot 2008 maakte hij ook deel uit van de bestuurscommissie, het laatste jaar als verkozen lid. Een groot succes zou ik die periode als bestuurder niet willen noemen. Daarvoor was de spanning tussen Taeldeman zelf en een paar van de personeelsleden te groot: een paar, want met de meeste dienaren van de academie had hij een goede relatie. Na de bestuursperiode bleef hij de vergaderingen van de academie nog enkele jaren geregeld bijwonen, maar geleidelijk aan zien we de frequentie van die bezoeken dalen; zijn snel verslechterende gezondheidstoestand zit daar voor heel veel tussen: auto rijden ging niet meer, het openbaar vervoer

nemen werd ook steeds moeilijker en op den duur onmogelijk. Zijn vrouw kon hem af en toe nog wel brengen, en heeft dat dan ook vol toewijding gedaan, maar dat lukte eigenlijk alleen 's avonds, ze had tenslotte ook een eigen werkring. Ikzelf heb hem nog een paar keertjes thuis opgehaald, maar aan dat arrangement kwam veel te vlug ook een einde toen zijn mobiliteit helemaal tot het eigen huis beperkt raakte.

Over Taeldemans wetenschappelijk werk wil ik vandaag niets meer zeggen. Er zijn daar twee goede redenen voor: ten eerste verdient dat een bespreking die eerder een paar uur dan enkele minuten zou duren. En bovendien is in ditzelfde gebouw recent een mooi overzicht van een paar hoogtepunten gebracht door collega Reinhild Vanderckhove. Dat was ter gelegenheid van haar installatie als werkend lid, in opvolging van Johan. Eén kleinigheid toch nog: ik ben heel blij dat ik hem nog zo ver gekregen heb dat hij zijn studie over de Zuid-Vlaamse /i/ waar alle andere Nederlandse dialecten sjwa gebruiken (bv. in *kiekies* tegenover *kieke(n)s* = *kippen*), nog afgemaakt heeft. Het is zijn laatste wetenschappelijke publicatie bij leven geworden, en hij heeft die vol overtuiging in onze *Verslagen en Mededelingen* gepubliceerd. Ik heb de indruk dat hij ervan genoten heeft om dat werkje, dat al jaren in zijn hoofd speelde, opnieuw ter hand te nemen en af te ronden. Zijn hervonden plezier in het wetenschappelijk werk was duidelijk zo groot dat ik het in de laatste maanden aangedurfd heb om hem tot nog méér aan te sporen. Hij had daar oren naar, vooral omdat hij de indruk had dat het met zijn gezondheid weer wat bergop ging. Maar het heeft dus niet meer mogen zijn.

Ik heb vorige week samen met een paar honderd mensen, onder wie ook een verheugend groot aantal academieleden afscheid mogen nemen van een academicus die zijn hele carrière door als 'schatbewaarder van de Nederlandse taal' gewerkt heeft, en van een mens die naar waarheid de woorden van Pablo Neruda tot de zijne kon maken: 'Ik beken, ik heb geleefd'. De eerste uitspraak is de eerste eretitel die op zijn doodsprentje achter zijn naam staat, de tweede siert de voorkant. Als goede vriend van Johan beaam ik: dat was hij, en zo is het geweest.

7.2 TOESpraak VAN ERIK VLAMINCK BIJ DE AANVAARDING VAN HET VOORZITTERSCHAP 2017, 18 JANUARI 2017

Ik mag hier voor de derde keer als voorzitter voor u staan om een Nieuwjaars-toespraak te geven. Ik dank de leden van het genootschap voor het vertrouwen. Maar noteer dat hier volgend jaar iemand anders zal staan. Niet omdat ik op het werk uitgekeken ben, wel omdat ik ervan overtuigd ben dat andere roer-gangers andere accenten zullen leggen en dat kan deze Academie alleen maar verrijken en versterken.

Ik kijk tevreden terug op het voorbije jaar. Er was geen eclatant orgelpunt zoals de canonpresentatie die we in 2015 kenden. Maar we hebben er in 2016 wel voor kunnen zorgen, en dat is veel belangrijker dan eclatante orgelpunten, dat de canon referentie is en zorgt voor hernieuwde aandacht voor klassieke Nederlandstalige literatuur. Ik wil de leden van de canoncommissie uitdrukkelijk bedanken voor standvastig doorduwen.

Daarnaast werd in 2016 binnenskamers essentieel werk geleverd dat – daar ben ik van overtuigd – voor verankering en ontplooiing van alle kerntaken van de Academie zal zorgen.

De transitiecommissie – en ik wil de leden daarvan zeer uitdrukkelijk bedanken – zorgde voor de blauwdruk voor een decretaal kader waarin ons instituut de volgende decennia zal functioneren.

De bibliotheekcommissie – en ik wil de leden daarvan zeer uitdrukkelijk bedanken – legde de contouren vast voor een afgeslankte archief- en bibliotheekwerking in dit huis en een geoormerkt onderbrengen van bepaalde archiefonderdelen in instellingen die, beter dan wij het ooit zouden kunnen, voor bewaring en ontsluiting zullen zorgen.

De bestuurscommissie – en ik wil de leden daarvan zeer uitdrukkelijk bedanken – stond pal voor een traject van organisatorische reconversie. Er werden moeilijke en moedige beslissingen genomen. Onder andere om de personeelsploeg grondig te herschikken en helaas ook af te slanken. Die personeelsploeg verdient hier een aparte alinea.

Ik wil de loyaliteit en de generositeit van Marijke De Wit benoemen. Marijke is en blijft rechterhand van de vast secretaris, én de mentor voor haar opvolgers. Ik heb er alle vertrouwen in dat Bert, onze kersverse algemeen coördinator, degelijk en doordacht nieuwe hoofdstukken voor de Academie zal helpen schrijven.

Ik heb er alle vertrouwen in dat Cindy de administratie punctueel en de teamaansturing kordaat en tegelijk joviaal zal invullen.

En als ik dan toch namen noem, dan kan ik ze maar beter allemaal noemen.

Annick: baken van vertrouwen en werkkraft.

Nicolas: creatieve organisator en communicator.

Wim: levenswijze dienstbaarheid.

Sofie: betrokken engagement.

Ron: diepgaande deskundigheid.

En de jongste in het rijtje is Amina. Zij poetst het gebouw. Aanvankelijk via een firma die hier voor het onderhoud instond. Sedert 1 januari in dienstverband bij de KANTL. Amina is er trots op dat haar naam in de inkomhal in het raampje staat waar je kan zien of personeelsleden al dan niet aanwezig zijn. Ik ben er trots op dat zij daar trots op is.

Zoals het hoort heeft de Academie plannen en opdrachten voor het komende jaar.

Als het allemaal goed loopt zal het Vlaamse Parlement voor het einde van de legislatuur de nieuwe decreettekst goedkeuren waarvoor wij eerder de blauwdruk mochten schrijven. We gaan daar nog behoorlijk wat huiswerk mee hebben; het essentiële raamwerk is dan wel klaar maar de bijbehorende statuten en het huishoudelijk reglement moeten nog neergeschreven worden. In de marge is er nog een akkefietje. Sedert vorig jaar is er in Vlaanderen een decreet van deugdelijk bestuur van kracht dat stelt dat in het bestuur van alle gesubsidieerde instellingen en organisaties ook externen moeten zetelen. Dat zal in de toekomst ook voor onze Academie gelden. Wetten zijn wetten. We zullen die moeten volgen.

De Academie moet in 2017, nog meer dan voorheen, naar buiten treden. Onze, nu al goed lopende, publiekswerking moet verder geoptimaliseerd worden. Van de leden hoop ik op engagement en inspanning om vaker dan voorheen standpunten te formuleren op vlakken waar de taal- en de letterkunde in het geding zijn. In deze Trumpiaanse tweetijd zijn standvastige en deskundige stemmen van academici en literatoren noodzakelijke wegwijzers voor wie er aandacht aan wil schenken. Bescheidenheid kan hier alleen maar vals zijn. Een ander werkpunt voor 2017 is en blijft de zorg voor voldoende financiering voor de werking. We willen in dat verband een vriendenkring oprichten. ‘Vrienden van de Academie’ betalen een jaarlijkse dotatie en krijgen in ruil bepaalde publicaties en bijvoorbeeld gratis toegang tot onze evenementen.

En dan is er ook nog een waanzinnig plan. Ik zou mezelf niet zijn mocht ik niet met zo’n plan op de proppen komen. Het is ontstaan tijdens een treinreis van Gent naar Antwerpen. De beramers waren Frank Willaert en ikzelf. We, en dat zijn intussen veel mensen dan alleen Frank en ik, willen een canonmuseum. We willen, in samenwerking met het Letterenhuis en mogelijk nog andere partners, een canonmuseum in de wonderbaarlijke kelders van het academiegebouw. Een canonmuseum met centraal een multimediazaaltje, een plek waar een leraar met een klas naartoe kan komen om er een programma te kunnen beleven over bijvoorbeeld Hendrik van Veldeke, of over Maria Vasalis, of over Gerard Walschap. Om daarnaast indrukken op te doen over al die andere Nederlandstalige schrijvers en schrijfsters die belangrijk waren en zijn.

Met praatpalen waar de stem en de taal van Streuvels te horen zijn, of die van Couperus. Met, ik zou het hopen, ook een extra kamer waar aandacht kan zijn voor klassieken uit bijvoorbeeld de Syrische literatuur of de Marokkaanse... Integratie kan immers maar lukken als er in alle richtingen geïntegreerd wordt. Bedoeling is om het canonmuseum te openen in 2020, op het moment dat de revisie van onze dynamische canon gepresenteerd wordt.

De Academie start 2017 met vier splinternieuwe leden. Ik ben blij om Reinhild Vandekerckhove, Marc Van Vaeck, Peter Theunynck en Annelies Verbeke hartelijk welkom te mogen heten. Ik ben blij dat dit genootschap met hun kunde en talent weer verder zal kunnen bouwen.

Ik heb nog een slothoofdstuk. Dat gaat over onze vast secretaris. Hij werkt achter de schermen om, en dat kwam nog niet ter sprake, vanuit de Academie mee fundamenteel te geven aan het Instituut voor de Nederlandse Taal dat in de steigers staat. Hij werkt achter de schermen om het genootschap te binden en te verbinden. Hij zorgt ervoor dat de motor blijft draaien. En hij doet dat allemaal meer dan goed. Nog twee jaar en dan loopt zijn mandaat ten einde. Het is zijn zorg en ook de mijne, en het moet die van ons allemaal zijn om stilaan te beginnen denken aan zijn opvolging. Gelukkig kan dat in de wetenschap dat we nog twee jaar kunnen rekenen op deze vaste vast secretaris.

We gaan dadelijk een glas drinken. Op vrede, vriendschap en schone toekomst. Maar ik wil eerst uw applaus vragen voor diegenen die het hier alle dagen waar maken: onze vast secretaris en onze gedreven ploeg personeelsleden.

7.3. TOESPRAKEN BIJ DE INSTALLATIE VAN NIEUWE LEDEN

7.3.1. BEGROETING VAN PETER THEUNYNCK ALS WERKEND LID, DOOR ERIK VLA-MINCK, 21 JUNI 2017

Dames en heren,

Mijn werkkamer kijkt uit op het Borgerhoutse Te Boelaerpark. Daar zie ik hem soms lopen. In een zwart trainingspak. Verbeten. Met samengeknepen handen. Met korte passen. Vals traag, want vooruitgaan doet hij wel: ik heb het over Peter Theunynck.

We leerden elkaar vijftien jaar geleden kennen als collega's bij dezelfde Amsterdamse uitgeverij: de Wereldbibliotheek, toen een warm nest en een huis van vertrouwen.

In 2005 werd de Wereldbibliotheek honderd jaar. Peter en ik kregen de prettige opdracht om een jubileumboekje samen te stellen over de relatie van de

Wereldbibliotheek met Vlaanderen.

Het doet ons genoeg dat u thans met ons voorstel accoord gaat, zo heet dat boekje. De titel is een citaat uit een brief van een moe getergde uitgever aan een auteur die een roman geschreven had die *Lijmen* heette. Het boekje bevat ook een hilarische anekdote over Karel van de Woestijne die met de Wereldbibliotheek een overeenkomst heeft afgesloten – en een riant voorschot heeft ontvangen! – om een vertaling van de Ilias te maken. Wat de naïeve uitgever niet weet is dat de heer Van de Woestijne niet betrappt kon worden op veel kennis van het Grieks.

Bij het maken van de jubileumuitgave voor de Wereldbibliotheek leerde ik Peter Theunynck een pak beter kennen. Ik leerde dat hij niet het karakter heeft om een vertaalcontract te onderschrijven zonder de brontaal van de werkopdracht te kennen. Ik leerde dat hij schrijvenderwijs niet over één nacht ijs pleegt te gaan. Ik leerde dat hij zijn bronnen niet twee, maar minstens vier keer controleert. En de drukproeven: idem dito.

Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat de imposante biografie die Peter over de al eerder vernoemde Karel van de Woestijne schreef en die in 2010 verscheen, hem op de kaart zette als een uitmuntend biograaf. Theunynck voltooide zijn titanenwerk na jarenlang précieux onderzoek. Het lijvige maar vlot leesbare boek gold meteen na publicatie als referentie en het werd tevens het proefschrift waarmee hij tot doctor in de Letteren promoveerde.

De biograaf was echter al lang voordien bekend als gerenommeerd dichter. Hij werd meermaals gelauwerd, o.a. met de Guido Gezelleprijs van deze eigenste Academie. Zijn poëzie is tegelijk klassiek en modernistisch, ze is tegelijk doorleefd en geëngageerd. Ze is tijdloos en bovendien leesbaar en voorleesbaar.

Maar de biograaf-dichter heeft nog zo veel meer in zijn mars. In 2016 verscheen zijn eerste graphic novel: *Nel. Een zot geweld*. Het is een samenwerking met Lies van Gasse, nog zo'n polyvalent multitalent. De graphic novel die Peter en Lies maakten, is een wervend en wervelend boek over het leven van de vrouw en muze van schilder Rik Wouters.

Wie ooit een lezing mocht meemaken waarin Peter en Lies hun zotte geweld voorstellen zal meteen kunnen getuigen dat de heer Theunynck naast een goed auteur een meer dan begenadigd performer is.

Om het plaatje compleet te maken debuteerde Peter in 2016 ook nog als romanschrijver. De Volkskrant noemt *De Slembroucks*: 'een roman van geringe omvang die niettemin groots is'. De VPRO-Gids formuleert het als volgt: 'Plastisch Vlaams, vlotte dialogen en onverwachte wendingen: een filmscenario waardig.' Het zegt genoeg.

Het is goed dat Peters roman in 2016 verscheen, want anders was zijn dochter hem voor geweest. Haar debuut verscheen vorige maand. De opmerkelijke

titel van dat boek is: *Het wordt spectaculair. Beloofd*. Wellicht heeft dochter Zita Theunynck een en ander opgestoken van de reclamemakerscapaciteiten die haar vader gebruikte om thuis brood op de plank te krijgen gedurende de jaren dat hij een groot deel van zijn tijd investeerde om de biografie over Van de Woestijne te schrijven. Het schrijven van een biografie is naar verluidt niet echt lucratief en een biograaf die ook huisvader is wordt dan wel eens verplicht om zijn woordkunde en woordkunst ook meer pragmatisch in te zetten. Want laat duidelijk zijn: Peter Theunynck is een familiemens: een zorgzame en terecht trotse echtgenoot, vader en sinds kort ook grootvader.

Daarnaast is hij iemand die werkt voor een beschaafde en betere samenleving. Altruïstische dienstbaarheid is hem niet vreemd. Op vraag van de Vlaamse Auteursvereniging maakt hij al geruime tijd deel uit van de raad van bestuur van het Vlaams Fonds voor de Letteren. Hij is daar de diplomatische maar gedreven verdediger van de auteursbelangen. Namens vele collega's wil ik hem daar hier ook even openlijk voor bedanken.

Ook zijn bewuste keuze om zijn kennis en deskundigheid in te zetten in het onderwijs aan anderstalige analfabeten onderstreept zijn consequent engagement. Net zoals zijn creatieve inzet voor diverse milieuprojecten en voor PEN-Vlaanderen.

PEN-Vlaanderen voert momenteel o.a. actie voor de Palestijnse dichter Ashraf Fayadh. Wegens vermeend geloofsafvallige verzen werd Ashraf in november 2015 ter dood veroordeeld. Na wereldwijd auteursprotest werd die doodstraf in februari 2016 omgezet in acht jaar celstraf. Met de onwezenlijke maatregel er bovenop dat Ashraf elke zes maanden vijftig zweepslagen krijgt.

Het zette Peter Theunynck aan om het volgende gedicht van vijftig woorden te schrijven:

Een vink blijft zingen
achter tralies.
Een vink blijft zingen
met een kap op de kooi.
Een vink blijft zingen
op water en brood.
In het holst van de winter
blijft de vink zingen.
Schroei haar ogen dicht
en zingen doet de vink.
God schiep de vink
om te zingen.

Dames en heren, het is mij een zeer grote eer om iemand die dergelijke pak-kende, inslaande en noodzakelijke poëzie kan schrijven te verwelkomen als lid van deze Academie. Het genootschap en de instelling kunnen er alleen maar beter door worden.

7.3.2 HULDEADRES DOOR PETER THEUNYNCK AAN ZIJN VOORGANGER STEFAAN
VAN DEN BREMT, 21 JUNI 2017

Beste collega's,

Ik mag vandaag hulde brengen aan Stefaan van den Bremt. Ik ben niet alleen zijn opvolger in de Academie – hetgeen ik als een eer beschouw – maar we hebben nog andere punten met elkaar gemeen. We zijn allebei geboren in Oost-Vlaanderen en nog wel onder het sterrenbeeld van de weegschaal. 'Weegschalen zijn de diplomaten van de sterrenbeelden,' aldus een gespecialiseerde site. 'Ze hebben de mogelijkheid om dingen vanuit het perspectief van een ander persoon te zien.' Een gave die Stefaan op diverse terreinen al goed van pas gekomen is. Stefaan en ik zijn, naast Oost-Vlamingen en weegschalen, ook allebei dichters. In de jaren negentig deelden we zelfs even dezelfde literaire stal, Manteau. Bovendien hebben we om ons engagement allebei de gevangenis van binnenuit gezien. Ik gaf er een paar workshops, Stefaan schreef er aangrijpende gedichten, die gepubliceerd werden in zijn bundel *Lente in Vorst* (1976). Dit bijvoorbeeld:

Verstek

En de rechter zei:
'Zij zullen gescheiden zijn.'
Zo zei de rechter.
En de bewaarder
opende en sloot de cel.
Dat doet de bewaarder.
Jij kwam bij me
achter tien poorten
zwanger van mij.
Elke muur hier is
obsceen. Wij zijn
ondeelbaar, één,
meer dan voorheen
gescheiden
van de rechter.

De leemte opvullen die Stefaan van den Bremt bij de Academie achterlaat,

zal, ondanks de gelijkenissen tussen hem en mij, geen sinecure zijn. In zijn voetsporen treden, wordt een herculeswerk. Stefaan van den Bremt is immers niet zo maar de eerste de beste. Hij heeft zijn hele leven lang blijk gegeven van talent en engagement, van werkkraft en volharding, een combinatie van gaven die zeldzaam en kostbaar is – een optimist met doorzettingsvermogen, noemt hij de dichter in het gedicht ‘Bodemonderzoek’. Dat doorzettingsvermogen heeft ertoe geleid dat er vandaag meer dan veertig poëzietitels (eigen bundels en vertalingen) op zijn naam staan. Meer dan veertig bundels in een schrijverscarrière van bijna 50 jaar, dames en heren, het is, als u het mij vraagt, indrukwekkend. Mijn teller staat voorlopig op 10. Werk aan de winkel dus.

Als er bij Stefaan één vlag is die de lading dekt, dan is het wel die van het engagement. In vrijwel alles wat hij tot hiertoe deed, heeft hij zich ten volle geëngageerd. Denk maar aan zijn activiteiten in dit huis. In het jaar 2000 werd hij lid van de Academie, maar al snel volstond een gewoon lidmaatschap niet. Reeds in 2004 werd hij een eerste keer ondervoorzitter. In 2012 deed hij dat nog een keer over. Hij werd ook twee keer voorzitter: in 2005 en 2013. En dan heb ik zijn voorzitterschap en lidmaatschap van de literaire jury’s binnen de Academie nog niet vermeld. Uit naam van alle leden wil ik hem voor zijn grote inzet voor de Academie danken.

Niet alleen wij hier konden voluit op Stefaan van den Bremt rekenen. Ook in PEN Vlaanderen, de schrijversvereniging die opkomt voor vervolgde auteurs en die zich verzet tegen elke vorm van censuur, nam hij ten volle zijn verantwoordelijkheid op. Van 1984 tot 2007 was hij bestuurslid en van 2004 tot 2007 voorzitter. Schrijvers in nood waar ook ter wereld konden daarbij op zijn actieve steun rekenen.

Zijn grootste engagement legde Stefaan van den Bremt echter in zijn literaire oeuvre dat rijk en breed is als de Amazone-rivier die door zijn geliefde Zuid-Amerika stroomt. Het omvat gedichten, theater- en liedjesteksten, essays en vertalingen. Ik concentreer mij hier op de dichter en vertaler. Laat ik het eerst even over die laatste hebben. Toen ik in het najaar van 2016 in het Letterenhuis de tentoonstelling ‘Escaut! Escaut! Een literaire Scheldereis’ bezocht, werd ik gegrepen door de machtige, als uit een rots gehouwen taal en beeldspraak van Emile Verhaeren, in een vertaling van jawel... Stefaan van den Bremt.

Luistert u even mee hoe Verhaeren en zijn vertaler in de bundel *Les Villes tentaculaires (Tentakelsteden)* de haven en de zee bezingen:

De hele zee stroomt naar de stad!
De zware zee, vurig en vrij,
Met heel de aarde aan haar zij;
De zee, een menigte wetmatigheden,
De zee met stromingen als zekerheden;

De zee en haar verbond met golven,
 Een onophoudelijk, krankzinnig af en aan
 Dat rotsen die al duizend jaar bestaan
 wegveegt, zelf onder spiegeling bedolven;
 De zee waar elke baar vertederen wil
 Of razernij verheelt; de zee, stormig of stil;
 De zee die verontrust, verschrikt, beklemmt,
 De laveloze in haar element.
 De hele zee stroomt naar de stad!

Reeds uit dit korte fragment kunt u afleiden dat de vertalingen van Stefaan van den Brecht geen schoolse *übersetzungen* zijn. Met zijn vertalingen creëert hij krachtige, plastische, ritmische en muzikale teksten die kunnen wedijveren met het origineel en dus ook in de doeltaal volwaardige gedichten zijn. Engagement, talent en voorharding, dames en heren, zijn daarvoor nodig.

Stefaan van den Brecht vertaalde ondertussen bijna alle belangrijke bundels van Verhaeren: *Les Campagnes Hallucinées*, niet over de hallucinante campagnes van Donald Trump of Theresa May, maar over het *Hallucinerend Platteland*, *Les Villes tentaculaires* (*Tentakelsteden*), de trilogie *Les Heures* (*De tuin van de liefde. Getijdenboek*) en *Les Villages illusoires* (*Dorpen van zinsbedrog*).

Maar niet alleen de grote Verhaeren maakte hij toegankelijk voor het Nederlandstalige publiek. Hij bracht ook dichters van de andere kant van de wereld voor het voetlicht. Niemand deed meer om de Zuid-Amerikaanse poëzie voor ons te ontsluiten dan Stefaan van den Brecht. Denk maar aan zijn vertalingen van onder meer Pablo Neruda, Octavio Paz, Nicolás Guillén, Jaime Sabines, José Lezama Lima, José María Sierra, Ramon Lopez Velarde, Marco Antonio Campos, Juan Gelman, Juan Manuel Roca... Een indrukwekkend lijstje dat nog niet eens compleet is. Dat zijn vertaalwerk naar waarde geschat wordt, bewijzen zijn vele bekroningen, zoals de prestigieuze Koopalbeurs voor letterkunde en de internationale Poëzieprijs Zacatecas in Mexico.

Ter illustratie van zijn Spaanse vertaalwerk, lees ik graag ‘Kanttekeningen XIV’ van de Argentijnse dichter Juan Gelman voor. Interessant is overigens dat dit gedicht geïnspireerd is door het werk van Hadewijch:

Kanttekening XIV

zoet geweld van de liefde / verborgen
 spraak / onrust
 die geruststelt / hartzeer
 als loon of lied / land
 waar ik stierf om te worden geboren / jou kwijt
 en rijk / mantel

die ontbloot / lijden als gezondheid / afwijzing
waarin jij heel je zoelte legt / of kalmte
tegen het verdriet / brood
als honger naar jou / afwezigheden
of vluchten als wonden
die jij opent / liefkoost / stelpt

Last but not least wil ik het hebben over Stefaan van den Bremts poëzie, waarvan onlangs een fraaie selectie verscheen bij *Uitgeverij P*, een overzicht van 50 jaar dichterschap. De titel van die zorgvuldig geselecteerde en uitgegeven gedichten luidt *Krabbengang*. ‘Scheve gang als van een krab’, luidt de definitie van Van Dale. Misschien wil de dichter hiermee suggereren dat zijn werk niet in een eenduidige, rechtlijnige richting is geëvolueerd, maar eerder als een meanderende rivier zijn weg naar zee heeft gezocht. Of misschien is de krab van Van den Bremt zoals de Albatros van Baudelaire, een dier dat mank loopt op het strand van de alledaagse werkelijkheid, maar helemaal in zijn element is wanneer het ‘zijn tweescharige slag’ mag zetten in de volheid van de zee van de verbeelding.

Ook hier plaats ik in mijn korte beschouwing de term ‘engagement’ centraal. In het begin van zijn dichtersloopbaan betekende ‘engagement’ voor Van den Bremt voornamelijk ‘maatschappelijk engagement’. De dichter leek, conform de tijdgeest van mei ’68, met zijn maatschappijkritische verzen een rechtstreekse impact op de samenleving te beogen. Daarmee plaatst hij zich tevens in de traditie van politiek-geëngageerde poëzie die o.a. in Zuid-Amerika zo sterk aanwezig is. In de reeks ‘Staatsmanschap’ in zijn bundel *Andere gedichten* neemt hij onder meer Leo Tindemans en de CVP-staat op de korrel. Zowel Tindemans’ slogan ‘Met deze man wordt het anders’ als zijn uitspraak ‘Politiek is een kwestie van vertrouwen’ verwerkt hij ironiserend in zijn gedichten.

Regeren vergt moed, aldus
onze vertrouwensman.
Met hem zal alles anders
blijven. Hij kan ons
niets beloven, maar
vraagt offers.

Gaandeweg heeft hij de beperkingen van dit soort militante poëzie ingezien en is zijn focus verschoven van politiek naar literair engagement. Hij heeft zich ontpopt als een fijnzinnig ‘bezinger’ van de complexiteit van de wereld in al zijn facetten, van de ruimte van het volledige leven. In het gedicht ‘Omwenteling’ verwoordt hij dat zo:

In mijn onwijs jonge jaren dacht ik
de wereld te kunnen veranderen.
De wereld heeft mij veranderd,
Mei verloren in balts en gebalder.
Met mijn onwijs grijze haren denk ik
aan oude lente en een ver geluid.

Hij gaat schrijven over liefde en dood, verleden en toekomst, natuur en literatuur, schilderkunst en muziek. Hij laat zowel de stemmen uit het hooggelegen Jerez de García Salinas horen als de ‘Stemmen uit het laagland’. Hij gaat steeds meer taalregisters en stijlfiguren hanteren, zijn gedichten worden meerstemmig, van bas tot discant. Dat maakt hem tot een dichter om rekening mee te houden en te blijven houden, een dichter die als rode wijn is: iemand die beter wordt met de jaren.

Dat zou ik graag illustreren met een gedicht uit de bundel *Stemmen uit het laagland*, een bundel die verscheen toen Stefaan van den Breemt zestig jaar werd. Dit gedicht is een liefdesgedicht en het is er geen. Dit gedicht is een gedicht over de dichter en zijn relatie met de poëzie en toch ook weer niet. Dit gedicht is, net als de dichter, niet voor een gat te vangen.

Ze zou hém krijgen, had ze gezworen,
maar ze kreeg mij.
Wat haar in me aantrok waren woorden,
die vroege, weifelende, nog onrijpe.
Wat haar naar me toe trok was niet ik,
toen niet. (Jaren later,
toen we ons genoeg aan elkaar hadden
bezeerd en de woorden zich aan harde
feiten beurs hadden gestoten, was ik
het die zwoer dat ik haar zou krijgen.
Wat me in haar aantrok waren al die
schitterlichtjes in een oogopslag.
Wat mij naar haar toe trok was dat
ijle en opeens felle in één blik.)
Als je met het blote oog een ster
scherp wilt onderscheiden, moet je er
net naast kijken. Ik zou haar krijgen
en liet haar los.

Dit is het eerste gedicht van een zevendelige cyclus ‘Eedverbond der ijdelen’. Die cyclus moet u beslist lezen en herlezen, geëerd publiek. Dat kan zowel in het Nederlands als in het vloeiende Engels van John Irons, die heeft gedaan

wat Stefaan van den Brecht voor zo veel van zijn collega-dichters heeft gedaan: voor een gedicht een rode loper uitrollen in een andere taal.

Ik hoop dat hij nog veel rode lopers blijft uitrollen voor de poëzie van anderen, maar ook voor die van hemzelf. Zijn werk is het waard om gelezen en herlezen te worden.

Beste Stefaan, blijf geëngageerd in de wereld en in de poëzie. Ik hoop dat je *Krabbengang* je ook morgen en overmorgen nog, langs het hoogriet en de laagwei naar zee leidt. De zee van het volle leven, de zee van de Poëzie met een hoofdletter.

7.3.3. BEGROETING VAN REINHILD VANDEKERCKHOVE ALS WERKEND LID, DOOR
ANN MARYNISSEN, 21 JUNI 2017

Geachte dames en heren, beste Reinhild,

Het nieuwe lid van de KANTL dat ik vandaag mag begroeten, Reinhild Vandekerckhove, heb ik voor het eerst ontmoet in het begin van de jaren negentig op de tweede verdieping van de Faculteit Letteren van de KU Leuven op het departement ‘Germaanse en algemene linguïstiek’. De gang van de tweede verdieping was toen nog niet met goudgeel linoleum bedekt, maar met dik bruinrijfs vasttapijt, zodat men door die gang kon benen zonder dat iemand je opmerkte. Wie in die dagen het naambord ‘algemene linguïstiek’ gereduceerd heeft tot ‘gemene linguïstiek’, heb ik nooit geweten, maar Reinhild was het zeker niet. En de overleden professoren van de opleiding Germaanse Filologie stonden je toen nog niet aan; hun foto’s zijn pas na de viering van het 100-jarig bestaan van de studie Germaanse aan de muur gehangen.

Wat deed ik in die gang en wat kwam Reinhild er doen? We hadden dezelfde promotor, Jan Goossens, thans erelid van de KANTL, en Reinhild moest voorbij mijn kantoor om haar promotor te bereiken, die zijn werkkamer in de hoek helemaal aan het uiteinde van de gang had. In ieder kantoor in die gang zat toen trouwens iemand te werken, want thuiswerken was vóór de digitale revolutie nog niet gebruikelijk. Reinhild spoorde dus voor de eeuwwisseling regelmatig van de KULAK, waar ze haar academische carrière had aangevat, naar haar promotor in het Erasmushuis in Leuven, de stad waar ze een deel van haar studentenjaren had doorgebracht, na een jeugd in West-Vlaanderen. Een korte schets van haar levensloop: Reinhild Vandekerckhove werd geboren in 1969 in Kortrijk. Ze groeide op in Deerlijk, een toen nog dialectvaste gemeente op de grens tussen West- en Oost-Vlaanderen, als oudste in een gezin van vier kinderen. Na haar Grieks-Latijnse humaniora in Kortrijk studeerde ze Germaanse filologie, met de talen Nederlands en Engels (1987-1991). De kandidaturen volgde ze aan de KULAK, de licenties aan de KU Leuven. In Leuven behaalde ze ook de aggregatie voor het Hoger Secundair Onderwijs. Met die studiekeuze trad ze in de voetsporen van haar vader, die eveneens ger-

manist is. Na haar licenties Germaanse trok Reinhild voor een specialisatiejaar naar Nederland, waar ze aan de RU Groningen het masterprogramma Nederlandse en Friese (socio)linguïstiek volgde (1991-1992). Na dit studieverblijf bij onze noorderburen werd Reinhild assistent voor Nederlandse & algemene taalkunde aan de KULAK (1992-1999). Daarna volgden aanstellingen aan de Kortrijkse campus als postdoctoraal onderzoeker van de KU Leuven (1999-2000) en van het FWO-Vlaanderen (2000-2004). In 2002 trok de Universiteit Antwerpen Reinhild Vandekerckhove als docent aan, eerst met een halftijdse baan voor sociolinguïstiek (2002-2004), vanaf 2005 met een voltijdse onderwijs- en onderzoeksopdracht voor Nederlandse taalkunde en sociolinguïstiek. In 2012 werd Reinhild bevorderd tot hoofddocent aan de Universiteit Antwerpen, waar ze met veel enthousiasme diverse colleges Nederlandse taalkunde doceert en de drijvende kracht is achter innovatief onderzoek naar de talige variatie in het digitale Nederlands van Vlaamse jongeren in een multimediale, geglobaliseerde wereld.

Reinhild Vandekerckhove startte haar onderzoekscarrière op het gebied van de dialectologie, net zoals haar voorganger in de Academie, Johan Taelde-man. In 1999 promoveerde ze op een methodologisch vernieuwende studie naar structurele en sociale veranderingen in het dialect van Deerlijk. In dit sociodialectologisch onderzoek naar dialectresistentie en dialectverlies ging Vandekerckhove op zoek naar sociale variatie als spiegel van zich voltrekken-de veranderingsprocessen. Ze kwam tot de conclusie dat er in het Deerlijks, een overgangsdialect tussen het West- en het Oost-Vlaams, een verwestvlaam-singsproces plaatsvindt, dat tegelijk, maar in mindere mate, een vernederlandsingsproces is. Externe factoren geven bij die ontwikkeling de doorslag, maar interne factoren spelen ook mee. In die tendensen zijn sociologische groepspatronen herkenbaar. De combinatie van dialectverandering én dialect-vitaliteit, de rol die jonge, hoogopgeleide vrouwen in het standaardiserings-proces spelen, het grote belang van de geografische component en het soms onverwachte taalgedrag in overgangsgebieden, zijn enkele van de belangrijke winstpunten van haar studie.

Het verwondert dan ook niet dat Vandekerckhoves dissertatie tweemaal in de prijzen viel: in 1999 werd ze bekroond met de Prijs voor Taalkunde van de KANTL; in 2000 met de Prijs voor Geschiedkundige Wetenschappen van Vlaanderen.

Na het afronden van haar dissertatie ging Reinhild door op dit élan; in de eerste jaren na haar promotie publiceerde ze tal van artikelen over structurele veranderingen in het West-Vlaamse dialect. Maar al snel na haar benoeming aan de Universiteit Antwerpen richtte ze haar onderzoekspijlen ook op andere vormen van taal, meer bepaald op het Nederlands in de media en op de jongerentaal. Voor deze innovatieve onderzoeksthema's wist ze continu projectsubsidies binnen te rijden. Zo kon ze, met haar medewerkers, de achtergronden

van de alsmaar toenemende ondertiteling op de Vlaamse televisie tegen het licht houden. Wie denkt dat de Brabants-Antwerpse tussentaal door alle Vlamingen probleemloos verstaan wordt, slaat de bal behoorlijk mis. Want Vandekerckhove toonde aan dat wie niet in het Brabants-Antwerpse taalcentrum van Vlaanderen geworteld is, moeite heeft met het begrip van de tussentaal uit die regio en de Belgisch-Nederlandse standaardtaal beter verstaat dan het gekuiste Antwerps dat zo vaak op televisie te horen is.

Pionierswerk verrichtte Reinhild Vandekerckhove zonder twijfel ook met haar nog lopende corpusonderzoek naar de variatie in de chattaal van Vlaamse jongeren, die ze relateerde aan de aan de gang zijnde destandaardisering van het Nederlands in Vlaanderen. De stabiele markeerders van de Vlaamse tussentaal bij de jonge generatie, de integratie van Engels in de Vlaamse jongerentaal en recent de impact van informele online communicatie op de spellingpraktijk van Vlaamse tieners: al deze prangende taalkwesties voorzag ze van een gedegen linguïstisch fundament.

Beste Reinhild, het lijkt me geen sinecure om onze msn-ende, skypepende, facebookende, instagrammende, snapchattende en whatsappende jeugd onderzoeksmatig bij te benen, al neem ik aan dat je je licht wel eens opsteekt bij je twee tienerzonen om de laatste trends in CMC – computer-mediated-communication – op te pikken.

Toch zul je niet alle dagen met je zonen aan de keukentafel hebben kunnen reflecteren over taal, want je hebt tijdens je loopbaan ook een belangrijk professioneel netwerk uitgebouwd en tal van bestuursfuncties in je vakgebied opgenomen. Van die talrijke mandaten mogen niet onvermeld blijven: je voorzitterschap van de Stichting Nederlandse Dialecten (2001-2007), waarmee je de belangstelling voor dialecten en dialectonderzoek bij het grote publiek hebt aangewakkerd, je langjarig lidmaatschap van de redactie van het toonaangevende tijdschrift *Nederlandse taalkunde* (2005-2013) en recent je voorzitterschap van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren van de Nederlandse Taalunie (2013-2016), waarbij je met de adviezen van deze Raad je stempel gedrukt hebt op belangrijke beleidslijnen van de Taalunie, zoals die over de taalvaardigheid en het taalbeleid in het hoger onderwijs en die over de plaats van het Nederlands als instructietaal in het hoger onderwijs. Ook het debat over de financiële steun aan de internationale neerlandistiek heb je gestuurd.

Het ziet ernaaruit dat we elkaar de komende jaren weer vaker zullen ontmoeten in een gang, ditmaal de gang die leidt naar de vergaderzaal van deze Academie, waarin om de paar meter een borstbeeld staat van een illustere voorganger, vooralsnog maar één vrouw.

Met het dynamisme waarmee je de ontwikkelingen in het huidige Nederlands op de voet volgt, linguïstisch fundeert en zo een stem verworven hebt in het taalpolitieke debat hierover, met je doorgedreven engagement voor de belangen van de Nederlandse taal en met je sympathieke persoonlijkheid kan de

Academie zich geen betere opvolger voor Johan Taeldeman wensen dan jij. In naam van de Academie heet ik je van harte welkom als werkend lid van ons genootschap en wens ik je mooie en vruchtbare jaren toe.

7.3.4. HULDEADRES DOOR REINHILD VANDEKERCKHOVE AAN HAAR VOORGANGER
JOHAN TAEDEMAN, 21 JUNI 2017

Beste Johan,

Ik vind het een grote eer om je vandaag te mogen huldigen. Toen ik aan deze laudatio begon en me zat af te vragen hoe en wanneer ik je had leren kennen, moest ik teruggaan naar de eerste helft van de jaren 90. De precieze context stond mij niet meer haarscherp voor de geest, maar de indruk die je naliet, kon ik zonder moeite oproepen. Wat ik me herinner is dat ik, toen ik aan mijn proefschrift werkte, enkele keren vanuit Kortrijk naar Gent getrokken ben voor een cursus van jou en dat ik niet de enige doctoranda of doctorandus van het gezelschap was. Het moet dus een soort doctoraatsopleiding avant la lettre geweest zijn. Voor ons stond een prof met een missie en een passie. Een geweldige lesgever die met zoveel hartstocht over taalvariatie, taalverandering en taalsystematiek vertelde dat je er meteen door aangestoken werd. Iemand die hele sterke taalkundige analyses presenteerde en bovendien een goed didacticus was. Die combinatie van scherpzinnigheid, talent en bevologenheid, dat moet een groot cadeau geweest zijn voor de vele studenten die tijdens jouw colleges de aula's bevolkt hebben.

Het contact met de studenten was trouwens het eerste wat je vermeldde toen ik enkele weken geleden bij je op bezoek kwam en vroeg wat voor jou belangrijk geweest was in je carrière. Je had ook altijd het gevoel dat je veel terugkreeg van hen en dat deed je goed. Studenten begeleiden bij hun thesissen vond je het leukste. “Jongelui introduceren in het vak” was de omschrijving die je gebruikte. Ik zag dat je daar zo weer aan had willen beginnen.

Toen je tijdens ons gesprek terugblikte op je loopbaan, keerde je ook terug naar het prille begin van je academische carrière. Je vertelde hoe je begon bij Willem Pée aan de – toen nog – Rijksuniversiteit Gent en nadien assistent werd van Frits Vanacker. In die hoedanigheid was je collega van Georges de Schutter. Aan die tijd denk je met veel plezier terug: jullie konden heel goed met elkaar opschieten en trokken veel samen op, onder andere om op zaterdag dialectopnames te gaan maken. “We kwamen allebei uit een eenvoudig milieu”, zo zei je, en je beklemtoonde dat dat ook een factor was die een band schiep. Inmiddels ben je 55 jaar bevriend met Georges, die je nog geregeld komt opzoeken.

Later werd je voor 10 jaar, meer bepaald van 1977 tot 1987, “bevoegdverklaard navorser bij het FWO”. Nu kon je je onderzoeksambities helemaal waarmaken en je daarin uitleven. Wie je indrukwekkende publicatielijst bekijkt, ziet dat

die vanaf die periode een ware boost kende.

Uiteindelijk ben je Frits Vanacker opgevolgd als hoogleraar en diensthoofd van het Seminarie voor Nederlandse taalkunde en Vlaamse dialectologie. Die positie bood voor jou de gedroomde combinatie van onderzoek en onderwijs. De studenten en de wetenschap hadden jou nog heel lang op je plek in de vakgroep Nederlandse taalkunde kunnen houden, maar het is de toenemende bureaucratisering van de academische wereld die je heeft doen beslissen om uiteindelijk niet tot je 65ste door te gaan.

Terugblikkend op je onderzoek, omschrijf je jezelf als “een klassiek dialectoloog die de dialectologie heeft proberen te ‘linguïstizeren’”. Dat laatste was voor jou een echt project en het is effectief je grote verdienste geweest. Ik heb voor mijn doctoraatstudie destijds een groot deel van je oeuvre gelezen en ben daardoor m.i. een bevoorrechte getuige. Maar ik laat je nog even zelf aan het woord, want ik heb je enkele weken geleden echt wel een beetje geïnterviewd en een van de vragen die ik je ook voorlegde was aan welke publicatie je met de grootste voldoening terugdacht of welke publicatie voor jou de belangrijkste was. Eigenlijk bij nader inzien het type vraag dat al te vaak gesteld wordt in oppervlakkige radio- of tv-interviews. Geïnterviewden moeten altijd het leukste, het beste of het spectaculairste vertellen. Gelukkig ging je er niet helemaal in mee en noemde je zonder veel aarzelen drie publicaties i.p.v. één. En het was een ‘straffe’ keuze, om het nu op zijn Vlaams te zeggen, want ik besepte nadien dat die drie publicaties samen je helemaal typeren als onderzoeker én als persoon.

Ik respecteer de volgorde die jij gehanteerd hebt.

De eerste is het prototype van wat je wou bereiken: het gaat om een bijdrage in de vierde editie van de serie Dutch studies, getiteld ‘Studies in Dutch Phonology’, in 1980 uitgegeven door Wim Zonneveld, Frans van Coetsem en Orrin Robinson. Je stuk draagt de titel **‘Inflectional aspects of adjectives in the dialects of Dutch-speaking Belgium’**. Het behandelt de adjectiefflexie in de dialecten van Nederlandstalig België vanuit een generatief paradigma. En dat is dus wat je wou: de dialectologie samenbrengen met nieuwe theorieën, in dit geval de generatieve fonologie. De Nederlandse hoogleraar Henk Schultink was danig onder de indruk van je werk op dat terrein dat hij je met klem aanbevolen heeft voor het FWO-navorserschap.

De tweede publicatie dateert van 26 jaar later, van 2006 meer bepaald, en verscheen in het boek ‘Language Variation – European Perspectives’, uitgegeven door Frans Hinskens. Het boek bevat een selectie van de papers gepresenteerd op de Third International Conference on Language Variation in Europe, of kortweg, ICLAVE 3. Jouw bijdrage draagt de kernachtige titel **‘Polarization revisited’** en bespreekt de polarisatie eigen aan overgangsgebieden in het dialectlandschap. Je toont aan hoe in overgangsgebieden de linguïstische afstand tot aangrenzende dialecten gemaximaliseerd wordt en hoe dat tot een sterk

bewustzijn van talige tegenstellingen leidt. De sterk gemarkeerde vormen in overgangsgebieden hebben vaak een klein verspreidingsgebied en worden onder meer om die reden als primaire dialectkenmerken beschouwd. Primaire dialectkenmerken zijn klassiek de eerste slachtoffers in het proces van dialectverlies, maar je beklemtoont dat dat niet noodzakelijk het geval hoeft te zijn in overgangsgebieden, omdat er een andere factor in het geding is, namelijk de identiteitsmarkerende functie van dergelijke vormen. Als de overgangsvormen positieve connotaties van loyaliteit aan de eigen regionale herkomst oproepen, garandeert dat niet alleen het behoud van die kenmerken, maar leidt het soms zelfs tot een versterking of verdere uitdieping van de polarisering t.o.v. de omliggende dialecten. Hiermee ben ik op een punt beland waar we een stuk voorgeschiedenis delen: we komen beiden uit het overgangsgebied tussen de Oost- en de West-Vlaamse dialecten. Jij werd in je jeugd getroffen door de fonologische verschillen tussen je Kleitse dialect en dat van het aangrenzende Oedelem in het westen en Adegem in het oosten. Ik groeide wat zuidelijker in dat overgangsgebied op en moest vaststellen dat het dialect van Deerlijk zich niet liet vergelijken met dat van Harelbeke en Kortrijk. Die hele scherpe, in dit geval fonologische, contrasten op afstanden van soms enkele kilometers maken inderdaad deel uit van het talige bewustzijn of zelfbewustzijn van bewoners van de overgangszone. Maar tot zover dus het tweede artikel, waarin de dialectoloog naar voren komt die gefascineerd is door isoglossen en die taalinterne en taalexterne benaderingen weet te combineren in de interpretatie van het dialectlandschap.

Het derde artikel was het artikel waarmee je het breedste publiek bereikte. Je werd ermee berucht en beroemd. Het verscheen in 1992 in het tijdschrift *Nederlands van Nu* en ook in een themanummer van *Spiegel Historiaal* en droeg als titel **‘Welk Nederlands voor Vlamingen?’**. Je gniffelde een beetje toen je deze publicatie vermeldde, omdat het jou heimelijk toch wel wat plezier gedaan heeft om met deze bijdrage de rigide ABN-aanhangers die alle heil uitsluitend van het noorden verwachtten, wat uit hun comfortzone te halen met je pleidooi om meer ruimte te maken en respect te creëren voor algemeen verspreide Belgische Nederlandse taalkenmerken. Het artikel impliceerde een erkenning van het Nederlands als pluricentrische taal en riep op tot onderzoek dat moest toelaten om de verschillen tussen het Belgisch-Nederlands en het Noordelijke Nederlands beter te onderbouwen. Je maakte je in dat artikel niettemin wel wat zorgen over de tussentaal. Ik citeer even: “Vlaanderens reële taalverdriet ligt m.i. niet zozeer op het terrein dat traditioneel door Vlaamse taalzuiveraars betreden wordt, nl. dat van de paar honderd tegenstellingen tussen Noord en Zuid (b.v. *spijker* vs. *nagel*, *ui* vs. *ajuin*, *mooi* vs. *schoon*, *vruchtesap* vs. *fruitsap*, *materiële* vs. *stoffelijke* schade) en dat van de Franse taalinvloed (Franse leenwoorden en gallicismen). Heel zeker dient onze taalzorg ook op die aspecten gericht te zijn, maar onze taalbezorgdheid dienst

zich m.i. prioritair toe te spitsen op twee dieperliggende structurele ziektefenomenen, nl. de *dramatische taalonzekerheid* van de gemiddelde Vlaming en de daar gedeeltelijk mee samenhangende *massale vlucht naar tussentaal*” (Taeldeman 1992: 10).

Wat de dramatische taalonzekerheid van de gemiddelde Vlaming betreft, kan ik je inmiddels geruststellen, tenminste als ik de jongste generatie in het vizier houd, en al heel zeker als ik de jongste generatie Antwerpenaren observeer. En de tussentaal, tja, die is gekomen en gebleven. Ze is inmiddels de moedertaal van vele jonge Vlamingen. Ik vermoed dat je met tussentaal een soort haat-liefdeverhouding hebt. Het dialect en de standaardtaal dragen je onvoorwaardelijke liefde weg, zoveel is duidelijk, maar de tussentaal heeft je als variatielinguïst uiteindelijk ook wel kunnen bekoren. Met Kathy Rys publiceerde je in 2007 in het huldealbum voor Frans Daems een bijdrage over ‘Fonologische ingrediënten van Vlaamse tussentaal’ en in 2008 verscheen in Taal & Tongval een artikel van jou waarin je de ‘Zich stabiliserende grammaticale kenmerken in Vlaamse tussentaal’ behandelde. Beide artikelen zijn zo inzetbaar als lesmateriaal. In de eerste bijdrage wordt aan de hand van de driedeling tussen primaire, secundaire en tertiaire dialectkenmerken glashelder uitgelegd welke kenmerken hun weg vinden in de tussentaal en welke niet, en wat het gemeenschappelijke bindmiddel is voor de fonologie van de Vlaamse tussentaal. En de tweede bijdrage biedt een prachtig overzicht van de morfo-fonologische, de morfo-syntactische en de syntactische kenmerken van Vlaamse tussentaal. Het feit dat 38 Vlaamse politici model stonden voor de analyses, en dat Guy Verhofstadt een voorbeeld van driedubbele negatie aanlevert, zijnde “zo kunt ge nooit niemand niemeer overtuigen van...”, verhoogt nog de aantrekkingskracht van het artikel. Het heeft sinds zijn verschijningsdatum als referentiepunt gefungeerd voor vele studenten die de aanwezigheid van tussentaalkenmerken in allerlei media bestudeerden.

Met de vermelding van enkele publicaties kan ik echt geen recht doen aan je hele oeuvre: je hebt zoveel gepubliceerd over de fonologie van de Nederlandse dialecten, over de bijzondere positie van het Gentse dialect, over woordvorming in het Standaardnederlands én de dialecten, en zelfs over toponiemen en familienamen. Een ander aspect van je wetenschappelijke werk waren een aantal grote projecten waar je je schouders onder gezet hebt. Een ervan is *in academia* ook bekend onder jouw naam: het Goeman-Taeldeman-Van Reenen-project. Binnen dat project werd een enorm corpus opgebouwd van dialectdata uit het hele Nederlandse taalgebied. Het moeizame proces van opstellen van vragenlijsten, bevragen van informanten, transcriberen van de opnames leidde uiteindelijk in 1998 en 2000 tot de drie delen van de prachtige Fonologische Atlas van de Nederlandse Dialecten, onder redactie van jou, Jan Goossens en Geert Verleyen. Later verscheen op basis van het materiaal ook nog de Morfologische Atlas van de Nederlandse Dialecten.

Die atlassen brengen mij tot jouw toekomstplannen. Je droomt er al lang van om een populariserende dialectatlas voor Vlaanderen te maken, waarin dialectkaarten vergezeld worden van toegankelijke commentaren. Dat plan heb je nog niet opgeborgen, integendeel. De inleiding voor die atlas is zo goed als af en je plan is om er samen met Jacques Van Keymeulen verder werk van te maken. Ik hoop van harte dat het nieuwe project jullie veel voldoening zal schenken en weet wel zeker dat het eindproduct enthousiast onthaald zal worden. Johan, je collega's roemen je voor je wetenschappelijke onderlegdheid, degeïjkheid en ondernemingszin. Frans Hinskens zei me bv. onlangs dat jij – zoals je de studie van talige microvariatie in Vlaanderen vorm gegeven had – zo'n beetje een Meertens Instituut op jezelf was. Maar velen bewaren ook goede herinneringen aan je gastvrijheid en je hartelijkheid. Gentse collega's wijzen op je gulheid en verwijzen onder meer naar het jaarlijkse kerstetentje van de vakgroep dat jij presideerde.

Ik wil in dat verband eindigen met een prettige herinnering aan een etentje na afloop van een colloquium in Gent, ik vermoed een van de vele edities van het Taal en Tongval colloquium waarop jij vaak de rol van gastheer waarnam. We waren toen dus met een groepje blijven hangen en gingen samen uit eten. Ik zie nog voor me hoe je goed geluimd de hele tafel entertainde met sterke verhalen uit de wereld van de dialectologie en van ver daarbuiten. Jij genoot van het gezelschap en het gezelschap genoot minstens evenzeer van jouw innemendheid. Ik heb het plezier gehad om je een aantal keren in dat soort contexten mee te maken. Je was steevast in je sas als je na afloop van colloquia of andere evenementen een deel van het gezelschap mee op sleeptouw kon nemen. Je genoot ervan om omgeven te zijn door jonge mensen die beginnelingen in het vak waren. Er was geen hiërarchie of distantie voelbaar, je was gewoon je eigenste zelf en dat eigenste zelf bleek een heel sociaal persoon. Veel goed gezelschap is daarom één van de zaken die ik je toewens voor de toekomst. En daarnaast uiteraard veel plezier met je nieuwe project en een grote portie geluk met je gezondheid. Ik vind het een eer om je hier te mogen opvolgen en ik dank de KANTL van harte voor het vertrouwen.

7.3.5. BEGROETING VAN MARC VAN VAECK ALS WERKEND LID, DOOR BART VERVAECK, 18 OKTOBER 2017

Geachte aanwezigen,

Vandaag verwelkomen we iemand die in een lange lijst van bekende namen past. Rembert Dodoens, Philippus de Monte, Rik de Saedeleer, Frank Deboose-re, Jef Turf, Yves Desmet, Herman de Coninck, Robert Groslot, Rik Wouters én Marc van Vaeck – al deze illustere personen werden geboren in Mechelen. Bovendien is er iets dat Mechelen verbindt met de universiteit van Leuven én met de KANTL – en ik bedoel natuurlijk niet alleen de trein. Lode Roose, van

1969 tot 1984 Leuvens hoogleraar in de Nederlandse letterkunde van de 16de en 17de eeuw, was een geboren Mechelaar. Ook Edward Rombauts, de voorganger van Roose, was breed gezien een Mechelaar; hij werd geboren te Hever en was oud-leerling van het Mechelse Sint-Romboutscollege. Met Marc van Vaeck als derde in de rij lijkt de vroegmoderne letterkunde aan de KU Leuven wel een Mechels postje. Karel Porteman, die als onvervalste West-Vlaming tussen het Mechelse trio gevangen zat, is dan nog op aandringen van Rombauts gepromoveerd op een proefschrift over Lucas van Mechelen. Al deze professoren zijn lid van de Academie geweest en zowel van Rombauts, Roose, Porteman als Van Vaeck is het proefschrift bij de Kantl gepubliceerd.

Dat we Marc van Vaeck vandaag mogen verwelkomen als werkend lid van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, is echter niet te verklaren door zijn Mechelse connecties. Er zijn hier veel betere redenen voor en ik som er graag enkele op.

Om te beginnen verbindt Marc van Vaeck, net zoals de lijst waarmee ik begon, verleden en heden. Hij is een internationaal gerenommeerd en gerespecteerd expert in vroegmoderne letterkunde, meer bepaald in de literatuur van de late rederijkers (laat kan dus vroeg zijn) en in het genre van de emblematiek. Ik hoop dat ik de zaken niet al te eenvoudig voorstel als ik zeg dat een embleem een zinnebeeldige combinatie is van woord en beeld. Het gaat hier dus om een vroege vorm van wat nu modieus intermedialiteit genoemd wordt. Marc van Vaeck bestudeert die emblemata interdisciplinair. Hij werkt samen met historici, kunsthistorici en neolatinisten. Daardoor kan hij de literatuurstudie verbinden met, onder meer, de schilderkunst en de boekdrukkunst. Zijn onderzoek is dus niet alleen intermediaal, maar ook interdisciplinair. Hedendaagser dan dat is niet denkbaar.

Op zich is de combinatie van oud en nieuw uiteraard geen kwaliteitsgarantie, maar in dit geval zijn die garanties talrijk. Onder de titel ‘Interdisciplinair’ wijdde het *Tijdschrift voor Nederlandse Taal en Letterkunde* in 1996 een lange bespreking aan de eerste boekpublicatie van Marc van Vaeck als auteur. De publicatie dateerde al van 1994 en telde 905 pagina’s, verdeeld over drie volumes. Het ging om een becommentarieerde editie van *Adriaen van de Venes Tafereel van de Belacchende Werelt* (Den Haag, 1635). Jochen Becker, de recensent van *TNTL*, looft Van Vaecks interdisciplinaire benadering, die de visuele en literaire kunsten met elkaar in verband brengt. De recensent schrijft onder meer: ‘Voortgaand op het Leuvense onderzoek naar wat men misschien de “zusterkunsten” mag noemen en bouwend op de verworvenheden die de iconologie voor de beeldinterpretatie en de letterkunde van de vroegmoderne tijd voor populaire tekstsoorten heeft bewerkstelligd, maakt Van Vaeck het Tafereel niet alleen voor neerlandici of specialisten in de zeventiende eeuw maar voor een breder publiek toegankelijk.’

Het boek geeft een perfecte kijk op de wereld als lachwekkende kermis. Ge-

goede burgers met ronde buiken kijken met plezier naar de gekte van het wereldlijke schouwtoneel en de studie van Marc van Vaeck reikt ons het middel aan om die blik opnieuw te beleven. ‘Van Vaecks boek dient de lezer als betrouwbare bril om deze wereld scherper te zien,’ zo besluit Becker zijn bespreking. Eerder al had hij gezegd dat dit boek ‘terecht door de Gentse Academie bekroond en uitgegeven’ was. Het ging inderdaad om een uitgave van de KANTL en om de bewerking van het proefschrift waarmee Marc van Vaeck in 1990 met de grootste onderscheiding promoveerde in Leuven. Zijn promotor, verantwoordelijk voor het Leuvense onderzoek waarover Becker sprak, was Karel Porteman, zelf een internationale autoriteit op het gebied van de emblemliteratuur. Marc van Vaeck heeft die traditie gecontinueerd, onder meer als promotor van hoogstaand doctoraatsonderzoek.

De lach en het feest in zijn komische, soms groteske gedaanten zijn onderwerpen die Marc van Vaeck in zijn onderzoek heel ernstig neemt. Samen met de Leuvense historicus Johan Verberckmoes publiceerde hij in 1998 de studie *Trap op trap af: zeventiende-eeuwse presentaties van feest en vermaak in en rond het kasteel*. In het onvolprezen tijdschrift *Verslagen en Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* publiceerde Van Vaeck in 1993 een analyse van ‘J.J. Starters “Steeck-boecxken, ofte ’vermaak der jeugdelijker herten”’ als ‘een opmerkelijke variatie van de hartsemleratiek’. Ook in zijn colleges en in de begeleiding van scripties besteedt Marc vaak aandacht aan het komische en groteske in de vroegmoderne tijd. Zelfs in collegenotities ontdekt hij humor. Opnieuw met Johan Verberckmoes publiceerde hij in 2012 een artikel over “Humor in de collegedictaten”, opgenomen in een bundel *Ex Cathedra. Leuvense collegedictaten van de 16de tot de 18de eeuw*. Misschien kunnen we ook hier de brug van verleden naar heden bouwen en eens kijken hoe humoristisch hedendaagse collegedictaten nog zijn.

Maar laat ik niet de indruk wekken dat humor de drijfveer is van Marcs onderzoek en onderwijs. Het centrale aandachtspunt blijft de emblematiek in allerlei gedaanten en contexten. In het Engels redigeerde hij verschillende bundels over het onderwerp. Met John Manning publiceerde hij in 1999 *The Jesuits and the Emblem Tradition*. Met Manning en Karel Porteman in datzelfde jaar *The Emblem Tradition and the Low Countries*. In 2001 was hij een van de redacteurs van *Emblems from Alciato to the Tattoo*, een boek dat oud en nieuw eens te meer met elkaar verbond door een overzicht te geven van de emblemen vanaf de vroege zestiende eeuw tot het hedendaagse gebruik in visuele kunst, advertenties en tatoeages. Ook in de boek- en tekstgeschiedenis heeft Marc van Vaeck onderzoek verricht en gepubliceerd. Zo was hij een van de redacteurs van het in 2014 gepubliceerde *Illustrated Religious Texts in the North of Europe, 1500-1800*.

De Italiaanse humanist Giovanni Andrea Alciato, die ik daarnet vermeldde,

krijgt ook een plaats in wat waarschijnlijk het dikste boek is dat Marc van Vaeck ooit redigeerde, dit keer met de hulp van zijn Leuvense collega's Hugo Brems en Geert Claassens. Het is een boek als een steen en ik bedoel daar niet mee de steen op de maag, maar de steen waarmee en waarop je een huis kunt bouwen. De titel is dan ook niet toevallig *De steen van Alciato. Literatuur en visuele cultuur in de Nederlanden. The Stone of Alciato. Literature and Visual Culture in the Low Countries* (2003). De publicatie verscheen ter gelegenheid van Karel Portemans emeritaat en opnieuw werd de combinatie van woord en beeld diachroon onderzocht, van de zestiende tot de eenentwintigste eeuw. De steen van Alciato, zo legt Marc van Vaeck uit in de inleiding, is te vinden op een van de emblemen van Andrea Alciato (1531). Het beeld toont 'een geleerde [...], met toga en baret. De linkerarm wordt naar beneden getrokken door de zware steen die de man in de hand vasthoudt. De blik van de geleerde is gericht op de geheven rechterarm die door vleugels naar boven wordt getrokken.' Het motto is duidelijk: 'armoede verhindert de grootste talenten om zich te verheffen'. Ook de bijgevoegde ekfrasis licht het conflict toe tussen de hooggestemde strevingen van de geleerde en de al te banale noodzaak om in zijn of haar levensonderhoud te voorzien.

In zijn inleiding verbindt Marc van Vaeck de steen met 'de praktische, beleidskundige en vergadermatige beslommeringen van het academische bestaan'. Ik hoop dat het met die academische beslommeringen wel meevalt en in ieder geval kan de Gentse Academie voor de nodige lichtheid in dat bestaan zorgen, door tegelijkertijd ruimte te bieden voor verheven onderzoek én voor aangename collegiale gesprekken met een natje en een droogje. Ergens halfweg tussen steen en hemel staat het huis van de Academie. En dat wordt versierd door een embleem. Op de website van de KANTL vind je immers een foto van Stijn Streuvels uit 1898 'poserend op de fiets met zijn hond Pan' (<http://anet.ua.ac.be/record/opac/hobj/tg:lhph:21614/N>). Het bijschrift is een pertinente vraag: 'Bij Vlaamse klassiekers denk je toch niet alleen aan de muur van Geraardsbergen?'

Op het gebied van klassiekers, erfgoed en canon heeft Marc van Vaeck zijn sporen verdiend. Hij heeft talrijke tentoonstellingen georganiseerd, onder meer in Leuven en in Mechelen, zoals gezegd de geboorteplaats van heel wat grote geesten. Vorig jaar nog organiseerde hij samen met Johan Verberckmoes een expositie, die onder de titel 'Kunstig werkende zinnen, zinnig werkende kunsten' een overzicht bood van de Leuvense academische collecties. Wetenschappelijke werken die woord en beeld met elkaar verbinden, stonden hierin centraal. Algemener heeft Marc van Vaeck zich op vele manieren ingezet voor publiekswerking, onder meer door te zetelen in adviesgroepen rond erfgoedwerking.

Marc werkt dus niet in een ivoren toren. Maar evenmin veronachtzaamt hij de academische wereld. Van 2001 tot en met 2008 was hij hoofdredacteur van

Spiegel der Letteren, een van de twee A1-tijdschriften over Nederlandse literatuur. Voorts werkte of werkt hij als redacteur voor *De zeventiende eeuw* (redactielid 1991-2001), *Intersections. Yearbook for Early Modern Studies* (lid editorial board, 2001-2008) en *Imago Figurata. Studies and editions*, waarvan hij sinds 2016 ‘general editor’ is. Marc is verbonden aan tal van wetenschappelijke netwerken zoals *Society for Emblem Studies*, *Werkgroep De zeventiende eeuw*, en *Society for the History of Authorship, Reading and Publishing*. En tot ons grote genoegen komt daar nu ook de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde bij.

7.3.6 HULDEADRES DOOR MARC VAN VAECK AAN ZIJN VOORGANGER WERNER WATERSCHOOT, 18 OKTOBER 2017

Geachte aanwezigen,

Vrouwe Fortuna pakt in de Academie met haar reidans van begroetingen en uitwuiwingen soms verrassend uit. En dat lijkt mij vandaag ook het geval. Zo’n achttien jaar geleden begroette Karel Porteman Werner Waterschoot als lid van de Academie. Nu mag ik Werner huldigen voor zijn inzet als lid van de Academie en voor zijn blijvend belang voor het vak. Meteen heb ik de namen genoemd van twee mij zeer dierbare mentoren, twee richtbakens die mijn onderzoek hebben geïnspireerd, gestimuleerd, en de eigenheid ervan mee bepaald.

Ik weet dat huldigingen waarbij Werner Waterschoot zelf de gehuldigde is, niet behoren tot zijn meest favoriete feestgenre, ook al krijgt feestcultuur een belangrijke plaats in zijn onderzoek. Zo schrijft Waterschoot met veel plezier over een feestje bij Jan van der Noot, over diverse vormen van bimediale feestcultuur bij de rederijkers, over vorstelijke intochten – voor en tijdens de contrareformatie –, over de meer intieme galanterie in humanistische vriendenboeken of het amicale gelegenheidsgedicht in de renaissance. En uit De Rooveres macabere *Vander Mollen feeste* weet Waterschoot zó de ironie van de feestvreugde te lichten. Zelfs relazen over de Guldensporenslag groeiden in Werners gedreven colleges uit tot een zeer gesmaakte spektakel- en feestcultuur, met daarbij – volgens Mieke Musschoot – een duidelijke voorkeur voor ‘passages waar wat bloed uitgutst’.

Maar op feestelijke lofredes op zijn persoon knapt Werner dus af. Toch waren er gelegenheden te over om te wennen aan de bazuintonen van de gunstige faam bij de erkenning voor zijn werk. Volle en raak geformuleerde erkenning kon men horen in de begroeting van Karel Porteman bij Waterschoots installatie in 1999. En in 2002 werd naar aanleiding van Werners zestigste verjaardag op initiatief van Dirk Coigneau en van de Gentse vakgroep een bundel samengesteld met een selectie van publicaties onder de titel *Schouwende Fantasye. Opstellen van Werner Waterschoot*. De titel ‘Schouwende Fantasye’ – een fra-

se ontleend aan Van der Noot – werd door Dirk Coigneau voorgesteld en stond onder meer voor ‘Waterschoots kordate temperament dat in staat is tot een ijver en een inzet die alle naargeestigheden, uit lethargie ontstaan of daartoe leidende, in de kiem weten te smoren’. Dat Werners openingsartikel nu net de zelfmoord van ‘Reynaerts sinen vader’ thematiseerde, is hiermee niet in tegenspraak. In 2006 was er een ander initiatief. N.a.v. zijn pensionering werd hem vanuit zijn vakgroep en binnen de muren van de Academie een symposium aangeboden met lezingen van alweer vrienden, collega’s en vakgenoten, nu in de persoon van Karel Porteman (Werners vriend), Ruud Ryckaert (Werners leerling) en Bart Rademaker (Werners collega-rederijker). De begroeting gebeurde door Werners ‘sister-in-arms’ Mieke Musschoot.

Maar hoe is het zover kunnen komen? In 1963 studeerde Werner Waterschoot als germanist aan de Gentse universiteit af met een vernieuwende studie over de Gentse schilder-dichter Lucas d’Heere. Dat werk werd gevaloriseerd in twee publicaties in de reeks *Rederijkersstudiën* van het ‘Seminarie voor Nederlandse literatuurstudie van de Rijksuniversiteit te Gent’, en mondde in 1969 uit in de editie van D’Heeres *Hof en Boomgaard van Poesiën* in de reeks *Zwolve drukken en herdrukken*, een prestigieuze serie aangestuurd door de Leidse Maatschappij der Nederlandse Letterkunde. Deze uitgave geldt – met de woorden van Porteman – ‘nog steeds [als] een klassieker’.

In de jaren ’63-’67 was Waterschoot vier en een half jaar lang leerkracht Nederlands-Duits aan het Koninklijk Athenaeum te Ninove. In die periode voldeed hij ook aan zijn militaire dienstplicht. Maar wat Werner doet, doet hij goed, en dus behaalde hij ruim vijfentwintig jaar later (in 1992) de hoge militaire graad van reserve luitenant-kolonel, met als aanspreektitel ‘kolonel’. Voor een actief aandeel in de guldensporenslag was het dan al te laat, maar er kwamen nog wel de colleges over de historische roman.

In die vroege jaren beoogde Waterschoot echter een ander en meer academisch strijdtoneel. Er lagen – op instigatie van de Gentse hoogleraar Antonin van Elslander – plannen op tafel voor een proefschrift over Jan van der Noot en diens *Poetische wercken*. Mentale ruimte kreeg Werner Waterschoot tijdens zijn aanstelling van ’67 tot ’69 als wetenschappelijk bibliothecaris in de Gentse Academie, en vervolgens ook door zijn aanstelling aan de Gentse Universiteit in 1969. In die jaren ontwikkelde Waterschoot zich snel tot een vernieuwend tekstediteur die zich aansloot bij de onderzoeksimpulsen van de analytische bibliografie die dan met de boekwerken van McKerrow, Greg en Bowers ruim armslag kreeg. Niet voor niets zou Werner Waterschoot in 2009 in *Spiegel der Letteren* Bowers’ *Principles of analytical bibliography* als zijn ‘livre de chevet’ of nachtkastboek voorstellen. Deze belangstelling resulteerde in 1973 in Werners door de Academie bekroonde en uitgegeven dissertatie over *De “Poetische werken” van Jonker Jan van der Noot*. De relevantie van analytisch bibliografisch onderzoek en *network studies* en de impact ervan

op het literair- en cultuurhistorisch onderzoek werd hiermee ruim gedemonstreerd. Later bleek dit ook zo bij Portemans ontdekking in 1985 in Wrocław van een exemplaar van de *Verscheiden poetix wercken* (1572) met tot dan toe onbekend gebleven gedichten. Porteman en Waterschoot bestudeerden de bundel in Wrocław eind april 1986, daarbij bedreigd door de radioactieve *fall-out* vanuit Tsjernobyl – geen zigeunerzwam leek hiertegen te zijn opgewassen –, en ze publiceerden in 1990 samen – ze verkeerden nog steeds in blakende gezondheid – hun bevindingen: over hoe gewiekt Van der Noot als netwerker op de dool tewerk ging en hoe inventief hij in het Rijnland een ‘privé-dicht-industrietje’ (de term is ontleend aan Schenkeveld-Van der Dussen) op poten wist te zetten. Een soortgelijke aanpak met betrekking tot een netwerk bleek ook succesvol bij de publicatie in 2016 van Lucas d’Heeres *Tableau Poétique. Verzen van een Vlaamse migrant-kunstenaar voor de entourage van de Seymours op Wolf Hall*. Editeurs en vorsers van dienst waren nu de kunsthistorica Frederica van Dam en Werner Waterschoot en het boek werd hier in de Academie voorgesteld.

Werners onderzoekspraktijk vertoont een grote standvastigheid. De contouren ervan gaf Porteman reeds in 1999 aan en werden door Werners latere onderzoek alleen maar bevestigd. En ik citeer en parafraseer naar Karels rede: Waterschoot was in het vak een ‘kwaliteitslabel’, de onderzoeker het ‘toonbeeld van een gedegen no-nonsense vakman’, een vorser ook ‘die elke aanstellerigheid mist’. Qua methode is Werner ‘voorzichtig, doorzichtig’, ‘ambachtelijk en zakelijk’ en gericht op de materialiteit ‘of de stoffelijke levensvoorwaarden van de letteren’. Hij beschikt over een ‘fenomenale kennis van [...] netwerken’, een grote feitelijke kennis ook, maar het is ‘geen blinde encyclopedische weetlust’, wel een kennis van het relevante en één die steeds het uitgangspunt vormt voor ‘doelgerichte vragen van cultuur- en literairhistorisch belang’. Of met een boutade van Jo Reynaert: ‘Wat Werner niet weet is het weten niet waard’. De scope van onderwerpen die in Werners onderzoek aan bod komen, is breed maar tegelijk ook gefocust. De link zit hem vooral in het betere redersmilieu (D’Heere), de vroege renaissance (Van der Noot, Van Mander, Houwaert in het Zuiden, Heinsius in het Noorden) de humanistische en de contrareformatorische emblematiek (Sambucus, David), de boekgeschiedenis en de omgang met het materiële boek. Niet voor niets zou Werner Waterschoot in 2007 de zestiende Bert van Selm-lezing voor zijn rekening nemen onder de titel *Naar eigen smaak. Individualisering van het gedrukte boek in de zestiende en zeventiende eeuw*.

Onderbelicht bij dit alles blijft Waterschoots dienstbaarheid en zijn grote bereidheid om met anderen samen te werken. Van dat eerste getuigen onder meer zijn talloze, zakelijk geformuleerde, maar tegelijk ook adequate boekreviews of de vele bibliografische overzichten (ik denk dan aan zijn inzet voor de *Kroniek van het gedrukte boek*) of de wijze waarop Werner diverse *Cahiers* van

het *Studiecentrum 18de-eeuwse Zuidnederlandse letterkunde* realiseerde of hielp realiseren en op deze wijze bijdroeg aan een reeks die Tom Verschaffel in 2017 kwalificeerde als ‘het meest uitgebreide en belangrijkste corpus aan studies van de Zuid-Nederlandse letterkunde’ (p.15).

Een bijzonder grote dienstbaarheid verleende Werner Waterschoot ook aan de Academie en zo had Karel Porteman het in 1999 ook voorspeld. ‘Met het vermogen en de deugden van Werner Waterschoot [– zo luidde het toen –] heeft de Academie zich [...] aanzienlijk verrijkt. [...] Vandaag kan zij daarvan ten volle profiteren’. Werner is voor de academie inderdaad een gulle gever geweest. Reeds kort na zijn installatie trad Werner toe tot het bestuur, werd ondervoorzitter, vervolgens voorzitter (2004), vanaf 2006 waarnemend en vervolgens vast secretaris (2007 tot 2011). Bij het eind van dit vaste secretariatschap maakte hij er een vaste gewoonte van een jaarlijkse ‘staat van de Academie’ te presenteren. Het vormde een helder overzicht van de werking van het afgelopen academiejaar. Tezamen kunnen deze documenten ook nu nog als leidraad en inspiratiedocument voor het handelen van de Academie dienen. Jarenlang heeft Werner zich trouw ingezet in de diverse commissies binnen de academie: bestuurscommissie, bibliotheekcommissie, commissie voor Teksteditie, voor moderne Literatuur, of voor Cultuurgeschiedenis. Hij maakte deel uit van de kernredactie van de *Verslagen en Mededelingen van de Academie*, en veel van zijn tijd besteedde hij vanuit de Academie aan de verdere uitbouw van het *Nationaal Biografisch Woordenboek* (vanaf deel 16 als commissielid, vanaf de delen 18 en 19 ook als voorzitter).

Binnen dit overzicht werd Werner Waterschoot nog niet voorgesteld in zijn hoedanigheid van boekverzamelaar-academicus. Het is een dimensie die in de literatuur nog maar met mondjesmaat werd voorgesteld. Wel was er al in 1996 een fraai vormgegeven oblong-uitgave verschenen over *Boekenmensen*, en dus ook over Werner Waterschoot en zijn bibliofile bibliotheek. En er was ook een ‘verkenning’ langs Werners boekenrekken verschenen in het speciaalnummer van het tijdschrift Vlaanderen uit 2001 gewijd aan bibliofile en het bibliofile boek in Vlaanderen. Net zoals Werner Bowers een ‘veeleisend systematicus’ noemde, bleek dit ook te gelden voor de verzamelaar Waterschoot. Met zijn bibliotheek, zijn *Casa della Vita*, etaleert Werner zijn leven: er is de algemene bibliotheek, de vakbibliotheek, er zijn de oude drukken, de moderne bibliofile en de boekbanden. Een homogeen maar daarom niet volledig geheel, een dynamische *Gedenkstätte*. Of met de typerende woorden van Werner: ‘Het zou mij spijten dat ik ooit mijn bibliotheek als “af” zou moeten beschouwen’. Werner is een atypische en bovenal een zeer authentieke verzamelaar van boeken, wat in dit geval nog iets anders inhoudt dan een pronkzuchtige boekenverzamelaar; geen bibliomaan, maar wel (en zo wordt Werner omschreven door Buijnsters in zijn *Geschiedenis van antiquariaat en bibliofile in België*), ‘de meest gedreven collectioneur van Vlaanderen en een

exceptioneel bibliofiel' met een uitzonderlijk profiel: 'hij verzamelt oude Nederlandstalige boeken maar ook contemporaine boekkunst'. Werner is niet het type verzamelaar die vaak zijn bibliotheek toont (ook al schernt hij zijn collectie niet af als er een terechte nood is voor een bruikleen), en aan contacten met andere verzamelaars heeft hij geen behoefte. Hij spreekt met zijn boeken en de boeken met hem. Hoeft het bij dit alles te verwonderen dat Werner vele publicaties heeft gewijd aan de geschiedenis van het betere boek?

Elke lofzang kent zijn einde. Alleen nog deze anekdote. In 1988 bezorgde ik als jeugdig onderzoeker Werner een overdruk van mijn eerste artikel over Adriaen van de Venne. Ik ontving een charmante, handgeschreven brief terug. Geen vluggertje. De tekst nam de vorm aan van een recensie, de toon klonk bemoedigend en ik rechte mijn rug. In mijn bijdrage had ik terloops ook een citaat van Johannes Despauterius opgenomen en de man argeloos 'a rather obscure grammarian' genoemd. Dit was buiten het *Nationaal biografisch woordenboek* gerekend. Werner wees me er fijntjes op dat deze grammaticus wel minder 'obscure' was dan ik dacht. En dat heb ik dan dus verder opgezocht. Het ging om Jan De Spauter, geboren te Ninove omstreeks 1480, in 1501 te Leuven gepromoveerd tot *Magister Artium*. Van zijn grammatica verschenen niet minder dan 400 edities. Werners briefnotitie is in Leuven ongewild nog lang blijven nazinderen. Op 23 maart 2003 werd op aandringen van Leuvense onderzoekers en na tussenkomst van rector Oosterlinck een standbeeld voor Despauterius opgericht in Ninove, tegenover de openbare bibliotheek, in vogelvucht nog geen honderd meter van het Koninklijk Athenaeum. Want als Werner spreekt, wordt er geluisterd.

7.3.7 BEGROETING VAN ANNELIES VERBEKE ALS WERKEND LID, DOOR ANNE MARIE MUSSCHOOT, 18 OKTOBER 2017

Met Annelies Verbeke begroeten wij in onze Academie een nog vrij jonge, maar zeer veelzijdige schrijfster, die in korte tijd een indrukwekkende carrière heeft opgebouwd met proza, scenario's voor toneel en film, en met podiumoptredens in binnen- en buitenland. Te veel om hier allemaal op te sommen. De details zijn te vinden in de biografie op haar eigen website. Haar werk is nu reeds in meer dan twintig talen vertaald.

Wellicht het meest aansprekende getuigenis over het belang en de indringende betekenis van haar werk vinden wij in een uitspraak van de Nederlandse criticus Arjen Fortuin, toen hij naar aanleiding van zijn afscheid als criticus in een interview in *De Groene Amsterdammer* van 23 maart 2017 de balans opmaakte van de ontwikkelingen in de 'vaderlandse letteren', die hij vijftien jaar lang had gevolgd met zijn kritieken. De interviewers Marja Pruis en Joost de Vries stelden hem de vraag *Waarom stopt u er nu mee? Het verbaasde ons nogal*. Zijn antwoord luidde:

'Twee jaar geleden dacht ik al aan stoppen. Na vijftien jaar in de kritiek ken

je het werk van de meeste Nederlandse schrijvers wel zo'n beetje, en weet je bij elk boek zo ongeveer wat je kunt verwachten. Maar toen verscheen *Dertig dagen* van Annelies Verbeke, een schitterend boek over een Senegalese klusjesman in West-Vlaanderen, en besloot ik toch door te gaan.'

En nog even verder, naar aanleiding van de opmerking '*U schreef ooit: de Belgen zijn beter*', zei Arjen Fortuin dit:

'Ik weet niet of ik dat vandaag zo weer zou durven op te schrijven. Maar toen ik het schreef, een jaar of tien geleden, had ik wel gelijk [...]. Er kwam toen een nieuwe generatie Vlaamse auteurs de Nederlandstalige boekenwereld in, die veel gedurfter schreef, meer experimenteel. Saskia De Coster, Yves Petry, Stefan Brijs, Annelies Verbeke, Peter Terrin. Dat zijn schrijvers wier oeuvres zijn gegroeid, waardoor het moeilijker is ze nog als groep te benoemen.' Annelies Verbeke vertegenwoordigt dus een nieuwe, veelbelovende generatie, die inmiddels alle hooggestemde verwachtingen heeft ingelost.

Zij debuteerde in 2003, op zevenentwintigjarige leeftijd, met *Slaap!*, dat in tweeëntwintig landen verscheen en haar op slag bekendheid bracht, niet alleen in de Nederlanden maar ook in het buitenland. De roman beschrijft de ellendige maar tegelijkertijd op een vreemde manier ook komische avonturen van een jonge vrouw die aan slapeloosheid lijdt en munt vooral uit door zijn opmerkelijke verbeeldingskracht en meeslepende, beweeglijke en trefzekere stijl. Deze kwaliteiten zullen ook verder op de voorgrond komen in het vervolg van haar werk, dat te situeren valt in de traditie van de bizarre, surrealistische, donkere humor. Nog recent las ik in een column (in *De Standaard* van 14 april 2017) dat zij zich 'al enige tijd en in toenemende mate' enkel nog thuis voelt bij absurdisten. 'Wellicht door het inzicht dat het altijd om absurdisme over het absurdisme gaat; een absurdistische weergave van de absurde werkelijkheid, het absurde bestaan.' De bedenking is hier mede ingegeven door de lectuur van verhalen van Boris Vian, wiens beschrijving van de menselijke dwaasheid 'eveneens [gaat] over liefde, oorlog, verlangen, hoop en teleurstelling'. Maar ze roept, dichters bij huis, ook herinneringen op aan de vroege verhalen van Stefan Hertmans (*De grenzen van woestijnen*) en sluit aan bij de traditie van de prozagrotesken waaraan onze literatuur zo rijk is en die werd ingezet door Paul van Ostaijen. Ik weet dat auteurs niet graag hebben dat men over invloeden spreekt, maar zij hebben wel literaire voorouders. De voorouders van Annelies Verbeke zijn ook, en vooral, Angelsaksisch, en niet de geringste. Zij schrijft in de traditie van de grootmeesters van het korte verhaal, Raymond Carver, Alice Munroe: spaarzaam, uitgebeend en onderkoeld, maar ook ongevoel en bevreemdend proza, waarin evenveel wordt verzwegen als gezegd. Ook Annelies Verbeke manifesteert zich als verdedigster van het korte verhaal, dat ze zelf meesterlijk beoefent in de bundel *Veronderstellingen*. Hierin zijn vijftien verhalen samengebracht die op een ingenieuze wijze door thema's en personages met elkaar verbonden zijn. De novellen bevatten vaak absurde

scènes rond personages die het contact met de realiteit hebben verloren. In hun gedachten wordt een heel scala aan emoties oproepen en wordt vooral het ‘anders zijn’ en de diepe gelaagdheid van de dingen centraal gesteld. De titel verwijst naar de misleidende hypothesen die de (veelal eenzame) mensen doen dolen in het leven en steeds weer op het verkeerde been zetten. De lezer wordt door deze telkens weer verrassende visie geconfronteerd met een spottende, ‘harde’ spiegel van de werkelijkheid. Het is een boek vol cynische en schrijnende humor, die tot nadenken stemt.

In 2015 verscheen dan de indrukwekkende roman *Dertig dagen*, die Arjen Fortuin als criticus nog een paar jaar bij de les hield en een even succesrijke carrière tegemoet ging als de debuutroman. Een boek over actuele problemen, dat een lichtvoetige, luchtige vertelwijze verbindt met grote diepzinnigheid. Het werd inmiddels al verschillende keren herdrukt, met deze aanbeveling van David van Reybrouck: ‘Dit boek is een dialoog met onze grillige, taaie tijd. Lees het traag. Leg het weg. Lees het weer’. Het is een verhaal vol nuances dat de lezer naar de keel grijpt en dat werd bekroond met de F. Bordewijkprijs 2015, de Opzij Literatuurprijs 2016 en de NRC Handelsblad Lezersprijs. De Engelse vertaling werd waarderend ontvangen in de Ierse pers; een Franse vertaling is aangekondigd voor 2018.

En dan is er nog de recente verhalenbundel *Halleluja*, die eveneens een sterke samenhang vertoont. In het literair salon dat ze hier presenteerde op 15 maart noemde ze als overkoepelend thema ‘begin en einde’, wat ze meteen verduidelijkte met het eerste, hilarische verhaal ‘Huylbaby’. Het is verteld vanuit het ik-perspectief van een baby die huilt om de bedreigende visioenen die opduiken over zijn toekomst. Bizarre, verontrustende situaties, met sombere voorbeelden van verdriet, eenzaamheid en ondergang overheersen ook in de andere verhalen. Het verhaal ‘Wilde dieren’, dat ook in de bundel *Vier variaties voor cello* is opgenomen, volgt een muzikaal echtpaar dat zijn mislukte relatie probeert te herstellen door terug te keren naar het leven in de prehistorie en de dood vindt tijdens een safari. Begin en einde, heden en verleden, winnen en verliezen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het verzet, de poging om te ontsnappen, de ‘lastige oproep van de schone lei’ resulteren in verontrustende situaties en leiden onvermijdelijk tot verlies. *Halleluja* was dit jaar genomineerd voor de ECI Literatuurprijs.

Annelies Verbeke roept, in een beklemmende stijl, een complexe wereld op vol onderhuidse bewegingen en gevoelens. Ze blijft verrassen en fantasieën oproepen die sombere gedachten op een wrange manier verbinden met humor en ironie. Een schaterlach om de absurditeit van deze wereld. Annelies, je verbindt traditie met vernieuwing, en wij laten ons graag door jou verrassen. Je bent van harte welkom in deze Academie.

7.3.8 HULDEADRES DOOR ANNELIES VERBEKE AAN HAAR VOORGANGER WALTER
VAN DEN BROECK, 18 OKTOBER 2017

Waarde collega's,
Dames en heren,
Liefste Walter,

Allereerst wil ik de leden van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde bedanken voor mijn verkiezing. Het is enigszins jammer dat ik Walter van den Broeck daarbij moet vervangen, want ik had er wel naar uitgekeken hier wat tijd met hem te delen.

Bij het brengen van een huldeadres is het wellicht niet wenselijk een collega te beoordelen in het licht van je persoonlijke relatie met de mens achter het werk, mee te delen in welke mate je die collega een toffe peer vindt. In een literaire context mag zoiets er niet toe doen en ook ik wil als auteur met mijn werk in het voetlicht treden in plaats van als persoon, hoe moeilijk dat vandaag de dag soms ook is.

Toch wil ik graag beginnen met Walter van den Broeck te bedanken voor zijn houding tegenover mij, die ik mocht ondervinden tijdens de schaarse gesprekken die wij over de jaren voerden, telkens in de Warande in Turnhout. Het zal hem zelf waarschijnlijk verbazen dit te horen, maar ik heb het enorm geapprecieerd dat er tijdens die gesprekken geen veronderstelde intellectuele afstand speelde bij mijn gesprekspartner, dat er een sfeer heerste van gelijkwaardigheid. Een unicum is zoiets niet, maar voor een jonge – intussen relatief jonge – vrouw in de letteren is het evenmin vanzelfsprekend. En een dergelijke, voor velen onzichtbare verdienste mag hier mijns inziens ook worden onthuld en gehuldigd.

Ons meest recente gesprek dateert van eind vorig jaar. Mijn *Halleluja* lag bij de drukker en Walter van den Broecks *De babyboomboogie* was ook bijna klaar om te verschijnen. Ik vertelde hem dat de vergankelijkheid der dingen me sterk had beziggehouden tijdens het schrijven van mijn verhalenbundel en dat ik zelfs het schrijven zelf in vraag was gaan stellen. Hoe was het voor de dan vijfenzeventigjarige auteur om de veertigjarige auteur te horen verzuchten dat we uiteindelijk allemaal terminaal zijn? Hij knikte ingetogen.

In 2015 had Walter van den Broeck met *De vreemdelinge* de melancholie die bij een korter wordend leven hoort volop toegelaten, en aangekondigd dat het zijn laatste boek zou worden. In een interview door Michiel Leen voor Knack van maart jongstleden vertelde hij nog over een week waarin drie vrienden van hem stierven en stelde hij vast dat het leven nu eenmaal slecht afloopt. Het kan ons enkel verheugen dat hij niet consequent is omgegaan met zijn voornemen te stoppen met schrijven. *De babyboomboogie* is vrolijker van toon en getuigt van een dankbaarheid voor de periode in de geschiedenis die hij heeft mogen beleven. Dat is een overwinning voor het schrijven als een manier om de tijd

een loer te draaien, en een voor de auteur die zichzelf, wars van leeftijd, door het schrijven telkens weer vernieuwt.

(Als Walter me laat weten dat hij hier vandaag niet kan zijn omdat hij niet gemist kan worden bij de voorbereiding van zijn ‘laatste’ toneelstuk, dan hoeven we die finaliteit dus niet al te ernstig te nemen.)

In eerder genoemd Knack-interview roemt hij de periode van 1965 tot 1975 als de beste om in te leven. Als hij daarin gelijk heeft moet ik dus concluderen dat ik geboren ben in het jaar (1976) dat het van kwaad naar erger begon te gaan. Ik acht mijn verschijnen op deze planeet daar alvast niet verantwoordelijk voor.

Walter van den Broeck had in mijn geboortjaar – als ik goed kan tellen – al acht prozawerken en zes toneelstukken op zijn naam staan. Rond mijn zesde verjaardag won hij de Staatsprijs voor Toneel en het jaar waarin ik mijn middelbare school beëindigde de Staatsprijs voor Proza. Ik kan niet weten of hij gelijk heeft over die gouden jaren. Zeker is het zo dat ik me bij het lezen van zijn *Brief aan Boudewijn*, de roman die in 1982 met de Henriette Roland Holst-prijs werd bekroond en die de basis vormde voor zijn latere Boudewijn-romans, getroffen wist door de verbondenheid die spreekt uit het beschreven leven in de Olense cité en de mate waarin de auteur zich er geworteld weet. Dergelijk arm maar levendig Vlaanderen heb ik nooit gekend, noch de intense verwevenheid ermee die hij aan de dag legt.

Toch is het autobiografische werk van Walter van den Broeck niet enkel een nostalgische liefdesbetuiging aan een verdwenen tijd, aan de streek, het dorp en het gezin waaruit hij is voortgekomen. We lezen ook over het verlangen aan de sociale omstandigheden van die kleine gemeenschap te ontsnappen, een verlangen dat niet enkel in hemzelf huist, maar ook in vele personages, zoals het meisje Germaine in de hoofdrol van zijn overtuigend verfilmde toneelstuk *Groenten uit Balen*. In zijn essay *Op gelijke voet: brief aan cultureel Vlaanderen* uit 2003 noemt hij zichzelf een buitenstaander, zijn Vlaams-Duits-Spaans-Mexicaans-Filipijnse afkomst, zijn socialistische en vrijzinnige achtergrond, atypisch voor de Kempen waarmee hij wordt geassocieerd.

In zijn werk huist inderdaad de spanning der tegenstellingen, waar mijns inziens al menig schrijverschap uit is ontsproten.

Wanneer de ene auteur de andere onder de loep neemt, dan speurt die al gauw naar verwantschappen en verschillen met zichzelf. In het jaarboek van de KANTL waarin het huldeadres van Walter van den Broeck aan Willy Spillebeen is opgenomen, is dat niet anders. En ook ik turfde bij het voorbereiden van deze tekst als vanzelf onze overeenkomsten. Ze zijn er. Wat onze achtergrond betreft: ik ben geen arbeiderskind, maar een arbeiderskleinkind, langs beide zijden. Ook het gezin waarin ik opgroeide was vrijzinnig en socialistisch in een dorp waar dat niet de norm was.

Zijn oeuvre bestaat net als het mijne hoofdzakelijk uit proza en theater, en binnen dat proza heeft hij tot mijn vreugde ook geregeld gekozen voor verhalenbundels, een in onze contreien vaak onterecht veronachtzaamd genre, dat kreunt onder de commerciële vereisten van de markt. Voor zijn verhalenbundels kiest Walter van den Broeck, net als ik en vele andere auteurs, telkens voor een overkoepelend thema. In zijn bundel *Aangewaaid* uit 1986 buigt hij zich over schijn en wezen en roept hij een van mijn favoriete vragen op: ‘Wat is echt?’ In zijn meest recente bundel, *Een vrouw voor elk seizoen* uit 2011 schrijft hij in de inleiding over zijn verhouding tot de drie vrouwen in zijn leven: de moeder, de echtgenote en de verzonnen, ideale, literaire vrouw. Los van deze thema’s zijn korte verhalen ook bij hem de uitgelezen plaats voor het onverwachte en bieden ze de kans om één thema vanuit onderling heel verschillende perspectieven te bekijken.

Daar houdt Walter van den Broeck veel van: wisselende vertelperspectieven, evenwaardige rollen. Niet het minst in zijn roman *Terug naar Walden* uit 2009, het eerste literaire werk in ons taalgebied dat de financiële crisis van 2008 als thema had. Het boek werd voor de Libris Literatuur prijs genomineerd. Het verraste me – al had ik het met die titel wel kunnen vermoeden – ook Frederik van Eeden hier te zien opduiken. Nog een overeenkomst dus: hoewel Van Eeden zich vooralsnog niet heeft aangediend om in mijn werk te figureren, heb ik aan de Gentse Universiteit wel mijn thesis over een van zijn werken geschreven. En de zoektocht van de vele personages in *Terug naar Walden* naar een nieuw begin, is ook mijn personages niet vreemd.

Al keert het hoofdpersonage Ruler Marsch in dit boek uiteindelijk terug naar de Kempen, *Terug naar Walden* is heel ander werk dan, onder andere, de Boudewijn-romans. In een interview door Toon Horsten in *De Standaard*, naar aanleiding van het boek, vermeldt Walter van den Broeck zelf dat zijn onderwerpskeuze met de jaren ‘associatiever, intuïtief zelfs’ is geworden. Hij ziet zichzelf als een bevrijd auteur in de zin dat hij in zijn autobiografische werk eerder door zijn onderwerpen werd gekozen, terwijl hij later zelf zijn onderwerpen ging kiezen, en dat in de wereld van hier en nu.

Een laatste opgespoorde overeenkomst tussen Walter van den Broeck en mezelf is dat wij beiden ontzettend grappig kunnen zijn. Echt, met ons kun je lachen. Dat kan in kleine beschrijvingen van menselijk gedrag liggen, zoals bij zijn zin: ‘Het liefst ziet hij Gerarda kaas snijden, omdat ze na elk plakje een diepe zucht van verlichting slaakt, als is ze blij dat ook ditmaal de kaas niet heeft geschreeuwd.’

Tot slot wil ik Walter van den Broeck aanraden, wanneer de eindigheid van het bestaan weer eens in zijn nek komt hijgen, zich te herinneren dat ook een begin niet makkelijk is. Om dat te illustreren, citeer ik graag de heerlijke beschrijving van Walters eerste schooldag in *Brief aan Boudewijn*: ‘Hij kan zichzelf, na al die jaren, nog zien lopen in zijn kortjasje van konijnepels. Het door-

dringende gehuil van het legertje vijandig ogende kleuters dat hem omringde, maakte hem ook aan het huilen, en toen hij plots vergeefs naar de rok van zijn moeder tastte, barstte hij pas goed los. In die gang zag hij in een hoekje een ander jongetje met een jasje van konijnepels. Daar is hij dan maar naartoe gelopen, en, elkaar omarmend, als waren zij een siamese tweeling, hebben zij nog geruime tijd tegen elkaar op staan huilen.’

Laten wij, Walter, op het raakvlak van generaties, samen onze bladzijden koesteren, geschriften die de tijd zowel weergeven als overstijgen. Laat ons kleuters in konijnepels voor elkaar zijn en, eens uitgehuild, met alle kracht, zin en drang die ons rest, weer iets nieuws scheppen, iets toevoegen. Bewaren. Beginnen.

7.4 TOESPRAKEN BIJ DE UITREIKING VAN DE LITERAIRE PRIJS VAN DE KANTL VOOR PODIUMTEKSTEN AAN STIJN DEVILLÉ – 24 OKTOBER 2017

7.4.1 ‘THEATER VAN DE INGEHOUDEN ADEM’. WOUTER HILLAERT OVER HET THEATER VAN STIJN DEVILLÉ.

Toen ik gisteren met mijn vinger door mijn theaterbibliotheek ging, kwam ik Stijn Devillé tegen tussen Peter de Graef en de betreurde Wim de Wulf. Mijn leven is dan wel een rommeltje, mijn bib is alfabetisch. Zei mijn Heleen meeten: ‘Ge gaat het toch weer niet vooral over uzelf hebben, hé? Beperk je maar tot Devillé.’

Wel, naar de letter, daar tussen De Graef en De Wulf, staat hij in goed gezelschap: die van straffe eigentijdse theatermakers... die bijna enkel onderscheidingen krijgen als schrijver. Daar zit iets tragisch aan, zal ook Stijn bevestigen. Als maker maak je dat onderscheid namelijk niet. Je bent auteur én maker. Je maken is je schrijven, je schrijven is je maken.

Het is zoals Jan Lauwers ooit zei: je hebt regisseurs en je hebt makers. Regisseurs zijn in Lauwers’ ogen de handwerklieden, de dienstmaagden van de echt grote auteurs. Makers daarentegen zijn hun eigen meester, de ware kunstenaars. Hun maken is hun schrijven, hun schrijven is hun maken. Als theatermaker prijzen krijgen voor alleen je teksten is als trouwen zonder wederhelft. Dus laat het ons bij deze prijswinnaar ook even over zijn hele theater hebben, die totaalkunst van spel, decor, kostuum, licht en in het geval van Stijn Devillé: vooral muziek. Die lees je niet in een theatertekst, of hoogstens tussen de regels. Teksten zijn de noodzakelijke rest van wat op scène allang is vervlogen. Gloeiende asse. Alfabetiek in een bib, verticaal geklasseerd, voorgoed van de andere helft van de tweeling afgesplitst.

Wat van het theater van Stijn Devillé vooral mist op de boekenplank, vind ik bovenal de adem van het publiek. Bij *Hebzucht*, *Angst* en *Hoop* was het die

kracht van samen ingehouden lucht die dit theater zo deed aanzuigen. Een opperste concentratie herinner ik me, van volle zalen, elke avond weer. Wat hield zich daar zo in?

Het was vooral de spanning, geloof ik. Het theater van Het Nieuwstedelijk heeft iets van thrillers. Eerst worden de pionnen uitgezet: niet met de ironie of de lichte karikatuur die het Vlaams theater zo eigen is, maar met alle mogelijk naturel die je kan investeren in goed geconstrueerde dialogen. Het is het naturel van Deense misdaadseries, van Amerikaanse politieke films. Het naturel van een steeds verder opgedreven spanning tussen de private en de publieke persona's van de figuren die zich voor je ogen onthullen, steeds verder in het nauw gedreven door de plot.

Alleen al in het klevende web van hun onderlinge verhoudingen ligt een tragische ontknoping besloten. Die belofte, van een tikkende bom die ergens ooit moet ontploffen in het gezicht van de zaal: die belofte is wat de adem doet inhouden. En die adem soms ook ineens als een fluitketel weer kan doen ontsnappen, wanneer pakweg Michaël Pas plots als een opgedreven knipmes het traag opbouwende ritme in flarden komt rijten.

De lach is in dit theater geen streverige strategie, maar een bijna toevallige collectieve bevrijding van de strakke spanningsboog. Die wisselwerking tussen langzaam aan- en aan- en aanschroeven en dan plots alles loslaten is de ware kunst van de thriller.

Het begon bij Devillé allemaal met *Hitler is dood* (2009): zijn sleutelwerk tussen zijn meer existentiële monologen van daarvoor, zoals *La Dissection d'un homme armé* (dat helemaal geen monoloog was, maar wel nog veel meer een beschouwende vertelling), en zijn politieke familiethrillers van vandaag, die echt werken op woord en wederwoord, op gezamenlijke argumentatie, en die het aanschijn krijgen van *well-made plays*, dat genre dat in Vlaanderen nog nauwelijks bedreven en geschreven wordt. Met de toenemende budgettaire mogelijkheden kwam bij Devillé een bredere galerij van personages, en met die bredere galerij van personages volgde ook de psychologische thriller.

Het zorgt ervoor dat zijn best lange theaterstukken altijd maar de helft zo lang lijken te duren als ze duren. Je beleefde tijd blijkt steeds zoveel sneller gegaan dan je uurwerk. Niet door visuele tussendoortjes. Niet door vormelijke hocus-pocus. Het theater van Devillé is naakt als elke essentie. Het drijft puur op de spankracht van woord, inhoud, dialoog en samenspel. Er lijkt op scène niet veel te zien om in te gaan zitten – een tekst van Devillé breng je staand – maar je zit er in de zaal toch helemaal in.

Daar zal de live muziek ook wel voor iets tussen zitten. Zij is het die van dit theater theater maakt, in plaats van een tv-serie op toneel. De muziek van Gerit Valckenaers, Rudy Trouvé, Gunter Nagels, Geert Waegeman, Bert Hornikx en Trijn Janssens bouwde soms wel mee de sfeer op, als een dienstbare soundtrack, maar kleurde even vaak tegen. Ze is autonoom, ook visueel op scène,

en legt de lat van het emotionele begrip net hóger in plaats van lager. Is de spanning de boog van de voorstelling, dan is de muziek de dansende strijkstok die erover gaat. Er spreekt vaak ongemeen veel plezier uit: ze maakt van de strakke politiek op scène een soms bijna frivol spel.

Maar de ware *thrill* van het publiek bij het theater van Devillé is simpelweg *dat het kan*. Dat het in Vlaanderen weer kan dat theater openlijk gaat over waar het ook in de kranten over gaat – maar dan beter, veel menselijker, veel overzichtelijker en tegelijk veel complexer. De bankencrisis, de ecologische dreiging, het politieke steekspel, het cynisme van Europa: je krijgt het hier weer te zien als iets wat wel degelijk nog in de handen ligt van mensen. Van ons, dus. Meermaals kreeg de trilogie van collega-theatermensen de kritiek dat ze gewoon maar wat slimme boeken in een pientere plot gooide. Dat je eigenlijk niets nieuws te weten kwam. Ik denk dat de eigenlijke arrogantie onder die kritiek nog dieper lag: de overtuiging dat theater het niet zo bloot maatschappelijk mag maken, niet zo herkenbaar documentair. Dat écht theater boven de mediatieke werkelijkheid staat, en meer dubbelzinnigheid behoeft, als een voorhang voor waar het op café over gaat.

Dat is het diepe trauma van het vormingstheater van de jaren zeventig waar de generatie die erna kwam, maar niet overheen lijkt te geraken. Kunst die expliciet politiek is, die de krant openvouwt als de kroniek van ons allemaal, lijkt in Vlaanderen nog altijd zo verdacht dat men de nuances dan ook maar overslaat. Nuances zoals daar zijn: dat *Hebzucht*, *Angst* en *Hoop* juist geen cafépraat zijn, maar oprechte pogingen om tegengestelde ideologieën tegen elkaar af te zetten – waar gebeurt dat nog met zoveel diepgang? Nuances zoals daar zijn: dat *Hebzucht*, *Angst* en *Hoop* juist geen bekende waarheden op een hoopje gooiden, maar dat vooral *Hoop* een diep taboe doorbrak in het theater: mensen helpen geloven dat er wel nog een toekomst is, in plaats van een zwart gat. Het taboe ook dat we er samen wel iets aan kunnen verhelpen.

Nuances zoals daar zijn: dat het theater van Devillé, net als dat van De Graef en De Wulf, geen *toegift* is omdat het brede publiek er echt van houdt, maar juist de essentie van de droom die theater heet. Nuances zoals daar zijn: dat *Hebzucht*, *Angst* en *Hoop* juist geen amalgaam van boeken zijn, maar levende kernreactoren die rond de hogere actualiteit weer een publieke emotie proberen op te wekken, als gezamenlijk beleefd theater.

Dat is wat die ingehouden adem is bij het theater van Devillé: de gedeelde zielentocht van een verzamelde *gemeenschap* over de urgente kwesties die haar als gemeenschap proberen uiteen te spelen. Wat is macht over de toekomst? Gaat winst voor op waarde? Zijn politici het voorwerp van het volk of is het volk het voorwerp van politici?

Die ingehouden adem van een levende gemeenschap, dat is wat theater voorheeft op toneelteksten op de plank, en waarom ik tot in de lengte van mijn dagen zal blijven betreuren dat we deze trilogie geen onderscheiding hebben

kunnen geven als *theater*, met een selectie voor Het TheaterFestival. Ik zat in de jury en heb hard gestreden, maar het heeft niet mogen zijn. Laat deze KANTL-prijs een beetje een doekje op de wonde wezen.

Maakt het theater van Devillé van zijn maatschappij weer een diep beleefde tijd, zijn theaterteksten onthouden dat moment als een kroniek om niet te vergeten. Dit is niet het werk van een schrijver, niet het werk van een regisseur, maar het werk van een complete kunstenaar.

7.4.2 LAUDATIO UITGESPROKEN DOOR JURYVOORZITTER PATRICK LATEUR

Geachte voorzitter, waarde collega's, dames en heren,

Met het oog op de toekenning van de Vijfjaarlijkse Prijs voor Podiumteksten beoordeelt de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde toneelteksten an sich, los van regie en opvoering van de stukken. Zowel in boekvorm gepubliceerde teksten als manuscripten komen in aanmerking. In het voorbije lustrum was de jury onder mijn voorzitterschap samengesteld uit Anne Marie Musschoot, Georges de Schutter, Geert van Istendael en Erik Vla-minck, allen leden van deze Academie.

Bij de lectuur en de beoordeling werden de juryleden – en dat willen ze bij deze gelegenheid toch heel even benadrukken – vaak onaangenaam verrast door een taalgebruik dat getuigt van verregaande slordigheid. De Academie pleit bij auteurs en uitgevers voor meer zorgvuldigheid in deze. Onze oprisping geldt uiteraard niet alle auteurs, en zeker niet die schrijvers die zich in de voorbije vijf jaren lieten opmerken door uitstekend werk, dat door de jury werd genomineerd. In 2013 was dat Peter de Graef met *Everybody happy!?* en in 2014 Lot Vekemans met *Vals*. Het jaar daarop werd voor de Vijfjaarlijkse Prijs *Mansholt* van Tjeerd Bischoff genomineerd en in 2016 *Hoop* van Stijn Devillé en tegelijk het geheel van zijn trilogie met *Hebzucht* en *Angst*. Dit jaar ging de nominatie naar *Een coming of age voor bejaarden* van Rik van den Bos.

Voor de bekroning met de Vijfjaarlijkse KANTL-Prijs Podiumkunsten 2013-2017 heeft de jury de Algemene Vergadering van de Academie *Hoop* van Stijn Devillé voorgedragen en dus ook het drieluik waarvan *Hoop* het sluitstuk werd.

Met *Hoop* rondt Stijn Devillé een merkwaardige trilogie af, een politieke thriller die met *Hebzucht* en *Angst* terugkijkt op een woelig decennium. *Hebzucht* evoceerde opkomst en val van de financiële wereld, *Angst* wierp een blik op de bange mens in de straat en in politieke middens als gevolg van de crisis. *Hoop* probeert tegen elk doemdenken in alternatieven aan te reiken zonder te vervallen in ouderwets vormingstheater waarin het publiek dingen hoort die het reeds via de media vernam. Devillé zet personages neer die geloofwaardig zijn in hun scherpe dialogen en hun ironische analyse van de hun omringende

wereld. De kronkels van hun redeneringen, hun excuses en zelfbedrog, hun angsten zijn ook deze van de lezer/toeschouwer, die evenzeer geraakt wordt door de problemen die de auteur aan de orde stelt. Devillé doet dat op basis van degelijk onderzoekswerk, hij verwoordt alles helder en verhoogt de dramatische kracht door een goede balans tussen visie en verontwaardiging. Met *Hebzucht* en *Angst zet Hoop* aan tot denken. De jury bekroont met *Hoop* de hele trilogie, een huzarenstuk waarmee Stijn Devillé tegelijk ontmaskert en een weg aanwijst. Dit is relevant theater.

Met deze prijs, dames en heren, voegt Stijn Devillé zich bij de twee vorige laureaten. In 2007 werd *die Siel van die Mier* van David Van Reybrouck bekroond, in 2012 was Tom Lanoye laureaat met *Atropa*.

Mag ik Stijn Devillé verzoeken de oorkonde in ontvangst te nemen.

7.4.3 DANKWOORD VAN LAUREAAT STIJN DEVILLÉ

Ik ga het kort houden.

Ik wil eerst en vooral natuurlijk de Academie bedanken voor de eerbiedwaardige prijs, de jury voor de lovende woorden en de treffende keuze. Dankuwel. Het doet geweldig veel deugd.

Toneelschrijvers krijgen eigenlijk redelijk weinig aandacht. De voormalige Staatsprijs voor Toneelletterkunde is in 2009 een stille dood gestorven. En grappig genoeg werd de KANTL-prijs de twee vorige keren uitgereikt aan een essayist en een romancier. Enfin, u bent op de goeie weg, dank daarvoor, en ik kan u verzekeren: er zitten de komende jaren nog veel goeie, jonge toneelschrijvers in de pijplijn. Hou ogen en oren goed open.

Shakespeare is dead, get over it. Het is de geniale, en ietwat uitdagende titel van een toneelstuk van Paul Pourveur. Een mooi antwoord op de vraag, of dat wel nog moet: toneelstukken schrijven.

Ik kwam als jonge toneelschrijver eens terecht in een bittere discussie met toenmalig De Morgen-recensent Stephan Moens, die stelde dat het maar eens moest gedaan zijn met die wannabe's die toneelstukken bij mekaar penden, terwijl het beste al geschreven was. Shakespeare en Molière waren er al. Wat daar nog aan toe te voegen!

Stel je voor dat je zo'n opmerking aan een romancier zou maken: weer een boek? Ik heb al een boek!

In oude tijden stond de toneelschrijver op het hoogste literaire schavot. Dat hoor je nog in de taal. We spreken over de taal van de Bard, van Shakespeare als we het Engels een parmantige omschrijving willen geven. De taal van Molière voor het Frans. Vondel! Voor het Nederlands. Omdat toneelschrijvers natuurlijk de taal maaften. In een tijd dat haast niemand kon lezen, verspreidde de literatuur zich middels acteurs in het theater. Je kwam ernaartoe om verhalen te horen.

Toen een paar honderd jaar later de stoommachine de drukpersen liet rollen, nam de scholingsgraad toe en begonnen mensen de feuilletons van Alexandre Dumas in de krant te lezen. Toen was het gedaan met het hoge aanzien voor de toneelschrijver. De romancier won het pleit. *Shakespeare is dead*.

Tweehonderd jaar later gaan her en der stemmen op die zeggen dat de grootste literatoren van vandaag de scenaristen zijn van topseries als *House of Cards* en *Game of Thrones*. Net als in de feuilletons van Dumas, kunnen ze aflevering na aflevering de plot verder ontwikkelen en de personages verder uitdiepen. En weer zorgt de acteur voor de bemiddeling voor het werk zijn publiek bereikt. Misschien ziet het er dus vandaag niet zo slecht uit voor de toneelschrijver. Zeker als hij zich aan toneelstukken in afleveringen waagt.

Wat ik zo heerlijk vind aan het toneelschrijven, is dat het het beste van twee werelden combineert: je kan je een tijd opsluiten in je schrijfkamer, om je helemaal aan je research en je schrijfwerk te wijden. Ik hou van die solitaire bezigheid. Maar misschien nog meer hou ik van het moment, een paar maand later, waarop ik het geschrevene met zekere schroom kan delen met mijn spelers. Wetend dat zij er hun talent nog aan zullen toevoegen. Wat een heerlijk gevoel.

Ik stel het nu iets romantischer voor dan het is. Het is tenslotte feest vandaag. Maar ook al moet je als toneelschrijver je werk soms bitter verdedigen tegen het spelersgeweld: je tekst wordt er altijd beter door. Zoals ik bij het ontstaansproces van *Hoop* (en in een verder verleden *Hitler is dood*) zeker heb mogen ervaren.

Jongens, dank jullie wel daarvoor.

Ik heb ook een fantastisch team, dat de voorwaarden schept voor mijn schrijven en mijn theatermaken. Zonder hen is dat gewoon ondenkbaar. En ik heb een heerlijk gezin, een prachtige familie, die mij steunt en mij verdraagt als ik aan het schrijven ga.

Allemaal heel hartelijk dank.

Okee.

Vrijwel iedereen die hier zit, weet dat mijn teksten maar zo goed zijn als ze zijn, niet alleen dankzij die fantastische spelers, maar dankzij één scherpe lezeres, mijn eigenste schrapmachine, mijn lust en mijn leven, mijn lieve Els. Puuzeke, deze prijs is voor u.

Dankuwel.

7.5 TOESPRAKEN BIJ DE PRESENTATIE VAN PUBLICATIES VAN OF IN PARTNERSCHAP MET DE KANTL

7.5.1 TOESPRAKEN BIJ DE PRESENTATIE VAN LUCAS D'HEERE. TABLEAU POETIQUE (ED. FEDERICA VAN DAM EN WERNER WATERSCHOOT) OP 20 APRIL 2017

7.5.1.1 Welkomstwoord van de vast secretaris

Dames en Heren

Het is mij een genoegen u als vast secretaris van deze Academie welkom te mogen heten op deze duo-boekpresentatie. Wij maken vandaag immers kennis met een boek van twee auteurs over een eminent persoon uit een bijzondere periode van onze geschiedenis. Het gaat om de 16^e-eeuwse Gentse schilder en dichter Lucas d'Heere (1534–1584), een belangrijk figuur uit de geschiedenis van de vroegmoderne Nederlandse letterkunde.

Om recht te doen aan dit dubbeltalent, een persoon die tegelijk schilder en dichter was, sloegen zoals gezegd, twee auteurs de handen in elkaar. Frederica van Dam, kunsthistorica, en Werner Waterschoot, literatuurhistoricus, en mijn gewaardeerde voorganger als vast secretaris.

De KANTL is trots de publicatie voor te kunnen stellen van de verzen die Lucas d'Heere in de zestiende eeuw heeft geschreven voor de entourage van de Seymours op Wolf Hall, en die door hem werden gebundeld in een *Tableau Poetique*. Het unieke handschrift bevat een reeks Franse gedichten, hoofdzakelijk sonnetten, gericht tot leden van de Engelse politieke elite in de periode 1569–1572, een tijdperk dat viel onder de regering van Elisabeth I (1558–1603), de ‘Virgin Queen’.

De bundel die berust in een Engelse adellijke bibliotheek werd recent, in 2012, ontdekt door Frederica van Dam. De ontdekking kaderde in haar doctoraatsonderzoek over Zuid-Nederlandse schilders die naar Engeland migreerden tussen 1560 en 1610.

Het ontdekte handschrift bleek van groot belang, zowel voor de literaire als voor de culturele geschiedenis van onze gewesten. *Tableau Poetique* vormt een onmisbare schakel in de evolutie van het sonnet als dichtvorm binnen de Nederlandse literatuur. Dat was voor de KANTL voldoende reden om het in 2015 ingediende manuscript voor publicatie in aanmerking te laten komen. Wij zijn blij dat op die manier deze tekst voor het publiek van geïnteresseerden beschikbaar wordt gemaakt.

Het werk werd tussen beide auteurs als volgt verdeeld. Frederica van Dam bezorgde de transcriptie van het handschrift op basis van fotografisch materiaal. Dan volgde een vertaling die het gezamenlijke werk is van beide editoren. Voor deze uitgave schreef Frederica van Dam een eerste inleidend hoofdstuk over ‘Lucas d'Heere als schilder in Engeland’, waarna Werner Waterschoot nader inging op ‘De Bundel *Tableau Poetique*’ in het bijzonder. Voor de aantekeningen bij de onderscheiden gedichten bracht FvD het biografisch materiaal samen, terwijl WW de letterkundige bespreking en de beschrijving van het handschrift voor zijn rekening nam.

Normaal gezien had deze voorstelling najaar 2016 plaats moeten vinden. Toen liep in het avondprogramma van deze Academie een reeks over de 16^e eeuw,

naar aanleiding van het verjaarjaar van de *Utopia* van Thomas More. De reeks ging onder meer over humanisme en reformatie, een godsdienstige stroming die door d'Heere werd aangehangen. Na de Beeldenstorm van 1566 bracht het op de spits gedreven conflict tussen de roomse visie en de nieuwe opvattingen ook d'Heere in nauwe schoentjes. Hij vond het dan ook raadzaam om in 1569 de wijk te nemen naar Engeland, waar hij gastvrij werd onthaald door de hoogste kringen van het land.

De figuur van d'Heere paste dus perfect in een reeks over de botsende opinies in deze turbulente eeuw, maar een heelkundige ingreep voor een van beide auteurs besliste er anders over. Nu hij weer helemaal gerevalideerd is, kan de voorstelling met wat vertraging dan toch plaatsvinden.

Nog een woordje over de realisatie van deze uitgave. Het is de eerste uitgave die tot stand kwam in het kader van de samenwerking met Leuven University Press – ik begroet trouwens mevr. Veerle de Laet, directeur van deze uitgeverij. Die samenwerking kwam er omdat de Academie haar uitgavebeleid wou professionaliseren. Het akkoord dat gesloten werd, komt erop neer dat de Academie instaat voor verwerving en kwaliteitszorg i.v.m. de inhoudelijke kant, en dat Leuven University Press productie en distributie voor haar rekening neemt. Dit eerste experiment strekte alvast beide partijen tot tevredenheid.

Bij deze voorstelling horen we achtereenvolgens prof. dr. Anne-Laure van Bruaene, historica van de Universiteit Gent, die het zal hebben over 'Lucas d'Heere vanuit cultuurhistorisch perspectief', en em. prof. dr. Karel Porteman, ere-academielid en emeritus hoogleraar Nederlandse Literatuur aan de KU Leuven. Zijn aandacht zal gaan naar 'Het fenomeen van *Exilliteratur* in de zestiende eeuw'.

Tot slot horen we de auteurs zelf aan het woord. Werner Waterschoot en Frederica van Dam zullen 'Lucas d'Heere en Tableau Poetique in perspectief' plaatsen.

7.5.1.2 ‘Het fenomeen van Exilliteratur in de zestiende eeuw’, lezing van Karel Porteman

Geachte auteurs,
Dames en heren,

U hoorde het al: het in alle opzichten prachtige boek dat ik hier mee mag voorstellen, is voor onze literatuurgeschiedenis van meer dan enig belang. Verrassende ontdekkingen zijn de Nederlandse literairhistorische wereld blijkbaar nog lang niet uit. De laatste paar jaar werden we zelfs verwend: nieuwe middelednederlandse fragmenten, een Brussels rederijkershandschrift, emblemen van Poirters geschilderd op Antwerpse sacristiekastdeuren, bewogen en onvermoede bladzijden van de wereldmijdende mystica Maria Petyt over politiek, oorlog en jansenistische geschillen, een onbekende toneeltekst van Paul van Ostaijen en ongetwijfeld nog meer andere vondsten. Maar wat de goden aan Frederica van Dam te beurt lieten vallen, is toch iets heel bijzonders: *Versen van een Vlaams migrant-kunstenaar voor de entourage van de Seymours op Wolf Hall*. En die dichtende kunstenaar is dan nog niemand minder dan Lucas d’Heere, scharnierauteur uit onze vroegmoderne letterkunde.

Velen onder u zullen de locatie Wolf Hall nog in de oren hebben van toen ze in 2009 kennis maakten met de gelijknamige met de Booker Prize bekroonde roman van Hilary Mantel. Een schitterend werk. De titel bestaat uit de laatste twee woorden van het boek, dat als volgt eindigt: “Early September. Five days. *Wolf Hall*”. Dat valt wat uit de lucht en duikt op als een soort vakantiebestemming van Cromwell en de koning. Een en ander heeft natuurlijk zijn betekenis. Wolf Hall is immers de thuis van Jane Seymour, de opvolgster van Ann Boleyn en Hendriks derde echtgenote. Het vervolg was in de maak. In 2012 verscheen het met als titel *Bring up the bodies* – in het Nederlands prozaïsch verschraald tot *Het boek Henry*. Hoofdstuk I van dit vervolgdeel beschrijft inderdaad het verblijf van Hendrik VIII en Cromwell in Wolf Hall tijdens de nazomer van 1535: bladzijden vol intelligente, geestig-complimenteuze, maar ook ambivalente, omineuze en soms subtiel-gemene gesprekken van hovelingen en hun ambtelijke entourage, met als hoogtepunt de met buitenlucht en wijn gevulde koning, die aan tafel in slaapt valt. *How it must have been!*

Hoe het ‘hofleven’ in het stamslot van de Seymours – zij het een kleinzoon later – zich in de wérkelijkheid afspeelde, ontvouwt d’Heere’s *Tableau Poétique*, die ik tegenover Mantels levendige fictie, eveneens een *Tableau vivant* zou kunnen noemen. Maar dan een met een literair én feitelijk gehalte. Het is een merkwaardig toeval dat mevrouw Van Dams ontdekking en ontvouwing van de bundel in 2012 ongeveer gelijktijdig geschiedde met de verschijning van *Bring up the bodies*. Het lijkt op een complot van de muzen. Ik stel voor, als dat nog niet is gebeurd, dat onze auteurs een exemplaar van hun knappe studie naar Hilary Mantel sturen: zij zal het *Tableau* van D’Heere beslist heer-

lijk vinden. Zeker de lof op Wolf Hall in de *Ode a ses amis pardela la mer*. Ik citeer enkele regels naar de puike vertaling van Werner Waterschoot:

Wolf Hall dient mij
Als veilig, gastvrij paleis,
Als Parnassus en Pindus,
Als Athene in haar bloei,
Rome in zijn kracht,
En Indië in zijn weelde.

Dàar prijkt de schilderkunst: “domine *nostre* peinture”, dàar klinken muziek, gedichten en gebeden en worden “als eerzaam middel tegen elke ondeugd” de jacht en valkerij beoefend. Mantels voormelde eerste hoofdstuk heet ‘Valken’. Waar zitten tenslotte de verschillen in een relaas van een geniale, goed gedocumenteerde schrijfster van historische romans en een kleurende ‘dichter’ die er in werkelijkheid bij was? Uit de commentaren en analyses van Werner Waterschoot blijkt echter duidelijk dat D’Heeres verzen niet alleen het culturele leven van een adellijk milieu huldigend beschrijven maar er ook hebben *gefunctioneerd*, d.w.z. er op een actieve, performante wijze deel van hebben uitgemaakt. Dat is natuurlijk wél een onderscheid.

In de eerste plaats is *Tableau poétique* voor ons echter van belang als – zoals de eerste zin van het *Woord vooraf* van het boek paradoxaal formuleert – “een collectie *Franse* verzen van een *Vlaamse schilder* voor *Engelse* aristocraten als een belangrijk element in de geschiedenis van de vroege renaissance in de *Nederlandse literatuur*”. Als dàt bij de lezer geen nieuwsgierigheid wekt... In wat volgt, moet ik mij helaas tot de gedichten beperken, hoezeer ook de kunstenaar onze aandacht waard is.

Scherp en voor geen enkel detail wijkend, weet Waterschoot in het bijzonder – maar niet uitsluitend – de sonnetten te plaatsen binnen D’Heere’s voortgang en ontwikkeling als modern dichter. Diens beroemde bundel *Den hof en boomgaerd der poesien* – een kantelmoment in onze literatuurgeschiedenis – die al in 1565 in Gent was verschenen en op vele manieren in *Tableau poétique* naklinkt, krijgt op deze wijze ‘post factum’ een ‘nieuwe’ context. Dat het om gedichten in het Frans gaat, is met het oog op de geschiedschrijving van de Nederlandse literatuur overigens niet eens zo paradoxaal. De literaire moderniteit of het invoeren van nieuwe vormen manifesteert zich in onze zestiende-eeuwse letteren niet alleen in navolging van het Frans, maar ook via het dichten in deze taal. Innoverende dichters als D’Heere en Van der Noot zijn daarvan niet de enige maar de bekendste voorbeelden. Dat ‘multilinguisme’ wordt uiteraard stevig versterkt door de mobiliteit van deze generatie, nagenoeg steeds een gedwongen mobiliteit, en op deze wijze komen we, geleid door de organisatoren van deze bijeenkomst, terecht bij de zogenaamde

‘Exilliteratuur’ waarvan *Tableau poetique* een bijzonder interessant toonbeeld is. De term klinkt met het oog op de Duitse literatuurgeschiedenis van de vorige eeuw misschien wat anachronistisch. Laat het ons dan maar hebben over ballingschapsliteratuur, wat meer zegt dan het neutrale emigrantenliteratuur. Ook vanuit deze context blijkt *Tableau poétique* een literair-historisch cadeau van formaat. Uiteraard is mijn betoogje schatplichtig aan de vele teksten die Werner Waterschoot aan het onderwerp heeft gewijd.

Het is bekend. Na de komst van Alva verhuisde de zich vernieuwende Nederlandse letterkunde naar Londen en de Rijn. (Hoofdzakelijk toch). Dat is een rake formulering, die geen onrecht doet aan de thuisblijvers. Om alleen bij Londen te blijven: de stad was als vluchtoord een goede keuze met zijn circa vierduizend vluchtelingen, veel potentiële mecenasen en goed uitgeruste drukkerijen.

Daar werd de eerste écht renaissancistische bundel van onze literatuur gedrukt, Van der Noots *Het Bosken*; daar ontstond het eerste ontwerp voor een Nederlandse spraakkunst; daar verscheen Jan Utenhoves curieuze versvertaling van de psalmen: het resultaat van een jarenlang gezwoeg met de moedertaal en haar verskunst en met de beginselen van calvinistische bijbeltrouw en de esthetische ‘rechten’ van de door Gods Geest geïnspireerde psalmdichter; daar werd sterk antipaapse strijdliteratuur uitgegeven zoals de *Historie van broer Cornelis* en Van der Noots fulminerend *Theatre*; dit laatste is tegelijk een eerzuchtige demonstratie van literaire cultuur en protestantse weerbaarheid, met in het voorwerk onder meer een felle ode van d’Heere waarin een uitdrukkelijk compliment voor de vernieuwer van de Nederlandse dichtkunst weerklinkt: “d’eerste onser Poëten ... die ... deur de leckernie / Der vremderschoonder Poësie / Ons vlaemsch oud dichten heeft versmaedt”. Ideologische kamplust laat zich zelfs bij een calvinistische diehard als de Gentenaar niet scheiden van artistieke en literaire ambities. Dat zal niet bij alle bannelingen het geval blijven. Als ze na het vertrek van Alva terugkeren, zijn de meesten veelal geradicaliseerd in dienst van de opstand met een versterkt gevoel van hun identiteit. Maar bij een Van der Noot zal dat wat anders lopen: de confessionele gedrevenheid wijkt bij hem gaandeweg voor de obsessie van een levensdominerend dichterschap. Een intrigerend moment in deze evolutie is zijn vertrek naar Keulen met in zijn bagage de nog inkt natte katernen van zijn andere ‘Londense’ versbundel: het overwegend modieus-mondaine *Bosken*. Hij had het boek in het Frans opgedragen aan markies William Parr, broer van de laatste vrouw van Hendrik VIII en gunsteling van Elizabeth.

Dat brengt ons tot een ander aspect van de complexe wereld van deze ballingschapsliteratuur. Hoe laat zij zich horen voor de bewoners van het gastland en met welke bedoelingen? Uiteraard beoogt zij in de eerste plaats de gevluchte landgenoten en de belangen van de geloofsbroeders en viseert zij niet meteen de Engelsen of maakt ze gebruik van de Londense drukpers. Dat

is bijvoorbeeld het geval van d'Heeres met aquarellen verluchte, documentair-historische beschrijving van de Britse eilanden, kennelijk bedoeld voor de Nederlandse kolonie. Wél reikhalzend naar mecenaat én erkenning in de hogere kringen van het gastland zijn, zoals gezegd, Van der Noots uitgaven van het overigens fulminerend *Theatre*, met koperplaten van een andere vluchteling: Marcus Geeraerts. Het systematische gebruik van prenten brengt de bundel in de buurt van de emblematiek, en dat hadden ze in Londen en bij zijn belangrijkste drukker, John Day, nog zelden of nooit gezien. Als vluchteling maak je op die manier een punt! De Nederlandse druk van het boek is in het Nederlands opgedragen aan Roger Martin (Rogier Martens), Lord Mayor van de stad van Nederlandse herkomst die de immigratie van protestanten aanmoedigde. Het bleef niet daarbij. Een Franse editie draagt Van der Noot op aan koningin Elizabeth zelf en in de kennelijk op een grotere verspreiding rekenende Engelse editie is de prozavertaling van de verzen van de hand van een zeventienjarige jongeman, de later beroemd geworden Elizabethaanse dichter Edmund Spenser.

De Nederlandse ballingschapsliteratuur in Londen heeft dus vele gezichten en beweegt zich in verschillende gradaties tussen twee polen: 1) dienstbaarheid aan de eigen gemeenschap (haar geloof en haar materiële, culturele en – niet te onderschatten – politieke belangen), 2) persoonlijke, sociale en dichtertelijke ambities in aansluiting op de modernste literaire ontwikkelingen. Sinds de vondst van Frederica van Dam, weten we veel beter dan vroeger dat de Gentse kunstenaar Lucas d'Heere van dit plaatje de meest exemplaire belichaming is. Met zijn *Tableau poétique* verschijnt hij als een overtuigde calvinistische Vlaamse banneling in de hoogste kringen en fungeert hij als de heraut van een voornaam adellijk huis dat zijn ooit zwaar verstoorde, maar herstelde relatie met de wantrouwige koningin poogt te verstevigen; hij ontmoet en bezingt er toplui uit de Engelse politieke, diplomatieke en financiële wereld (Cecil, Dudley en anderen); hij introduceert en helpt vrienden uit het vaderland; hij huldigt literaire coryfeeën van de Reformatie, waarvan hij vroom en krachtig de klok luidt; hij wekt belangstelling voor de hachelijke toestand in de Nederlanden, en last but not least schrijft hij met flair verzen in de lingua franca van de literaire moderniteit en representeert zelfbewust de vaderlandse kunst en letteren. Ik denk dat Van der Noot voor dat profiel onmiddellijk had willen tekenen. De Londense ballingschapsliteratuur is geen gecrispeerd gejammer, maar een complexloze manifestatie van de eigen overtuiging, ideologisch-religieus én literair-artistiek. Ze is uit op erkenning in de hoogste intellectuele en politieke kringen van het gastland. Er zijn dus redenen te over om deze nieuwe uitgave van de Academie te lezen. Voor mij was ze in elk geval een openbaring.

Dames en heren,

Het is niet de gewoonte dat de Academie haar eigen leden, auteurs en boeken bekroont. Maar toch schoot me de volgende gedachte te binnen. Begin 1576 kreeg Lucas d’Heere in Londen het vererende bezoek van Marnix van Sint-Aldegonde, de rechterhand van Willem van Oranje. Beide heren raakten meteen bevriend en Marnix liet bij de schilder benevens vier uit het Hebreeuws berijmde psalmen, twee sonnetten van zijn hand en een drinkbeker afleveren:

Wat willen wij dan doen Lucas in tegenspoet
Sullen wy truerich syn en geven op de moet?
Neen, neen, maer wel getroost den beker met den dranck
Nemen van Godes handt, gewillich end in danck
En met dees Psalmen soet syn bitterheyt vermenghen
Die ick u t’ samen wil met desen beker brengen.

Het gebaar was voor de schilder een mooie erkenning van zijn talent als sonnettist en psalmvertaler en dat was beslist ook de zilveren beker die er nog bovenop kwam. Eigenlijk verdienen onze twee zaakwaarnemers van Lucas d’Heere ook zo’n geste. Maar een sonnet maken voor een alziend sonnetten-anatomist als Werner Waterschoot, dat is miserie zoeken. Dus geen sonnet, ook niet voor Frederica van Dam. Eerlijk is eerlijk en we willen de schilderkunst niet boven de dichtkunst stellen, wat – het zij gezegd – D’Heere wél deed. Geen sonnetten dus en geen beker, maar wel een luid applaus voor de auteurs van een spraakmakend boek. Ze hebben de kunst- en de literatuurgeschiedenis van onze zestiende eeuw wezenlijk verrijkt.

7.5.2 TOESPRAKEN BIJ DE PRESENTATIE VAN DE ONLINE-UITGAVE VAN HET TOP-ONYMISCH WOORDENBOEK VAN OOST- EN ZEEUWS-VLAANDEREN VAN LUC VAN DURME OP 20 DECEMBER 2017

7.5.2.1 Toespraak door de vast secretaris

Geachte Heer Gedeputeerde
Beste collega’s
Dames en Heren

Het is mij een genoegen u welkom te mogen heten op deze presentatie. Die betreft de resultaten van het toponymisch project van dr. Luc van Durme over Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Vooraf moet ik een paar mensen excuseren: dhr. Jan Briers, gouverneur, en dhr. Guy Gadeyne, ere-rijksarchivaris. Beiden hadden er graag bij willen zijn, en feliciteren Luc van Durme voor deze “fundamentele en encyclopedische databank”, om de woorden van dhr. Gadeyne te

gebruiken.

De geschiedenis van wat wij hier vandaag voorstellen, begon bij Maurits Gysseling, in de vorige eeuw lid van deze Academie. Zijn toponymische nalatenschap belandde bij ons erelid Luc van Durme, die uren, dagen en maanden in de archieven doorbracht om het materiaal van Gysseling te vervolledigen. De vele fiches uit de oudste tijden, lopend van de vroege middeleeuwen tot 1571, werden dankzij het monnikenwerk van Van Durme meer dan vervijfvoudigd: de 12 bakken met steekkaarten werden er 70, het aantal steekkaarten liep op tot 600 à 650.000.

Voor dit onbaatzuchtige werk kreeg Van Durme gelukkig steun van de Provincie Oost-Vlaanderen. De Provincie trok ook een bedrag uit om de gigantische hoeveelheid fiches te laten scannen. Die scans werden vervolgens bewerkt door Dirk de Wulf en Tjeu Delanote, medewerkers van de – helaas eind dit jaar verdwijnende – Dienst Cultuur. Zij verdienen hulde voor dit werk, dat een belangrijke voorwaarde vormde voor de mogelijke ontsluiting ten behoeve van geïnteresseerde toponiemenforsers.

Het is voor deze ontsluiting dat de Provincie Oost-Vlaanderen en de KANTL/CTB elkaar vonden. Onze CTB-medewerker Ron van den Branden maakte het online platform klaar waarop de informatie aangeboden zou worden.

Kortom, dankzij de samenwerking tussen de dienst Cultuur van de Provincie en de KANTL kunnen de fiches uit de nalatenschap van dr. Gysseling, aangevuld met die van dr. Van Durme, aan een breed publiek van belangstellenden ter beschikking gesteld worden.

Vooraleer dr. Van Durme zijn verhaal doet, geeft de gedeputeerde Dauwe van de Provincie Oost-Vlaanderen toelichting bij het project.

7.5.2.2 Toelichting bij het project door gedeputeerde J. Dauwe

Dames en Heren,

Net voor zijn overlijden op 24 november 1997 legateeerde de gerenommeerde historisch taalkundige dr. Maurits Gysseling zijn wetenschappelijke nalatenschap aan de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde. In dat legaat bevond zich onder meer een collectie handgeschreven fiches die de aanzet vormden voor een ‘Toponymisch woordenboek van Oost- en Zeeuws-Vlaanderen’. Het was de wens van Maurits Gysseling dat dr. Luc van Durme dat project na zijn dood zou voortzetten en voltooien.

Voor financiële steun voor de voortzetting en voltooiing van het project zijn de Academie en Luc van Durme begin 2001 komen aankloppen bij ons provinciebestuur. Weliswaar na enige aarzeling hebben wij die steun toegezegd in de vorm van een overheidsopdracht, die uiteindelijk zou lopen van 1 september 2003 tot 31 augustus 2007. In die periode verzamelde Luc van Durme Oost- en

Zeeuws-Vlaams toponymisch materiaal uit bronnen van vóór 1500 in archief-depots in België, Noord-Frankrijk en Zuid-Nederland. Ons provinciebestuur verwierf het auteurs- en eigendomsrecht van het verzamelde materiaal, en kende aan Luc Van Durme een honorarium en een reiskostenvergoeding toe. Het verzamelen en het ordenen van het materiaal werden pas volledig afgerond in de loop van 2014. Het ging dan ook om enkele honderdduizenden handgeschreven fiches, waarvan het materiaal-Gysseling (eigendom van de academie) ongeveer één derde beslaat en het materiaal-Van Durme (eigendom van de Provincie dus) ongeveer twee derde. Omdat dat wetenschappelijk zeer interessante, maar vrij kwetsbare materiaal op korte termijn verduurzaamd diende te worden, besloot de deputatie in mei 2015 om de fiches door een gespecialiseerde firma te laten scannen, wat dan ook in november van datzelfde jaar is gebeurd.

De gescande fiches werden digitaal geordend in aparte mappen per gemeente, met in elke map aparte bestanden per deelgemeente. Binnen elk van die bestanden (of deelgemeenten dus) worden de fiches van elk toponiem telkens voorafgegaan door een lemmafiche. Sinds november 2015 worden de handgeschreven lemmafiches binnen de dienst Kunsten & Cultuurspreiding van ons provinciebestuur beetje bij beetje vervangen door getypte exemplaren, zodat de bestanden doorzoekbaar worden tot op het niveau van de afzonderlijke plaatsnamen.

In maart 2016 besloot de deputatie ten slotte dat het materiaal van het ‘Toponymisch woordenboek van Oost- en Zeeuws-Vlaanderen’ het best ontsloten kon worden via de portaalsite ‘Digitale Bouwstoffen’, waarin het Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie, de onderzoeksafdeling van de Academie, digitale ‘bouwstoffen’ of talige corpora opbouwt, verzamelt, beheert en toegankelijk maakt. De Academie was onmiddellijk bereid om op het voorstel van de deputatie in te gaan, niet alleen vanwege de bijzondere band tussen de Academie en Maurits Gysseling, maar vooral omdat het beheer, de verdere ontsluiting en de optimalisering van het ‘Toponymisch woordenboek van Oost- en Zeeuws-Vlaanderen’ perfect past binnen de missie van de academie en het CTB.

Ongetwijfeld zal het digitale ‘Toponymisch woordenboek van Oost- en Zeeuws-Vlaanderen’ een onmisbaar hulpmiddel blijken voor verder onderzoek in het vlak van de toponymie uiteraard, maar ook van de historische taalkunde, de geschiedenis, de heemkunde, de historische geografie, de archeologie, de genealogie, ja zelfs van de botanie, de biologie en de ecologie. Als provinciebestuur zijn wij er dan ook bijzonder trots op dat wij ons steentje hebben kunnen bijdragen aan het verzamelen en ontsluiten van dat belangrijke stuk Oost-Vlaams talig erfgoed.

7.5.2.3 Voorstelling van de publicatie door Luc van Durme

Mijnheer de Eregouverneur
Achtbare gedeputeerden
Beste collega's
Vrienden van Hét Toponiem

‘Eeuwige roem’ komt dr. Maurits Gysseling toe door de realisatie van drie alles-overstijgende projecten: zijn *Toponymisch Woordenboek*, zijn *Corpus van Middelnederlandse teksten* en zijn *Inventaris van het Archief van Sint-Baafs en Bisdom Gent*.

Toen hij mij op de jaarvergadering van 23 oktober 1996 hier op deze plaats als nieuw lid van deze eerbiedwaardige instelling begroette, uitte hij de wens dat ik (onder meer) de materiaalverzameling van zijn ‘Toponymisch Woordenboek van Oost- en Zeeuws-Vlaanderen (tot 1500)’ zou voortzetten en het project zou voltooien.

Onverwacht en voortijdig nam dr. Gysseling afscheid van ons, op 24 november 1997. Vele van zijn nog op het getouw staande projecten bleven verweesd achter. Twintig jaren zijn intussen vervlogen, twintig jaren zonder onze allergrootse filoloog. Naast zijn naamkundige bibliotheek, liet hij mij in zijn legaat via de Academie een karrenvracht alfabetisch geordende steekkaarten na, met toponymische excerpten uit bronnen m.b.t. de toponymie van Oost- en Zeeuws-Vlaanderen.

De mij toevertrouwde materiaalberg dateert uit de jaren vijftig, toen dr. Gysseling nog continu als archivaris werkte op het Duivelsteen, het toenmalige Gentse Rijksarchief. Doordat bij die berg geen accurate lijst van geëxcerpeerde bronnen behoorde, moest ik zelf alle steekkaarten doornemen en zo een reconstructie maken van wat al dan niet door hem bekeken was. Drie volle maanden heb ik dan aan die reconstructie gewerkt. Om u een beeld van de omvang te geven ...

Een tweede deel van de nalatenschap zat nog in omslagen en bleek betrekking te hebben op het archief van de Gentse Sint-Baafsabdij. Dat deel dateert van later, toen dr. Gysseling zijn inventaris van het archief van die instelling samenstelde.

Hoe dan ook, de conclusie kon luiden dat die bijzonder waardevolle toponymische nalatenschap vooral materiaal betrof dat geput was uit documenten bewaard op het Gentse Rijksarchief. Samen 12 steekkaartenbakken.

Een niet in te schatten onderneming lag nu te wachten: onnoemelijk veel bronnen overgeleverd door andere Gentse instellingen dienden opgespoord en geëxcerpeerd te worden, maar vooral nog bronnen uit archiefdepots buiten Gent, buiten Oost-Vlaanderen, zelfs buiten ons land.

Op 1 juli 1998 richtte ik mij tot het Nationaal Fonds voor Wetenschappen met het verzoek mij vrij te stellen van mijn opdracht in het onderwijs en op 6 juli

kreeg ik al antwoord: ik werd van harte gelukgewenst met de uitzonderlijke opdracht, maar vernam tegelijk ... dat men geen enkele mogelijkheid zag om het project te ondersteunen.

Het jaar daarop, in 1999, zette het toen door het genoemde Fonds ingestelde Wildiersfonds, focussend op de ontsluiting van primair bronnenmateriaal, plots de deur op een kier. Ik hernieuwde mijn aanvraag. Dr. Johan Decavele, wiens steun ik had gevraagd, bood mij royaal als onthaalinstelling het Gentse Stadsarchief aan dat toen onder zijn leiding stond. Hij liet een lijvig dossier aanleggen, de aanvraag werd ontvankelijk verklaard, maar sneuvelde op de valreep omdat plots bleek dat ik niet de gepaste promotor kon voorleggen.

In 2000 diende mijn *amicus proximus* algemeen directeur Luc de Both als toenmalig atheneumdirecteur bij het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap voor mij een verzoek tot bijzondere detachering in. Ook deze erg gewaardeerde poging mocht geen vruchten afwerpen.

In januari 2001 delegeerde de Academie haar toenmalige vast secretaris professor Georges de Schutter en – wijlen, ja nu wijlen – professor Johan Taelde-man om de zaak te gaan aankaarten bij de Bestendige Deputatie van de Provincie Oost-Vlaanderen. Ook hun nochtans zorgvuldig opgebouwd pleidooi kende geen succes: Het bekostigen van een voltijdse vrijstelling voor een vrij langlopend project was inderdaad geen evidentie...

In arren moede schreef ik op 3 juni 2002 twee brieven. De eerste was gericht aan mijn hoogste baas, de toenmalige Vlaamse minister van Onderwijs en Vorming. Het antwoord van de excellentie laat nog steeds op zich wachten.

De tweede brief ging naar de Bestendige Deputatie van de provincie Oost-Vlaanderen. Dag op dag een maand later ontving ik het hoopgevende bericht, dat beslist was mijn verzoek om ondersteuning van het project in overweging te nemen ... en op 28 oktober klaarde de hemel volledig uit. Ik ontving de mededeling dat de Bestendige Deputatie er zich principieel akkoord mee had verklaard om de samenstelling van het Toponymisch Woordenboek van Oost- en Zeeuws-Vlaanderen aan mij te gunnen als dienstenopdracht conform de wetgeving op de overheidsopdrachten. Bestuurssecretaris Dirk De Wulf van de Dienst Cultuur zou het project administratief begeleiden.

De kogel was door de kerk. Eindelijk kon ik in het onderwijs terschikkingstelling met wachtwedde aanvragen. Het mij door de Deputatie toegekende honorarium van enkele honderden euro's per maand was een welgekomen tegemoetkoming om het financiële verlies enigszins – ja, enigszins, dat lag zeker niet aan de provincie, maar in die tijd was bijklussen genadeloos geplafonneerd en werd tegelijk stevig afgeroomd door de belastingen – enigszins dus te compenseren, maar tegelijk en vooral nog sprak het honorarium de appreciatie uit van mijn rol bij het woordenboekproject. Ik kon nu werken in opdracht, ik moest de komende 4 jaar nog NIET gaan behoren tot de club der gepensioneerden. Ik had een nieuwe werkgever gevonden: het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

Ik betuig hier dan ook ik mijn oprechte dankbaarheid aan de bestuurders die het woordenboekproject toentertijd voorgoed op het spoor hebben gezet: eregouverneur Herman Balthazar, eredeputeerde Jean-Pierre Vandermeiren en eregedeputeerde Ivan Verleyen.

Het genereuze gebaar van de Bestendige Deputatie werkte als een stroomstoot. Van 1 september 2003 tot 30 augustus 2007 kon ik ongehinderd werk maken van het aanleggen van een verzameling die spontaan haar West-Vlaamse pendant en verre voorloper in de tijd opriep. Uit eerbied kort ik de lange titel niet in: het *Woordenboek der Toponymie van Westelijk Vlaanderen, Vlaamsch Artesië, het Land van den Hoek, de graafschappen Guines en Boulogne, en een gedeelte van het graafschap Ponthieu* van Karel De Flou (1914-38).

Bij het samenstellen van een plaatsnaamkundig woordenboek beoogt men vanzelfsprekend zoveel mogelijk materiaal bijeen te zanten uit bronnen van diverse aard en uit diverse hoeken zodat de kans op lacunes maximaal wordt gereduceerd.

Dankbaar gebruik makend van tal van hier onmogelijk op te sommen wegwijzers zoals bronnenbeschrijvingen en archiefinventarissen begon mijn odyssee in Oudenaarde (met zijn vier grote archieven) en bracht mij dan verder naar talloze archiefdepots van binnen- en buitenland:

het Algemeen Rijksarchief in Brussel (met zijn gigantisch fonds Rekenkamer); het Rijksarchief van Anderlecht, dat van Antwerpen, Bergen, Beveren, Brugge, Gent, Doornik, Kortrijk, Leuven, Namen en Ronse, het Stadsarchief van Aalst, dat van Aardenburg, Brugge, Dendermonde, Gent, Hulst, Lokeren, Mechelen en Sint-Niklaas, het OCMW-archief van Brugge, het archief van het hospitaal van Lessen, het archief van Maria Middelaars in Gent en ook dat van het klooster van Velzeke (dat nog door geen mens bekeken was en waar ik heimelijk gehoopt had een Dietse schepenbrief te vinden die nog ouder was dan die van Bochoute van 1249, zelf in Velzeke geschreven), verder: het archief van de abdijen van Affligem, Bornem, Dendermonde en Waasmunster, het archief van de kathedraal van Antwerpen en van die van Doornik, het Diocesaan Archief van Mechelen, de Bisschoppelijke archieven van Gent en Brugge, het archief van het Grootseminarie van Brugge (met zijn immense fondsen Ten Duinen en Ter Doest), diverse Oost-Vlaamse kerkarchieven, de Koninklijke Bibliotheek in Brussel, het Nationaal Archief in Den Haag en het Zeeuws Archief in Middelburg, het Departementaal archief in Rijsel, de Nationale Bibliotheek in Parijs en de British Library in Londen, de handschriftenafdeling van de Universiteitsbibliotheek in Gent, de stadsbibliotheeken van Kortrijk, Dowai en Verdun en de bibliotheek van het Oudheidkundige Kring van het Land van Waas en ten slotte een aantal privé-archieven (zoals dat van de familie Arenberg in Edingen), privé-archieven, waarvan er een aantal ontoegankelijk zijn en derhalve onaangeboord dienden te blijven.

Waar ik binnen mocht, werd ik echter meteen met open armen ontvangen en

het is dan ook mijn aangename plicht dank te zeggen aan de vele archivariissen, bibliothecarissen en hun medewerkers die mij vaak een of andere, in grote dank aanvaarde faciliteit verleenden. Velen van hen werden als snel sympathisanten en later zelfs hechte vrienden. Mijn dank voor hun talrijke aanwezigheid hier.

Na 2007 werkte ik nog geruime tijd door aan het opnemingswerk tot het helemaal af was. Vanaf 2009 kon ik het materiaal beginnen te sorteren, wat op zichzelf geregeld aanleiding gaf tot vernieuwd archiefonderzoek. Nadat ik al een groot deel van het materiaal doorlopend alfabetisch had geordend (systeem Gysseling), kwam ik evenwel tot de conclusie dat de precieze lokalisering van de toponiemen – iets waar dr. Gysseling, uit eigen ervaring, bij onze contacten keer voor keer op gehamerd had – nog al te veel te wensen overliet. Ook het correcte samenstellen van de lemma's of titelwoorden leed daar behoorlijk onder.

Begin 2010 besloot ik dan om het hele puzzelwerk over te doen: voor Oost-Vlaanderen per gemeente, voor Zeeuws-Vlaanderen indien mogelijk per dorp en, zo niet, per geestelijk domein, per waterschap of desnoods per ambacht. Uiteindelijk bracht ik het Zeeuws-Vlaamse materiaal onder in twee grote alfabetisch doorlopende bestanden beantwoordend aan geografische entiteiten met een verschillende historische achtergrond: Westelijk Zeeuws-Vlaanderen (ongeveer overeenstemmend met het Brugse Oostvrije) en Oostelijk Zeeuws-Vlaanderen (als onderdeel van de Vier Ambachten, met daarbij aansluitend het Land van Saaftinge).

Dr. Gysseling had 1500 als afsluitjaar vastgelegd, maar omdat het materiaal uit de kohieren van de 20ste penning (meestal daterend van 1571/72) bewaard in het Gentse Stadsarchief zó representatief bleek te zijn voor de meeste gemeenten van Oost- én Zeeuws-Vlaanderen en ook veel hiaten kon opvullen, heb ik er dan op eigen beslissing ook heel die reeks nog bijgenomen. Wie ooit één penningkohier heeft bestudeerd, kan zich het monnikenwerk voorstellen dat deze onderneming op zichzelf is geweest.

Voorts haalde ik uit de monumentale reeks 'Meetjeslandse toponiemen tot 1600' (36 gemeenten) nog heel wat onbekende en belangwekkende namen en vormen. En aan het geheel heb ik dan ook toegevoegd: de originele steekkaarten die voor het Toponymisch Woordenboek van 1960 gediend hadden, voor mijn werkgebied althans, want die steekkaarten bevatten vaak meer gegevens dan het Toponymisch Woordenboek zelf.

Op het einde van 2012 was die taak tot een einde gebracht en kon het materiaal dan definitief bij het materiaal van dr. Gysseling worden gevoegd. De lang verbeide kernfusie! Toen dacht ik nog dat de handgeschreven steekkaarten integraal of selectief zouden kunnen worden overgetikt om er zo een product in boekvorm mee samen te stellen.

Begin 2015 wierp ik de problematiek op bij de Bestendige Deputatie. Terecht

werd geoordeeld dat het overtikken van alle steekkaarten onrealistisch en niet meer van deze tijd was: een tweede De Flou in 18 delen zou dus wel nooit het licht zien. In mei van dat jaar verklaarde de Bestendige Deputatie – op voorstel van haar directeur mevrouw Carine Stevens, mijn warme dank – ... verklaarde de Bestendige Deputatie zich echter al bereid om de meer dan 600.000 steekkaarten te laten inscannen door de firma Youston uit Kuringen bij Hasselt, die deze klus in een mum van tijd en meer dan naar behoren klaarde.

Zelf was ik erg tevreden omdat het materiaal nu definitief tegen beschadiging en vernietiging beschermd was. Ik was vooral gerustgesteld. De hele collectie was uiteindelijk aangegroeid tot een berg van 70 steekkaartenbakken van gemiddeld een halve meter die te mijnen huize al een paar keer een interne verplaatsing hadden overleefd: van de werkkamer naar de zolder, van de zolder naar de kelder, wat bij eventuele brand ook weer geen veilige bewaarplaats is doordat bij het blussen kelders veelal onder water komen.

Ik begon te berusten, maar die berusting, of die rust, was van korte duur. Ik had buiten de waard gerekend. De al genoemde heer Dirk de Wulf, beleidsmedewerker Cultuur en germanist, die voorheen het project begeleid had en het daardoor goed kende, was in alle stilte heel wat hoger beginnen mikken. Meer bepaald was hij, samen en in overleg met zijn collega Tjeu Delanote, provinciaal bibliotheekdeskundige, tot het besluit gekomen dat van het woordenboek één groot doorzoekbaar apparaat diende te worden gemaakt. Zo begonnen Dirk en Tjeu eind 2015 de handgeschreven lemmaruitertjes te vervangen door getikte exemplaren. Een nieuwe mijlpaal van het project stond nu recht.

Op haar beurt belastte de Academie haar specialist digitalisering Ron van den Branden met het ontwikkelen van een website interface, waardoor het woordenboek online zou kunnen gaan en voorzien zou kunnen worden van allerlei toegangen en zoekfuncties.

Voor het signaal op groen van deze fundamentele inbreng gaat mijn warme dank naar het bestuur van de Academie, in het bijzonder naar haar vast secretaris prof. Willy Vandeweghe en ik durf te vermoeden dat zijn geleerde levenspartner en mijn goede vriendin prof. Magda Devos, zelf grote naamkundige en dialectologe, zijn hand hierbij wel niet zal hebben tegengehouden.

In mijn dankbaarheid betrek ik ook de huidige Bestendige Deputatie en omarm hier in het bijzonder de eminente meester Jozef Dauwe, twee ambtstermijnen lang onze gedeputeerde voor cultuur. Hij weet het zelf wel: al die tijd heeft hij ontzettend veel gefaciliteerd waarvoor ik mij persoonlijk jarenlang heb ingezet: naast dit woordenboekproject, maakte hij het onder meer mogelijk dat in onze provincie een oudheidkundig museum kon verrijzen dat nu – vooral voor het onderwijs – zowat de westelijke evenknie van het roemruchte Tongeren is geworden. Heel recent luistert het intussen naar de naam AV, wat latinisten zeker mogen opvatten als ‘Wees gegroet, goede dag’, maar wat in werkelijkheid

staat voor: Archeologisch kenniscentrum Velzeke.

Mijnheer de eregouverneur, Achtbare Gedeputeerden

Naamkundig is uw provincie, onze provincie Oost-Vlaanderen een ongemeen rijke provincie en deze rijkdom komt niet zomaar uit de lucht vallen.

Ten eerste is er de uiterst welige voorraad aan zeer vroege en uitvoerige bronnen die plaats- en persoonsnamen bevatten. Om er een paar te noemen: het beroemde *Liber Traditionum* en het *Liber Traditionum Antiquus* van Sint-Pieters, 11de en zelfs 10de eeuw; de bekende ‘Codex 30’ van Sint-Baafs, met onder meer het oudste goederenregister van deze abdij van 1227. En dan heb ik het nog niet over de indrukwekkende charter-reeksen van beide abdijen en over de duizenden naamkundig erg waardevolle stukken nagelaten door andere kerkelijke en wereldlijke instellingen. En dan het meest van al nog: de voor het bestudeerde gebied zo representatieve registerreeksen van de twee Gentse schepenbanken bewaard in het Gentse Stadsarchief: die van de schepenbank van de Keure en die van de schepenbank van Gedele, voor de plaatselijke archiefvragen: ‘den drae-ondert en iene’ en ‘den drae-onderteirteg’.

Naast de bronnenweelde, is er een tweede reden voor de rijkdom en die ligt meer bepaald in de **veelkleurige natuur- én cultuurspiegel** waarmee de provincie mag pronken. Naarmate het opnemingswerk vorderde, werd het steeds duidelijker wat voor een schitterend palet van landschappen allerlei door de Oost- en Zeeuws-Vlaamse toponymie weerspiegeld wordt. Zo zijn er: de kustzone aan de Westerschelde, de aansluitende polders en veengebieden van Zeeuws- en noordelijk Oost-Vlaanderen – ik noem ze graag de Vlaamse olievelden van weleer, tegelijk de speelplaats van onze Reinaert – met de vele littekens die er door de turfonginning zijn nagelaten, dan: Binnen-Vlaanderen met zijn bossen en heidevelden en de ontsluiting ervan, de omgeving van Gent met een landinrichting gedomineerd door de twee genoemde grote abdijen, het kouterlandschap dat dan majestueuze dimensies aanneemt op de vruchtbare Zuid-Oost-Vlaamse leemruggen, en ten slotte de hooggelegen zuidelijke rand van de provincie met de nu sterk beboste keten van zgn. getuigenheuvels waarvan de Hotond (betekenis ‘hooggelegen begraafplaats’) de hoogste en de Oudenberg (mogelijke betekenis ‘hoge heuvel’) de laagste is. De Ronde van Vlaanderen en de Koppenbergcross pikken er alvast jaarlijks hun graantje van mee.

En die regenboog krijgt er nog heel wat taallandschappelijke kleurtjes bij. In de eerste plaats doordat vanaf de vroege middeleeuwen tot omstreeks 1100 op die heuvels en ook een stuk noordelijker naast het Diets het Romaans klonk. Van datzelfde Romaans vindt men overigens ook de sporen in een extreem oostelijk Oost-Vlaams dorp als Meldert, maar daar dan als onderdeel van een Romaanse enclave die tussen Aalst en Brussel ontstaan was door de immigratie van Romaanstaligen in de loop van de 11de eeuw. In de tweede plaats door

de vele dialectlandschappelijke schakeringen, die ook in de toponymie hun naamkaartje hebben nagelaten. Terwijl het westelijke deel van de provincie ‘Vlaams’ bleef, ondergingen de plaatsnamen in de Denderstreek de verbrabantsing met stadjes als Dendermonde, Aalst, Ninove en Geraardsbergen als voorposten. Zo gebeurde het dat daar een vrouwtje een mannetje werd: zij, de/ die Dendere, werd een hij, Den Denjer.

En al even belangrijk is de tegenstelling tussen het stedelijke en het landelijke plaatsnamenlandschap. Zoals stadsdialecten gingen contrasteren met de dialecten van het omliggende platteland, tekende ook de toponymie van de steden zich ‘insulair’ af (een beetje als eilanden dus) met: typische namen voor omwallingen, poorten, torens, waters, straten, gebouwen en molens. En zoals dialectkenmerken vaak van de ene stad naar de andere ‘gecatapulteerd’ worden, ontlenen straten en zelfs reeksen van straten van een bepaalde stad vaak hun naam aan die van een andere stad. Zo ontving Dendermonde van de grote zusterstad Gent: een Berouwstraat, een Hoogpoort, een Koornaard, een Korte Munte, een Ridderstraat, een Savaanstraat, een Scheldestraat, een Stoofstraat, een Zuivelsteeg, zelfs een Kontentast, zoals u wel begrijpt, als naam van één van de vele middeleeuwse buurtjes van plezier.

Nu de naamkunde als linguïstische discipline meer dan ooit in de verdrukking is, kan men zich vragen stellen bij de zin van dit woordenboekproject. Het lijkt wel een paradox: een discipline die op de universitaire echelons van de taalkunde naar het vergeetboek wordt verwezen, terwijl ze vanuit tal van andere academische disciplines en vanuit vele hoeken van de samenleving steeds meer aandacht krijgt. Zonder enige overdrijving meen ik te mogen stellen: het woordenboek wordt een goudmijn met systematisch verzamelde betrouwbare vormen voor velerlei filologisch, historisch-linguïstisch, algemeen historisch, lokaal historisch, historisch-geografisch, bouwhistorisch, archeologisch, genealogisch, botanisch, biologisch, ecologisch onderzoek ... en natuurlijk vooral voor velerlei toponymisch onderzoek, toponymisch onderzoek, dat in het midden van de 19de eeuw door notaris-publicist Louis de Deyn uit Steenhuize op voorwaar ravissante wijze ‘naamontduisteringskundigheid’ werd genoemd. Zijn vele boekwerkjes over Oost-Vlaamse naamontduisteringskundigheid, nu nog bewaard in de Gentse Universiteitsbibliotheek, doen zelfs Jan-Frans Willems, dé toenmalige autoriteit inzake naamgeving en naamkunde menige bolwassing ontvangen, weliswaar ten onrechte want ze bulken van zogenaamde goropismen. – Die kleine hulde aan de pioniers.

Tegelijk wordt een bestand gecreëerd waaruit voortaan alle Oost- en Zeeuws-Vlaamse steden en gemeenten rijkelijk en zonder omwegen kunnen putten bij de naamgeving van het openbare domein.

En ook nog voor één van de opdrachten die dr. Gysseling in zijn legaat van ‘97 aan prof. Van Loon én aan mij had toevertrouwd, heeft het woordenboekbestand inmiddels zijn bijzonder nut bewezen. Ik bedoel hier de Aanvulling

van het grote Toponymisch Woordenboek van 1960. Alleen al voor Oost- en Zeeuws-Vlaanderen was het mogelijk om voor ca. 1.200 lemma's aanvullingen of verbeteringen – ik spreek niet over verklaringen! – te bezorgen. Het is de bedoeling dat de Commissie voor Toponymie en Dialectologie die 'Aanvullingen' uitgeeft en ze daarna eventueel aan dit woordenboek koppelt en online toegankelijk maakt. Ik durf erop te vertrouwen dat prof. José Cajot, algemeen secretaris van de commissie en eindredacteur van de *Handelingen* en de *Werken*, in zijn begroting nog voldoende middelen overhoudt na de uitgave van de prestigieuze *Vlaamse Waternamen 1 én – binnenkort – 2: West- en Oost-Vlaanderen*.

Elk project heeft zijn mogelijkheden, beperkingen en tekorten. Voor een woordenboekproject geldt dat niet het minst. Van naamsverklaringen is voorlopig afgezien. Voorts vertoont het project nog zeer, zeer vele tekorten en inconsequenties waarover ik het hier niet wil hebben. De gebruikers die er als de kippen het eerst bij zullen zijn, zullen het mogelijk snel ondervinden. Voorts is het ook zo, dat van de ca. 350 Oost- en Zeeuws-Vlaamse gemeenten/dorpen momenteel slechts ca. drie vierde digitaal omgewerkt en dus online toegankelijk is. Kortom, 'work in progress': het woordenboek als voorlopig onvoltooide onderneming.

Gelukkig leggen de huidige digitale mogelijkheden de weg open voor alle vormen van correctie, aanvulling en optimalisering. Zo behoort wellicht nog een koppeling aan de Oost-Vlaamse landboekeninventaris van Pieter Beyls tot de mogelijkheden. Bovendien deelt Pieter-Jan Lachaert, archivaris van de stad Gent, mij tot groot genoegen mee dat de onuitputtelijke reeks Penningkohieren momenteel wordt ingescand en dat ook hier een koppeling aan het woordenboekproject volgens hem wenselijk is.

Ik besluit graag in beeldspraak.

Het woordenboek, ik noemde het al een goudmijn. In werkelijkheid is het een goudmijn met vooral één diepe, brede verticale schacht. Maar aan die diepe, brede verticale schacht ontbreken nog vele, vele, vele zijschachten met verborgen rijkdommen. Voor dynamische én ervaren mijnbouwingenieurs als Dirk de Wulf, Ron van den Branden en Tjeu Delanote ligt dus nog heel wat nuttig werk voor de boeg.

7.6 STANDPUNTEN EN MENINGSVORMING

7.6.1 ZIJN SOLLICITATIEBRIEVEN NUTTIGER DAN SONNETTEN?

Op 29 maart 2017 verscheen in De Standaard een opinetekst van academieleiden Annelies Verbeke en Geert van Istendael, waarin zij het belang van literaire taalverwerving onderstrepen. Verbeke en Van Istendael hebben hun mening mee gebaseerd op een recente discussie over dit thema onder de Academieleiden.

Democratische discussies over wat jongeren allemaal te leren krijgen op school zijn meer dan wenselijk. Wie zou eraan durven te twijfelen? Maar het resultaat van die discussies is daarom nog niet onverdeeld gunstig. Wij hebben de indruk dat vooral de schoolinspectie een zekere afkeer van literatuur tentoonspreidt – van literatuur die je meekrijgt op de schoolbanken, welteverstaan. Literatuur wordt niet gezien als iets nuttigs, iets wat leerlingen voorbereidt op de arbeidsmarkt. Leer de Vlaamse jongens en meisjes sollicitatiebrieven schrijven. Gebruiksaanwijzingen. Geef ze actualiteitsteksten te lezen. Daar hebben ze tenminste wat aan. Later.

Is wat je niet rechtstreeks klaarstoomt voor je carrière tijdverlies? Wij zijn een andere mening toegedaan. Zijn sollicitatiebrieven nuttiger dan sonnetten? Als je het ons vraagt, in genen dele. Eer de jongens en meisjes afgestudeerd zijn, is de moeizaam verworven methode om te solliciteren al hopeloos verouderd. Het product waarvan ze het gebruik hebben leren uitleggen, is al tijden uit de markt gedreven. Maar een goed gedicht veroudert nooit. Een goede roman en een goed kort verhaal evenmin.

Het gaat er ons niet om de vakken te geringschatten die rechtstreeks gericht zijn op de technologische of economische vereisten van de markt. Maar wij vinden het wel broodnodig om aan te geven dat de ontwikkeling van kind naar volwassene ook noden van een andere orde behelst.

Kloof dichten

Wij vinden dat het een kerntaak is van fatsoenlijk onderwijs om de leerlingen vertrouwd te maken met het beste taalgebruik dat in onze taal (en in andere talen) voorhanden is. Zij zijn dat waard. Welnu, zulk taalgebruik tref je uiterst zelden aan in sollicitatiebrieven, laat staan in gebruiksaanwijzingen.

Er is nog een ander argument voor degelijk en geduldig literatuuronderwijs op school, een argument uit het domein van democratisering en emancipatie. Leerlingen uit niet al te kansrijke gezinnen hebben thuis vaak geen romans van Tommy Wieringa of Connie Palmen op de salontafel liggen. Krijgen dergelijke leerlingen op school geen literatuur, dan krijgen ze die nergens. Als de school hen niet vertrouwd maakt met het beste uit onze taal, dan blijft de kloof met leerlingen uit meer bevoorrechte gezinnen diep en onoverbrugbaar. Het onderwijs moet ten minste proberen die kloof te dichten, dat is een van zijn kerntaken. Literatuur is daartoe een even eminent als onderschat hulpmiddel. Zelfs als we literatuur en andere kunsten zouden opvatten als een terrein waarvoor enkel een minderheid werkelijk vatbaar is, dan nog blijft het de taak van ons onderwijs om elke sociale laag in onze bevolking en elk type leerling de kans te geven tot die minderheid te gaan behoren. Groepen leerlingen hiervan bewust weghouden en hen bij voorbaat als ongeïnteresseerd of incapabel bestempelen, is een sociale onrechtvaardigheid.

Bovendien leert literatuur je inzicht te krijgen in menselijke verhoudingen, in onverwachte wendingen, in een veelheid en complexiteit van naast en door elkaar levende waarheden, in nuances van standpunten – dat laatste is vandaag de dag meer dan ooit noodzakelijk. De leerlingen leren eveneens hoe ze een tekst nauwkeurig, tot in alle details, moeten lezen en ontleden. Dat is geen overbodige vaardigheid. Er worden genoeg wetten en rapporten al te slordig bekeken en daardoor al te snel afgeserveerd. Bovendien is literatuur in staat een meer algemene creativiteit aan te scherpen, ook het soort creativiteit waarnaar op de werkvloer voortdurend vraag is. Wie literatuur en andere kunsten uit het onderwijs wil weren ten voordele van de markt, zal uiteindelijk zichzelf in de voet schieten. Over het pure leesplezier dat je de leerlingen misgunt, hebben we het dan nog niet eens.

Hyperdiversiteit

Vandaag, tijdens het tweede decennium van de eenentwintigste eeuw, is er nóg een dwingende reden om de leerlingen toegang te geven tot onze literatuur. In veel scholen stromen meisjes en jongens toe uit alle werelddelen. Hun culturele achtergrond is niet gewoon divers, hij is hyperdivers. Bovendien horen ze thuis en in hun omgeving talloze talen – naast, soms toch, Nederlands. Die jongeren hebben het recht de verhalen te leren kennen die gonzen in hun land van aankomst. Vaak vragen ze niets liever. Er zijn er die ernaar hunkeren. De school heeft de dwingende plicht die verwachting te honoreren. Het is een gouden weg naar vertrouwde met dit land. Enkelen van hen zullen het ons duizendvoudig vergoeden. Zij zullen nieuwe verhalen schrijven over verre herkomst, over verlies en verwerving van cultuur. Zij zullen die verhalen schrijven in onze taal die, voor een groot deel dankzij literatuuronderwijs, ten volle hún taal is geworden. Daarnaast kan het naar voren schuiven van een diversere, internationale canon aan leerlingen met een andere culturele achtergrond het vertrouwen geven dat ook andere werelddelen een intellectuele en artistieke stem wordt gegund, iets wat de autochtone leerling alleen maar kan verrijken. Dat er wereldwijd nagedacht en geschreven wordt, dat bepaalde verhalen universeel zijn en andere veeleer specifiek, kan een levensveranderend en bevrijdend inzicht zijn.

Ten slotte brengt de studie van literatuur de leerlingen in nauw contact met een brede waaier van zeer uiteenlopende en stuk voor stuk uitstekende schrijfmogelijkheden. Betere voorbeelden zijn gewoon niet voorhanden in onze of in een andere taal. Literatuur lezen is een onmisbare voorwaarde om helder en goed gestructureerd te leren schrijven en denken. Vraag het dichters en romanciers. Zij hebben duizenden bladzijden geassimileerd.

En nee, niet iedereen wordt dichter of romanschrijver, dat is zelfs niet wenselijk. Maar goed leren lezen en fatsoenlijk, samenhangend, overzichtelijk, begrijpelijk en, in het beste geval, elegant schrijven, dat zou elke leerling moeten

kunnen als hij de drempel van de volwassenheid overstapt, het leven tegemoet. Daarom hebben alle jonge mensen recht op literatuuronderwijs. Daarom hebben alle scholen de plicht tot literatuuronderwijs.

Inhoud Jaarboek 2018

Hoofdstuk 1: Administratieve gegevens

1.1 Wetten, decreten en reglementen	1
1.1.1 Instelling van de Academie	1
1.1.2 Rechtspersoonlijkheid van de Academie.....	1
1.1.3 Huishoudelijk Reglement van de Academie	1
1.1.4 Reglement literaire en wetenschappelijke prijzen	2
1.2 Staat van de Academie op 1 januari 2018.....	4
1.2.1 Beschermheer.....	4
1.2.2 Bestuur en Bestuurscommissie.....	4
1.2.2.1 Bestuur en Bestuurscommissie 2017.....	4
1.2.2.2 Bestuursverkiezingen voor 2018.....	5
1.2.3 Gewone leden, naar anciënniteit	5
1.2.4 Buitengewone leden, naar anciënniteit.....	6
1.2.5 Binnenlandse ereleden, naar datum van benoeming als erelid	6
1.2.6 Buitenlandse ereleden, naar anciënniteit	7
1.2.7 Commissies	7
1.2.7.1 Vaste commissies bibliotheek, archief en publicatiebeleid	7
1.2.7.2 Canoncommissie	8
1.2.7.3 Externe commissies.....	8
1.3 Fondsen, legaten en prijzen.....	8
1.3.1 Historisch overzicht fondsen.....	8
1.3.2 Aanpassing van het prijzenstelsel.....	9
1.3.3 Bedrag van de prijzen uitgelooft in 2017	10
1.3.4 Jury's voor de prijzen in 2017	10
1.3.4.1 Literaire prijzen	10
1.3.4.2 Wetenschappelijke prijzen	10
1.4 Personeel.....	10
1.4.1 Personeelsformatie	10
1.4.2 Overzicht en personeelsbewegingen	11

Hoofdstuk 2: Verslag van de ledenwerking in 2017

2.1 Het academieverhaal in 2017	13
2.2. De ledenvergaderingen in 2017	15
2.2.1 Aanvaarding voorzitterschap	15
2.2.2 Herdenkingen en in memoriams	15
2.2.3 Lezingen en literaire salons tijdens de maandelijkse vergaderingen in 2017	16
2.2.3.1 Chronologisch overzicht	16
2.2.3.2 Alfabetisch overzicht met abstracts van lezingen	17
2.2.3.3 Literaire salons	21
2.3 Openbare vergaderingen van de Academie in 2017	21
2.3.1 KANTeLing 2017: Kasteel Beauvoorde, 5 juli 2017	21
2.3.2 Plechtige openingsvergadering, 18 oktober 2017	22
2.3.3 Installatievergaderingen	22
2.3.4 Uitreiking literaire prijs van de KANTL voor podiumteksten	22
2.4 Lezingen	23
2.4.1 KANTL-lezingen 2017	23
2.5. Studiedagen	23
2.5.1 Studiedag “Poëzie en muziek” – 23 maart 2017	23
2.5.2 Workshop “Toponymie en sociale topografie van de pre-industriële steden in Vlaanderen en Brabant” – 23 november 2017	24
2.6. Wetenschappelijke en literaire prijzen: verslagen	25
2.6.1 Wetenschappelijke prijs van de KANTL	25
2.6.2 Literaire prijs van de KANTL	30
2.7. Inter-academische partnerschappen	31
2.7.1 Jonge Academie (JA)	31
2.7.2 ALL European Academies (ALLEA)	31

Hoofdstuk 3: Resultaten van de wetenschappelijke werking in 2017

3.1	Periodieke publicaties van de Academie.....	33
3.1.1	Jaarboek van de KANTL.....	33
3.1.2	Verslagen en Mededelingen.....	33
3.1.3	Verkenningen.....	34
3.2	Monografieën en verzamelwerken.....	34
3.2.1	Jozef van Loon: Lo, Donk, Horst. Taalkunde als sleutel tot de vroege middeleeuwen	34
3.3	De werking van het KANTL-onderzoekscentrum CTB in 2017	35
3.3.1	Algemeen overzicht.....	35
3.3.2	Teksteditie	35
3.3.3	Bronnenstudie.....	37
3.3.4	Studiedagen	38
3.3.5	Interne dienstverlening	38
3.3.6	Medewerking aan wetenschappelijke tijdschriften	38
3.3.7	Medewerking aan andere publicaties	38
3.4	Bibliotheekwerking	38
3.4.1	Bibliografie van de Literaire Tijdschriften in Vlaanderen en Nederland	38
3.4.2	Reorganisatie Archief en Bibliotheek.....	39
3.4.3	Werking bibliotheek 2017	40

Hoofdstuk 4: Het Canonproject

4.1.	Inleiding.....	41
4.2	Canonwerking gericht op publieksparticipatie	41
4.2.1	Hadewijch Festival	41
4.2.2	KANTeLing 2017.....	42
4.2.3	Kunstenfestival Watou.....	42
4.2.4	De canon in De Slegte	42
4.2.5	Voorleesweek.....	42
4.3	Canonwerking gericht op (secundair) onderwijs.....	43

4.4	Canonwerking gericht op diversiteit.....	43
4.5	Canonwerking gericht op duurzaamheid	43
4.5.1	Uitbreiding van de website.....	43
4.5.2	Onderzoek	43

Hoofdstuk 5: Culturele werking en dienstverlening voor derden

5.1	Boekpresentaties	45
5.1.1	Lucas d’Heere: Tableau Poetique. Verzen van een Vlaamse migrant-kunstenaar voor de entourage van de Seymours op Wolf-Hall – Frederica van Dam en Werner Waterschoot (ed.).....	45
5.1.2	Jozef van Loon, Lo, Donk, Horst. Taalkunde als sleutel tot de vroege middeleeuwen.....	46
5.1.3	Luc van Durme, Toponymisch woordenboek van Oost- en Zeeuws-Vlaanderen.....	46
5.2	De schrijverswerkplek in het “Torenpaviljoen”	46
5.3	Aperitiefgesprekken ‘Literair Zomerlief’	47
5.4	Concertreeksen Gentse Feesten 2017	47
5.5	Zaalwerking voor derden.....	47

Hoofdstuk 6: Lijst van individuele publicaties

6.1	Publicaties van de gewone en buitengewone leden	55
6.2	Publicaties van de binnen- en buitenlandse ereleden.....	61

Hoofdstuk 7: Berichten, toespraken en standpunten

7.1	Levensberichten en in memoriams	69
7.2	Toespraak van Erik Vlaminck bij de aanvaarding van het voorzitterschap 2017, 18 januari 2017.....	75
7.3.	Toespraken bij de installatie van nieuwe leden	78
7.3.1.	Begroeting van Peter Theunynck als werkend lid, door Erik Vlaminck, 21 juni 2017	78
7.3.2	Huldeadres door Peter Theunynck aan zijn voorganger Stefaan van den Bremt, 21 juni 2017	81
7.3.3.	Begroeting van Reinhild Vandekerckhove als werkend lid, door Ann Marynissen, 21 juni 2017	86
7.3.4.	Huldeadres door Reinhild Vandekerckhove aan haar voorganger Johan Taeldeman, 21 juni 2017.....	89
7.3.5.	Begroeting van Marc van Vaeck als werkend lid, door Bart Vervaeck, 18 oktober 2017	93
7.3.6	Huldeadres door Marc van Vaeck aan zijn voorganger Werner Waterschoot, 18 oktober 2017	97
7.3.7	Begroeting van Annelies Verbeke als werkend lid, door Anne Marie Musschoot, 18 oktober 2017	101
7.3.8	Huldeadres door Annelies Verbeke aan haar voorganger Walter van den Broeck, 18 oktober 2017	104
7.4	Toespraken bij de uitreiking van DE LITERAIRE PRIJS van de KANTL voor podiumteksten aan Stijn Devillé – 24 oktober 2017	107
7.4.1	‘Theater van de ingehouden adem’. Wouter Hillaert over het theater van Stijn Devillé.....	107
7.4.2	Laudatio uitgesproken door juryvoorzitter Patrick Lateur..	110
7.4.3	Dankwoord van laureaat Stijn Devillé	111
7.5	Toespraken bij de presentatie van publicaties van of in partnerschap met de KANTL.....	112
7.5.1	Toespraken bij de presentatie van Lucas d’Heere. Tableau Poetique (ed. Frederica van Dam en Werner Waterschoot) op 20 april 2017.....	112
7.5.1.1	Welkomstwoord van de vast secretaris.....	113
7.5.1.2	‘Het fenomeen van Exilliteratur in de zestiende eeuw’, lezing van Karel Porteman.	115

7.5.2	Toespraken bij de presentatie van de online-uitgave van het Toponymisch Woordenboek van Oost- en Zeeuws- Vlaanderen van Luc van Durme op 20 december 2017	119
7.5.2.1	Toespraak door de vast secretaris	119
7.5.2.2	Toelichting bij het project door gedeputeerde J. Dauwe	120
7.5.2.3	Voorstelling van de publicatie door Luc van Durme	122
7.6	Standpunten en meningsvorming	129
7.6.1	Zijn sollicitatiebrieven nuttiger dan sonnetten?	129